

Cette Bible m'a été donnée par Mr. Mauger le 23 mai 1835. C'est celle dont il se servait étant jeune homme. il me l'a rapportée d'Irancy. (Yonne) lieu renommé pour ses vins.

Mr. Mauger, ancien capitaine du génie, ancien professeur de philosophie au Collège de Henry IV, ancien Inspecteur de l'académie de Paris, ancien membre du Conseil général du département de l'Yonne et possesseur à Paris d'une bibliothèque de 45,000 volumes. ami d'enfance de Mr. Hugot, père.

L. Hugot.

cd, g / gss,

(N.º 2)

R$300

BIBLIA
SACRA
VVLGATÆ EDITIONIS
LVGDVNI
Ex Typographia Claudij Carteron. 1685
Spirinx f.

L. Hugot

233

BIBLIA SACRA,

VVLGATÆ EDITIONIS.

SIXTI V. PONT. MAX. IVSSV RECOGNITA,

ET

CLEMENTIS VIII. auctoritate edita.

Editio nova Versiculis distincta.

LVGDVNI,
Sumptibus ANTONII MOLIN, propè Collegium SS. Trinitatis.

M. DC. LXXXV.

CVM PERMISSV.

ORDO LIBRORVM VETERIS ET NOVI TESTAMENTI.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

IN multis magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem ac vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipsa certè tanta versionum varietas atque diversitas, magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Iam enim hac nostra ætate illud ferè evenisse constat, quod S. Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices: cùm unusquisque, pro arbitrio suo adderet vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, támque excellens præstantia, ut eam ceteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam esse apud æquos judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea libri continentur (ut à majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est) partim ex S. Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt, partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam S. Hieronymus communem & Vulgatam, S. Augustinus Italam, S. Gregorius Veterem translationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus sive Italæ editionis sinceritate atque præstantia, præclarum S. Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De sancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: eum enim S. Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat: atque ejus translationem ipsorum quoque Hebræorum testimonio veracem esse confirmat. Eumdem S. Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem ceteris omnibus anteponit, eámque ab Ecclesiis Christianis communiter recipi ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque, vir eruditissimus, S. Hieronymi translationem non Latinis modò, sed etiam Græcis valde probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transtulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Regimius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Ale-

xander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, S. Hieronymi versione ita sunt usi, ut ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsolverint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia, S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria præstare se posse confidunt. Ceterùm ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuriâ temporum, vel impressorum incuriâ, vel temerè emendantium audaciâ, ullâ ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud Decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa vetus ac vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur: neque ulli liceret eam sine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo decreto simul Typographorum temeritati ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ, in tanto bono quàm diligentissimè retinendo & conservando, vigilantiam atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academiarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitori restituenda magnâ cum laude laboraverint; quia tamen in tantâ re nulla potest esse nimia diligentia; & codices manuscripti complures & vetustiores Summi Pontificis jussu conquisiti, atque in Vrbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas ac puritas, ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus, pro suâ in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantiâ, lectissimis aliquot sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, aliisque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebraicis, Græcisque Bibliorum fontibus, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissimè castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verùm conventum illum ob varias, gravissimásque Sedis Apostolicæ occupationes jamdudum intermissum, Sixtus V. divinâ providentiâ ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari jussit. Quod cùm jam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vitio irrepsisse, quæ iteratâ diligentiâ indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit atque decrevit. Id verò cùm morte præventus præstare non potuisset, Gregorius XIV. qui post Vrbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est; amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris, ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtractis, tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene juvante perfectum est. Accipe igitur, Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticanâ Typographiâ

graphiâ

graphia, veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentiâ caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humanâ imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodierunt, emendatiorem purioremque eſſe, minimè dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuſcriptis, Hebræis, Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit: in hac tamen pervulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt: tum quod ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, S. Hieronymus non ſemel admonuit: tum quòd facile fieri poſſe credendum eſt, ut majores noſtri, qui ex Hebræis & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui poſt illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortaſſe, tam longo tempore identidem deſcribendo, minùs puri atque integri evaſerunt: tum denique quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium, aliíſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis, propoſitum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere vel emendare; ſed ipſam veterem ac vulgatam Editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, reſtituere; eáque reſtituta, ut quàm emendatiſſimè imprimeretur; juxta Concilii OEcumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt: atque ea cauſa fuit, cur Liber tertius & quartus Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumeravit; ipſa etiam Manaſſæ regis Oratio, quæ neque Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus invenitur, neque pars eſt ullius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica ſedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes ſancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inſeruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione ejuſmodi adjumenta, pro ſtudioſorum commoditate atque utilitate, in poſterum adjiciantur; ita tamen, ut Lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minimè annotentur.

DE CANONICIS SCRIPTVRIS DECRETVM.

Ex Concilio Tridentino Sessione quarta.

Sacrosancta Oecumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt verò infrascripti: Testamenti Veteris, *Quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Iosue, Iudicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim prophetæ minores, id est, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & secundus.* Testamenti Novi*: Quatuor Evangelia, secundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem: Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti: Quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli; Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apostoli duæ: Ioannis Apostoli tres: Iacobi Apostoli una: Iudæ Apostoli una: & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina Editione habentur, pro sacris & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.*

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creatarum distinctione, & ornatu, deque hominis formatione, cui subjecit Deus omnia quæ creaverat.

1 IN principio creavit Deus cælum & terram. 2 Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei ferebatur super aquas.

3 Dixitq; Deus: † Fiat lux. Et facta est lux.

4 Et vidit Deus lucem quod esset bona: Et divisit lucem à tenebris.

5 Appellavitque lucem Diem, & tenebras Noctem: Factumque est vespere & mane, dies unus.

6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarũ:& dividat aquas ab aquis.

7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas quæ erant sub firmamẽto, ab his† quæ erant super firmamentum. Et factum est ita.

8 Vocavitque Deus firmamentum, Cælum: & factum est vespere & mane, dies secundus.

9 Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita

10 Et vocavit Deus aridam † Terram, congregationesque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quod esset bonum.

11 Et ait: Germinet terra herbam virentem & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.

12 Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen juxta genus suum, lignũque faciens fructum, & habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus quod esset bonum.

13 Et factum est vespere & mane, dies tertius.

14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint † in signa & tempora, & dies & annos:

15 Ut luceant in firmamento cæli, & illuminent terram. Et factum est ita.

16 Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præesset diei: & luminare minus, ut præesset nocti: & stellas.

17 Et posuit eas in firmamento cæli, ut lucerent super terram.

18 Et præessent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras. Et vidit Deus quod esset bonum.

19 Et factum est vespere & mane, dies quartus.

20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cæli.

21 Creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus quod esset bonum.

22 Benedixitque eis, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avesque multiplicentur super terram.

23 Et factum est vespere & mane, dies quintus.

24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita

25 Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, & jumenta & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus quod esset bonum,

26 Et ait Faciamus hominem ad † imaginem & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.

27 Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum, † masculum & feminam creavit eos.

28 Benedixitque illis Deus, & ait: † Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.

29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna quæ habent in semetipsis sementem generis sui, † ut sint vobis in escam:

30 Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cæli, & universis quæ moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.

31 † Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespere & mane, dies sextus.

CAPUT II.

Deus, completo sex diebus opificio, septimo quiescit; cui & benedixit: hominem in paradisum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit, cui Evam ex ipsius costa in adjutorium formavit, ac matrimonium instituit.

1 IGitur perfecti sunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum.

2 Complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat : & † requievit die septimo ab universo opere quod patrarat.

3 Et benedixit diei septimo ; & sanctificavit illum : quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod creavit Deus ut faceret.

4 Istæ sunt generationes cœli & terræ, quando creata sunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum & terram.

5 Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret : non enim pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat qui operaretur terram :

6 Sed fons ascendebat è terra, irrigans universam superficiem terræ.

7 Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.

8 Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio : in quo posuit hominem quem formaverat.

9 Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave : lignum etiam vitæ in medio paradisi, lignumque scientiæ boni & mali.

10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.

11 Nomen † uni Phison : ipse est qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum :

12 Et aurum terræ illius optimum est : ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13 Et nomen fluvii secundi Gehon ; ipse est qui circumit omnem terram Æthiopiæ.

14 Nomen vero fluminis tertii, Tygris : ipse vadit contra Assyrios. Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates.

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur & custodiret illum :

16 Præcepitque ei dicens : Ex omni ligno paradisi comede :

17 De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus : Non est bonum esse hominem solum : faciamus ei adjutorium simile sibi.

19 Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea : omne enim quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.

20 Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & universa volatilia cæli, & omnes bestias terræ : Adæ vero non inveniebatur adjutor similis ejus.

21 Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam : cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea.

22 Et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem : & adduxit eam ad Adam.

23 Dixitque Adam : † Hoc nunc, os ex ossibus meis, & caro de carne mea : hæc vocabitur Virago, quoniã de viro sũpta est.

24 Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ : † & erunt duo in carne una.

25 Erat autem uterque nudus, Adam scilicet & uxor ejus : & non erubescebant.

† Exod. 20. 11. 31. 17. Deut. 5. 14. Heb. 4. 4.

† 1. Cor. 15. 45.

† Eccli. 24. 35.

† 1. Cor. 11. 9. Matth. 19. 5. Marc. 10. 7. Eph. 5. 31.

† 1. Cor. 6. 16.

CAPUT III.

Serpentis astutia, primi parentes Dei præceptum transgrediuntur. Messias orbi promittitur ; atque indicta singulis pœna, è paradiso pelluntur.

1 Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem : Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradisi ?

2 Cui respondit mulier : De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur :

3 De fructu vero ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur :

4 Dixit autem serpens ad mulierem : † Nequaquam morte moriemini.

5 Sic enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri : & eritis sicut dii, scientes bonum & malum.

6 Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile : & tulit de fructu illius, & † comedit ; deditque viro suo, qui comedit.

7 Et aperti sunt oculi amborum : cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.

8 Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni paradisi.

9 Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei : Ubi es ?

10 Qui ait : Vocem tuam audivi in paradiso : & timui eo quod nudus essem, & abscondi me.

11 Cui dixit : Quis enim indicavit tibi quod nudus esses, nisi quod ex ligno de quo præceperam tibi ne comederes, comedisti ?

12 Dixitque Adam : Mulier, quam dedisti mihi sociã, dedit mihi de ligno, & comedi.

13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem, Quare hoc fecisti ? Quæ respondit, Serpens decepit me, & comedi.

14 Et ait Dominus Deus ad serpentem : Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.

15 Inimicitias ponam inter te & mulierẽ, & semen tuum & semen illius : ipsa conteret caput tuũ, & tu insidiaberis calcaneo ejus.

16 Mulieri quoque dixit : Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos : in dolore paries filios, & sub viri potestate eris, † & ipse dominabitur tui.

17 Adæ vero dixit : Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo : in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.

18 Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbam terræ.

19 In sudore vultus tui vesceris pane, donec

† 2. Cor. 11. 3.

† Eccli. 25. 33. 1. Tim. 2. 14.

† 1. Cor. 14. 34.

donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es, & in pulverem reverteris.

20 Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva: eo quod mater esset cunctorum viventium.

21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos:

22 Et ait: Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum & malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.

23 Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est.

24 Ejecitque Adam: & collocavit ante paradisum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

Adam ex Eva genuit Cain & Abel: impius Cain pium Abel fratrem occidit: & à Deo punitus, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: sed & Adam Seth generavit, cui natus est Enos.

1 ADam vero cognovit uxorem suam Hevam: quæ concepit & peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum.

2 Rursumq; peperit fratrem ejus Abel. Fuit autem Abel pastor ouiũ, & Cain agricola.

3 Factum est autem post multos dies ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino.

4 Abel quoque obtulit de primogenitis gregis suis, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.

Hebr. 11. 4.

5 Ad Cain vero, & ad munera illius, non respexit: iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

6 Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?

7 Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.

8 Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & † interfecit eum.

9 Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio: Num custos fratris mei sum ego?

10 Dixitque ad eum: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

† Sap. 10. 3. Matth. 23. 35. 1. Ioan. 3. 12. Iuda 11.

11 Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus & profugus eris super terram.

13 Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.

14 Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me.

15 Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus Cain signum, ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum.

16 Egressusque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem suam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui, Henoch.

18 Porro Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviaël, & Maviaël genuit Mathusaël, & Mathusaël genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque pastorum.

21 Et nomen fratris ejus Iubal: ipse fuit pater canentium cithara & organo.

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror vero Tubalcain, Noëma.

23 Dixitque Lamech uxoribus suis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem suam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cœpit invocare nomen Domini.

CAPUT V.

Texitur genealogia Adæ ac posterorum per Seth: annique vitæ ipsorum usque ad Noë.

1 HIc est liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, † ad similitudinem Dei fecit illum.

2 Masculum & feminam creavit eos, & benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati sunt.

3 Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & similitudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth.

† Sap. 2. 23. Eccl. 17. 1. Sup. 1. 27. Inf. 9. 6. † 1. Paral. 1. 1.

4 Et facti sunt dies † Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios & filias.

5 Et factum est omne tempus quod vixit Adã anni nongenti triginta, & mortuus est.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios & filias.

8 Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est.

9 Vixit vero Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10 Post cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios & filias.

11 Factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus est.

12 Vixit quoque Cainan septuaginta annis, & genuit Malaleel,

13 Et vixit Cainan postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios & filias.

14 Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est.

15 Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & genuit Iared.

16 Et vixit Malaleel postquam genuit Iared, octingentis triginta annis: & genuit filios & filias.

17 Et facti sũt omnes dies Malaleel octingẽti nonaginta quinq; anni, & mortuus est.

18 Vixitque Iared centum sexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

19 Et vixit Iared postquã genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios & filias.

20 Et facti sunt omnes dies Iared nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est.

21 Porro Henoch vixit sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalam.

Eccl. 44.16. Heb. 11. 5.

22 Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, & genuit filios & filias.

23 Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.

24 Ambulavitque cum Deo, & non apparuit; quia tulit eum Deus.

25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios & filias.

27 Et facti sunt omnes dies Mathusala nõgenti sexaginta novem anni, & mortuus est.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium:

29 Vocavitque nomen ejus Noë, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarum, in terra cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech, postquam genuit Noë, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & filias.

31 Et facti sunt omnes dies Lamech, septingenti septuaginta septem anni, & mortuus est. Noë vero cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Iaphet.

CAPVT VI.

Hominis peccata fuere diluvii causa: Noë tamen justus inventus est, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse & cunctorum animantium genera serventur.

1 Cumque cœpissent, homines multiplicari super terram, & filias procreassent,

2 Videntes filii Dei filias hominum quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitq; Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorũ.

4 Gigantes autem erant super terram in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes à sæculo viri famosi.

5 Videns autem Deus quod multa malitia hominũ esset in terra, & † cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malũ omni tempore.

† Infra 8. 21. Matth. 15. 19.

6 Pœnituit eum quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus,

7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine usque ad animantia, à reptili usque ad volucres cæli: pœnitet enim me fecisse eos.

8 Noë vero invenit gratiam coram Dño.

† Eccli. 44.17.

9 Hæ sunt generationes Noë: † Noë vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit.

10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Iapheth.

11 Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate.

12 Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruperat viam suam super terram.)

13 Dixit ad Noë: Finis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cũ terra.

14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.

15 Et sic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius.

16 Fenestram in arca facies, & in cubito consummabis summitatem ejus: ostium autem arcæ pones ex latere: deorsum, cœnacula, & tristega facies in ea.

17 Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interficiam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum. Vniversa quæ in terra sunt, consumentur.

18 Ponamque fœdus meum tecum: & ingredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum, tecum.

19 Et ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: masculini sexus & feminini.

20 De volucribus juxta genus suum, & de jumentis in genere suo, & ex omni reptili terræ secundum genus suum, bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere.

21 Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandi possunt, & comportabis apud te: & erunt tam tibi quam illis in cibum.

Hebr. 11.7.

22 Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAPVT VII.

Ingresso Noë cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina 150. diebus superavit, reliquaque animantia submersit.

2. Petr. 2.5.

1 Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua, in arcam: te enim vidi justum coram me in generatione hac.

2 Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & feminam: de animantibus vero immundis duo, & duo, & masculum & feminam.

3 Sed & de volatibus cæli septena & septena masculum & feminam: ut salvetur semen super faciem universæ terræ.

4 Adhuc enim, & post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terræ.

5 Fecit ergo Noë omnia, quæ mandaverat ei Dominus.

† Mat. 24.37. Luc. 17.26. 1. Petr. 3. 20.

6 Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt super terram.

7 Et † ingressus est Noë & filii ejus, uxor ejus & uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluvii.

8 De animantibus quoque mundis & immundis,

immundis & de volucribus, & ex omni, quod movetur super terram,

9 Duo & duo ingressa sunt ad Noë in arcam, masculus & femina, sicut præceperat Dominus Noë.

10 Cumque transissent septem dies, aquæ diluvii inundaverunt super terram.

11 Anno sexcentesimo vitæ Noë, mense secundo, septimo decimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt:

12 Et facta est pluvia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

13 In articulo diei illius ingressus est Noë, & Sem, & Cham, & Iapheth, filii ejus; uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam:

14 Ipsi & omne animal secundum genus suũ, universaque jumenta in genere suo, & omne quod movetur super terrã in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universæ aves, omnesque volucres,

15 Ingressæ sunt ad Noë in arcam, bina & bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitæ.

16 Et quæ ingressa sunt, masculus & femina ex omni carne introierũt, sicut præceperat ei Deus: & inclusit eũ Dominus deforis.

17 Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram: & multiplicatæ sunt aquæ, & elevaverũt arcã in sublime à terra.

18 Vehementer enim inundaverunt: & omnia repleverunt in superficie terræ: porro arca ferebatur super aquas.

19 Et aquæ prævaluerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub universo cælo.

20 Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos operuerat.

21 † Consumptaque est omnis caro quæ movebatur super terram, volucrũ, animantium, bestiarum, omniumque reptilium, quæ reptant super terram: universi homines,

† Sap. 10. 4. Eccli. 39. 28. 1. Petr. 3. 20.

22 Et cuncta, in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt.

23 Et delevit omnem substantiam, quæ erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres cæli: & deleta sunt de terra: remansit autem solus Noë, & qui cum eo erant in arca.

24 Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPVT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvii, post corvi ac columbæ emissionem, Noë cum universis qui in arca continebantur, egreditur, & altari extructo, offert Deo in gratiarum actionem holocausta, quibus placatus Deus promittit nunquam deinceps fore diluvium.

1 Recordatus autem Deus Noë, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, & imminutæ sunt aquæ.

2 Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli: & prohibitæ sunt pluviæ de cælo.

3 Reversæque sunt aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœperunt minui post centum quinquaginta dies.

4 Requievitq; arca mẽse septimo, vigesimo septimo die mensis, super montes Armeniæ.

5 At vero aquæ ibant & decrescebant usque ad decimum mensem: decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium.

6 Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noë fenestram arcæ quam fecerat, dimisit corvum:

7 Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarentur aquæ super terram:

8 Emisit quoq; columbam post eũ, ut videret si jã cessassẽt aquæ super faciẽ terræ.

9 Quæ cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquæ enim erant super universam terram: extenditque manum, & apprehensam intulit in arcam.

10 Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca.

11 At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noë quod cessassent aquæ super terram.

12 Expectavitque nihilominus septem alios dies: & emisit columbam, quæ non est reversa ultra ad eum.

13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis, imminutæ sunt aquæ super terram: & aperiens Noë tectum arcæ, aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terræ.

14 Mense secundo septimo & vigesimo die mensis, arefacta est terra.

15 Locutus est autem Deus ad Noë, dicẽs:

16 Egredere de arca, tu & uxor tua, filii tui & uxores filiorum tuorum tecum.

17 Cuncta animantia quæ sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus, quam in bestiis & universis reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, & ingredimini super terram: † crescite & multiplicamini super eam.

† Supr. 1. 28. Inf. 9. 1.

18 Egressus est ergo Noë, & filii ejus, uxor illius, & uxores filiorum ejus, cum eo.

19 Sed & omnia animantia, jumenta, & reptilia quæ reptant super terram, secundum genus suum, egressa sunt de arca.

20 Ædificavit autem Noë altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mũdis, obtulit holocausta super altare.

21 Odoratusque est Dominus odorẽ suavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terræ propter homines: † sensus enim & cogitatio humani cordis in malũ prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci.

† Supr. 6. 5. † Matt. 15. 19.

22 Cunctis diebus terræ, sementis, & messis, frigus & æstus, æstas & hiems, nox & dies, non requiescent.

CAPVT IX.

Deus Noë ac filiis ejus benedicit, cunctaque animantia una cum piscibus in cibum tribuit, prohibitio tamen illis sanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis amplius aquis diluvii iride firmatur. Noë ebrium ridens filius Cham, in Chanaan filio maledicitur: Sem vero & Iapheth benedicuntur.

1 Benedixitque Deus Noë & filiis ejus. Et dixit ad eos: † Crescite & multiplicamini, & replete terram.

† Sup. 1. 22. 8. 17.

2 Et terror vester ac tremor sit super cun-

cta animalia terræ, & super omnes volucres cœli, cum universis quæ moventur super terram: omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt.

Sap. 1. 29. Lev. 17. 14.

3 Et omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia;

4 Excepto, quod carnem cum sanguine non comedetis.

5 Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum, & de manu hominis, de manu viri & fratris ejus requiram animam hominis.

† Mat. 26. 52. Apoc. 13. 10. † Supr. 1. 28. 8. 17.

6 Quicumque † effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: † ad imaginem quippe Dei factus est homo.

7 † Vos autem crescite & multiplicamini & ingredimini super terram & implete eam.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noë, & ad filios ejus cum eo:

9 Ecce Ego statuam pactum meum vobiscum, & cum semine vestro post vos:

10 Et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus quam in jumentis, & pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca & universis bestiis terræ.

† Isa. 54. 9.

11 † Statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram.

12 Dixitque Deus: Hoc signum fœderis quod do inter me & vos, & ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationes sempiternas:

13 Arcum meũ ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me & inter terram.

† Eccli. 43. 12.

14 † Cumque obduxero nubibus cœlum apparebit arcus meus in nubibus:

15 Et recordabor fœderis mei vobiscum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultra aquæ diluvii ad delendum universam carnem.

16 Eritque arcus in nubibus, & videbo illũ, & recordabor fœderis sempiterni quod pactũ est inter Deum & omnem animã viventem universæ carnis, quæ est super terrã.

17 Dixitque Deus ad Noë: Hoc erit signum fœderis, quod constitui inter me & omnem carnem super terram.

18 Erant ergo filii Noë, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, & Iapheth: porro Cham ipse est pater Chanaan.

19 Tres isti filii sunt Noë: & ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram.

20 Cœpitque Noë vir agricola exercere terram, & plantavit vineam:

21 Bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.

22 Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata, nunciavit duobus fratribus suis foras.

23 At vero Sem & Iaphet pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui: faciesque eorum aversæ erant, & patris virilia non viderunt.

24 Evigilans autem Noë ex vino, cum didicisset quæ fecerat ei filius suus minor,

25 Ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.

26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem; sit Chanaan servus ejus.

27 Dilatet Deus Iapheth, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus.

28 Vixit autem Noë post diluvium trecentis quinquaginta annis.

27 Et impleti sunt omnes dies ejus nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus est.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noë à quibus divisæ sunt gentes post diluvium, & orti omnes mortales.

1 Par. 1. 5.

1 HÆ sunt generationes filiorum Noë, Sem, Cham, & Iapheth: natique sunt eis filii post diluvium.

2 Filii Iapheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Iavan, & Thubal, & Mosoch, & Thiras.

3 Porro filii Gomer: Ascenez & Riphath & Thogorma.

4 Filii autem Iavan: Elisa & Tharsis, Cethim & Dodanim.

5 Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suã & familias suas in nationibus suis.

6 Filii autem Cham: Chus, & Mesraim, & Phuth, & Chanaan.

7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Regma & Sabatacha. Filii Regma: Saba & Dadan.

8 Porro Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra.

9 Et erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Dño.

10 Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.

11 De terra illa egressus est Assur & ædificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.

12 Resen quoque inter Niniven, & Chale: hæc est civitas magna.

13 At vero Mesraim genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,

14 Et Phetrusim, & Casluim: de quibus egressi sunt Philistiim & Caphtorim.

15 Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum,

16 Et Iebusæum, & Amorrhæũ, Gergesæũ,

17 Hevæum, & Aracæum: Sinæum,

18 Et Aradium, Samaræum, & Amathæum: & post hæc disseminati sunt populi Chananæorum.

19 Factique sunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram usque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Adamam, & Seboim, usque Lesa.

20 Hi sunt filii Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisque & gentibus suis.

1. Par. 1. 17.

21 De Sem quoque nati sunt, patre omniũ filiorum Heber, fratre Iapheth majore.

22 Filii Sem: Ælam & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram.

23 Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24 At vero Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber.

25 Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eo quod in diebus ejus divisa sit terra: & nomen fratris ejus Iectan.

26 Qui

26 Qui Iectam genuit Elmodad, & Saleph, & Asarmoth, Iare,
27 Et Aduram, & Vzal, & Decla.
28 Et Ebal, & Abimael, Saba,
29 Et Ophir, & Hevila, & Iobab: omnes isti, filii Iectan.
30 Et facta est habitatio eorum de Messa pergentibus usque Sephar montem orientalem.
31 Isti filii Sem, secundum cognationes, & linguas, & regiones, in gentibus suis.
32 Hæ familiæ Noë juxta populos & nationes suas. Ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium.

CAPVT XI.

In turris Babel ædificatione, superborum fastus ac lingua confunditur. Sem genealogia usque ad Abraham texitur.

Sap. 10. 5.

1 ERat autem terra labii unius, & sermonum eorundem.
2 Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo.
3 Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento.
4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen nostrũ antequam dividamur in universas terras.
5 Descendit autem Dominus, ut videret civitatem & turrim quam ædificabant filii Adam,
6 Et dixit: Ecce, unus est populus, & unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.
7 Venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.
8 Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco, in universas terras, & cessaverunt ædificare civitatem.
9 Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est labium universæ terræ: & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.
10 Hæ sunt generationes Sem: † Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio post diluvium.

† 1 Par. 1. 17.

11 Vixitque Sem postquam genuit Arphaxad, quingẽtis annis: & genuit filios & filias.
12 Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis: & genuit Sale.
13 Vixitque Arphaxad postquam genuit Sale, trecentis tribus annis: & genuit filios & filias.
14 Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber.
15 Vixitque Sale postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias.
16 Vixit autem Heber triginta quatuor annis: & genuit † Phaleg.
17 Et vixit Heber postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias,

† 1 Par. 1. 19.

18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.
19 Vixitq; Phaleg postquam genuit Reu, ducẽtis novẽ annis: & genuit filios & filias.
20 Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug.
21 Vixit quoque Reu postquam genuit Sarug, ducentis septem annis: & genuit filios & filias.
22 Vixit vero Sarug triginta annis, & genuit Nachor.
23 Vixitque Sarug postquam genuit Nachor, ducẽtis annis: & genuit filios & filias.
24 Vixit autem Nachor, viginti novem annis, & genuit Thare.
25 Vixitque Nachor postquam genuit Thare, centum decem & novem annis: & genuit filios & filias.
26 Vixitque Thare septuaginta † annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran.

† 1 Par. 1. 28. Iof. 24. 2.

27 Hæ sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porro Aran genuit Lot.
28 Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum, in terra nativitatis suæ, in Vr Chaldæorum.
29 Duxerunt autem Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: & nomen uxoris Nachor, Melcha, filia Aran, patris Melchæ, & patris Ieschæ.
30 Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos.
31 † Tulit itaque Thare Abram filium suum, & Lot filium Aran, filium filii sui, & Sarai nurum suam, uxorem Abram filii sui, & eduxit eos de Vr Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan: veneruntque usque Haram, & habitaverunt ibi.
32 Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran.

† Iosue 24. 2. Nehem. 9. 7. Iudith 5. 7. Act. 7. 2.

CAPVT XII.

Abram Deo mandato parens, promissaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, peregrinatur in Chanaan, & Domino in Sichem & Bethel sacrificat. Inde propter famem Aegyptum ingressus uxorem suam vocat sororem; quam in domum regis Pharaonis sublatam, postea recipit intactam.

1 DIxit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrabo tibi.

Act. 7. 3.

2 Faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisque benedictus.
3 Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque † IN TE benedicentur universæ cognationes terræ.

† Gal. 3. 8. Inf. 18. 18. 22. 27. Hebr. 11. 8.

4 Egressus est itaque Abram sicut præceperat ei Dominus & ivit cum eo Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haram,
5 Tulitque Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant, & animas quas fecerant in Haran: & egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam,
6 Pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananæus autem, tunc erat in terra.
7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: † Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificavit ibi altare Dño, qui apparuerat ei.

† Infr. 13. 15. 15. 8. 26. 2. Deut. 34. 4.

8 Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomē ejus.

9 Perrexitque Abram vadens, & ultra progrediens ad meridiem.

10 Facta est autem fames in terra: descēditque Abram in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra.

11 Cumque prope esset ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi quod pulchra sis mulier:

12 Et quod cum viderint te Ægyptii, dicturi sunt: Uxor ipsius est: & interficient me, & te reservabunt.

† Infr. 20. 11.

13 † Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis: ut bene sit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui.

14 Cum itaque ingressus esset Abram Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem quod esset pulchra nimis.

15 Et nunciaverunt principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis.

16 Abram vero bene usi sunt propter illam: fueruntque ei oves & boves, & asini, & servi & famulæ, & asinæ & cameli.

17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.

18 Vocavitque Pharao Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc quod fecisti mihi? quare non indicasti quod uxor tua esset?

19 Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorē? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade.

20 Præcepitque Pharao super Abram viris, & deduxerunt eum, & uxorem illius, & omnia quæ habebat.

CAPUT XIII.

Abram & Lot Aegyptum egressi, præ nimia opulentia separantur; & Lot Iordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi rursum Dei promissiones de multiplicando semine, terraque possidenda, accipit.

1 Ascendit ergo Abram de Ægypto, ipse & uxor ejus, & omnia quæ habebat, & Lot cum eo, ad Australem plagam.

2 Erat autem dives valde in possessione auri & argenti.

3 Reversusque est per iter, quo venerat, à meridie in Bethel, usque ad locū ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:

† Supr. 12. 7.

4 In loco altaris † quod fecerat prius, & invocavit ibi nomen Domini.

5 Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula.

† Infra. 36. 7.

6 Nec poterat eos capere terra, ut habitarent simul: † erat quippe substantia eorū multa, & nequibant habitare communiter.

7 Unde & facta est rixa inter pastores gregum Abram & Lot. Eo autem tempore Chananæus & Pherezæus habitabant in terra illa.

8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæso sit jurgium inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos: fratres enim sumus.

9 Ecce universa terra coram te est: recede à me obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.

10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ universa irrigabatur antequam subverteret Dominus Sodomam & Gomorrham, sicut paradisus Domini, & sicut Ægyptus venientibus in Segor.

11 Elegitque sibi Lot regionem circa Iordanem, & recessit ab Oriente: divisique sunt alterutrum à fratre suo.

12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot vero moratus est in oppidis, quæ erant circa Iordanem, & habitavit in Sodomis.

13 Homines autem Sodomiæ pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

14 Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: † Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem.

† Supr. 12. 9. Inf 13. 18. 26. 4. Deut. 34. 4.

15 Omnem terram quam conspicis, tibi dabo & semini tuo usque in sempiternum.

16 Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit.

17 Surge, & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.

18 Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit & habitavit juxta convallem Mambre, quæ est in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac spoliatis Sodomis, Lot cum plerisque aliis captivus ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram persecutus, omnes captivos, spoliaque reduxit: latusque pro victoria, decimas dat Melchisedecho, à quo benedictione accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

1 Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium,

2 Inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Bersa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipsa est Segor.

3 Omnes hi convenerunt in vallem Silvestrem, quæ nunc est mare salis.

4 Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, & tertio decimo anno recesserunt ab eo.

5 Igitur quarto decimo anno venit Chodorlahomor, & reges qui erant cum eo: percusseruntque Raphaim in Astarothcarnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Save Cariathaim,

6 Et Chorræos in montibus Seir, usque ad campestria Pharā, quæ est in solitudine.

7 Reversique sunt, & venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum qui habitabat in Asasonthamar.

8 Et egressi sunt, rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, nec non & rex Balæ, quæ est Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri:

9 Scilicet

9 Scilicet adversus Chodorlahomor regē Elamitarum, & Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.

10 Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhæ, terga verterunt, cecideruntq; ibi: & qui remanserant, fugerunt ad mōtem.

11 Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum & Gomorrhæ, & universa quæ ad cibum pertinent, & abierunt:

12 Nec non & Lot & substantiam ejus, filiū fratris Abrā, qui habitabat in Sodomis.

13 Et Ecce unus qui evaserat, nunciavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Escol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cū Abram.

14 Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo: & persecutus est usque Dan.

15 Et divisis sociis, irruit super eos nocte: percussitque eos, & persecutus est eos, usque Hoba, quæ est ad lævam Damasci.

16 Reduxitque omnem substantiam, & Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque & populum.

17 Egressus est autem rex Sodomorum in occursum ejus, postquam reversus est à cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in valle Save, quæ est vallis regis.

18 † At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi.

† Heb. 7.1.

19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum & terram:

20 Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi.

22 Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ.

23 Quod à filio subtegminis usq; ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:

24 Exceptis, his quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Escol, & Mambre: isti accipient partes suas.

CAPUT XV.

Deus Abræ de posteritate desperanti filium promittit, cui credens Abram justificatur: & in signum promissæ terræ, præscriptum à Domino, offert sacrificium, auditque suæ posteritati futuram peregrinationem.

1 His Itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.

2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam absque liberis: & filius procuratoris domus meæ iste Damascus Eliezer.

3 Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen: & ecce vernaculus meus, heres meus erit.

4 Statimque sermo Dñi factus est ad eum, dicens: Nō erit hic heres tuus; sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis heredē.

5 Eduxitque eum foras, & ait illi. † Suspice cælum, & numera stellas si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum.

† Rom. 4.18.

6 † Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad justitiam.

† Rom. 4.3. Gall. 3.6. Iac. 2. 6.23.

7 Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, & possideres eam.

8 At ille ait: Domine Deus, unde scire possum, quod possessurus sim eam?

9 Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.

10 Qui tollens universa hæc, † divisit ea per medium, & utrasque partes contra se altrinsecus posuit aves autem non divisit.

† Ierem. 34.18.

11 Decenderuntque volucres super cadavera, & abigebat eas Abram.

12 Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus invasit eum.

13 Dictumque est ad eum: Scito prænoscens quod † peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subjicient eos servituti, & affligent quadringentis annis.

† Act. 7.6.

14 Veruntamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo: & posthæc egredientur cum magna substantia.

15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona.

16 Generatione autem quarta revertentur huc: nec dū enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus.

17 Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumās, & lāpas ignis transiēs inter divisiones illas.

18 In illo die † pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc à fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum Euphratem.

† Supr 12. 7. 13.15. Inf. 16. 4. Deut. 34.4. 2. Par. 9.26. 3. Reg. 4.21.

19 Cinæos & Cenezæos, Cedmonæos

20 Et Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque.

21 Et Amorrhæos, & Chananæos, & Gersæos, & Iebusæos.

CAPUT XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepisset, atque ob id dominam contemneret ab illa afflicta, fugam init; sed jussu angeli eidem submissa, parit Ismaëlem.

1 Igitur, Sarai uxor Abram, non genuerat liberos: sed habens ancillam Ægyptiam nomine Agar,

2 Dixit marito suo: Ecce, conclusit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti,

3 Tulit Agar Ægyptiam ancillā suam, post annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan: & dedit eam viro suo uxorē.

4 Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.

5 Dixitque Sarai ad Abram: Inique agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinū tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet: judicet Dominus inter me & te.

6 Cui respondens Abram: Ecce ait ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet.

Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.

7 Cumque invenisset eam angelus Domini juxta fontem aquæ in solitudine, quæ est in via Sur in deserto,

8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? & quo vadis? quæ respondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio.

9 Dixitque ei angelus Dñi: Revertere ad dominã tuam, & humiliare sub manu illius.

10 Et rursum: Multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum, & non numerabitur præ multitudine.

11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, & paries filium: vocabisq; nomen ejus Ismaël, eo quod audierit Dominus afflictionẽ tuã.

12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum: & è regione universorum fratrum suorum figet tabernacula.

13 Vocavit autem nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: Profecto hic vidi posteriora videntis me.

Inf. 24. 62.

14 Propterea appellavit puteum illum, Puteum viventis & videntis me. Ipse est inter Cades & Barad.

15 Peperitque Agar Abræ filium: qui vocavit nomen ejus Ismaël.

16 Octoginta & sex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Ismaëlem.

CAPUT XVII.

Abræ repetuntur promissiones, ipsius & Sarai nomina immutantur, circumcisio præcipitur ut fœderis signum: filius ex Sara promittitur una cum successu Ismaëlis, & Abraham circumcisionis præceptum exequitur.

1 Postquam vero nonaginta & novem annorum esse cœperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, & esto perfectus.

2 Ponamque fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis.

3 Cecidit Abram pronus in faciem.

4 Dixitque ei Deus: Ego sum, & pactum meum tecum, † erisque pater multarum gentium.

† Eccli. 44. 20. Rom. 4. 17.

5 Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram: sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.

6 Faciamque te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur.

7 Et statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis, fœdere sempiterno: ut sim Deus tuus, & seminis tui post te.

8 Daboq; tibi & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam, eroq; Deus eorum.

9 Dixit iterum Deus ad Abraham: † Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis.

† Act. 7. 8.

10 Hoc est pactum meum quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum:

11 Et circumcidetis carnẽ præputii vestri, ut sit † in signum fœderis inter me & vos.

† Rom. 4. 11. Levit. 12. 3. Luc. 2. 21.

12 Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra:

13 Eritque pactum meum in carne vestra in fœdus æternum.

14 Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.

16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium qui benedicturus sum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo.

17 Cecidit Abraham in faciem suam, & risit, dicens in corde suo: Putasne cẽtenario nascetur filius? & Sara nonagenaria pariet?

18 Dixitque ad Deum: Utinam Ismaël vivat coram te.

19 Et ait Deus ad Abraham: † Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisq; nomen ejus Isaac, & constituã pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini ejus post eum.

† Inf. 18. 10. & 21. 2.

20 Super Ismaël quoque exaudivi te. Ecce, benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem magnam.

21 Pactum vero meum statuam ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.

22 Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham:

23 Tulit autem Abraham Ismaël filium suum, & omnes vernaculos domus suæ: universosque quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suæ: & circumcidit carnem præputii eorum statim in ipsa die, sicut præceperat ei Deus.

24 Abraham nonaginta & novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii sui.

25 Et Ismaël filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suæ.

26 Eadem die circumcisus est Abraham & Ismaël filius ejus.

27 Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam emptitii & alienigenæ, pariter circumcisi sunt.

CAPUT XVIII.

Angeli tres ab Abraham hospitio suscepti, filium ex Sara promittunt: qua ob id ridens, corripitur. Sodomorum eversio prædicitur, pro quibus Abraham sæpius deprecatur.

1 Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipso fervore diei.

Hebr. 13. 2.

2 Cumque elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adoravit in terram.

3 Et dixit: Domine si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum:

4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore.

5 Ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: fac ut locutus es.

6 Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei; Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes.

7 Ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit

inde

inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero: qui festinavit & coxit illum.

8 Tulit quoque butyrum & lac, & vitulum quem coxerat, & posuit coram eis: ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

9 Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? ille respondit: Ecce in tabernaculo est.

10 Cui dixit: † Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi.

† Sup. 17. 19. Inf. 21. 1. Rom. 9. 9. 1 Petr. 3. 6.

11 Erant autem ambo senes, provectæque ætatis, & desierant Saræ fieri muliebria.

12 Quæ risit occulte, dicens: Postquam consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?

13 Dixit autem Dñs ad Abraham: Quare risit Sara, dicens: Nũ vere paritura sũ anus?

14 Numquid Deo quidquam est difficile? juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filiũ.

15 Negavit Sara dicens, Non risi; timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti.

16 Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham simul gradiebatur, deducens eos.

17 Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quæ gesturus sum:

18 Cum futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, & BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terræ?

Sup. 12. 3. Inf. 22. 18.

19 Scio enim quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini, & faciant judicium & justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus est ad eum.

20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.

21 Descendam & videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita, ut sciam.

22 Converteruntque se inde, & abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat coram Domino.

23 Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio:

24 Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribũt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

25 Absit à te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuũ: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.

26 Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

27 Respondensque Abraham, ait: Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis.

28 Quid si minus quinquaginta justis, quinq; fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, universam urbem? Et ait: Non delebo, si invenero ibi quadraginta quinque.

29 Rursumque locutus est ad eum: Sin autẽ quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Nõ percutiã propter quadraginta.

30 Ne quæso, inquit indigneris Domine, si loquar: Quid, si ibi invẽti fuerint triginta? Respõdit: Nõ faciã, si invenero ibi triginta.

31 Quia semel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiã propter viginti.

32 Obsecro, inquit, ne irascaris Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decẽ? Et dixit: Non delebo propter decẽ.

33 Abiitque Dominus, postquam cessavit loqui ad Abraham: & ille reversus est in locum suum.

CAPUT XIX.

Lot, Angelis hospitio susceptis, à Sodomitis vim patitur: cum uxore & utraque filia à Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via amisit tandemque inebriatus, cum utraque filia incestum ignorans commisit, unde ortum habuerunt Moabitæ & Ammonitæ.

1 Veneruntque duo angeli Sodomam vespere, & sedente Lot in foribus civitatis. Qui cũ vidisset eos, surrexit, & ivit obviam eis: adoravitque pronus in terrã,

Hebr. 13. 2.

2 Et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: lavate pedes vestros, & mane proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus.

3 Compulit illos oppido ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, & coxit azyma: & comederunt.

4 Prius autem quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum à puero usque ad senem omnis populus simul.

5 Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? educ illos huc ut cognoscamus eos.

6 Egressus ad eos Lot, post tergum occludens ostium, ait:

7 Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere.

8 Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis sicut vobis placuerit, dummodo viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei.

9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rursus: Ingressus es, inquiunt, ut advena, numquid ut judices? te ergo ipsum magis quam hos affligemus, † Vimque faciebant Loth vehementissime: jamque prope erat ut effringerent fores.

† 2. Pet. 2. 8.

10 Et ecce miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Lot, clauseruntque ostium.

11 Et eos, qui foris erant, † percusserunt cæcitate à minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent.

† Sap. 19. 16.

12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios aut filias omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac:

13 Delebimus enim locum istum, eo quod increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos ut perdamus illos:

14 Egressus itaque Lot, locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias ejus, & dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui.

15 Cumque esset mane, cogebant eum angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu

tu pariter pereas in scelere civitatis.

16 Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarū ejus, eo quod parceret Dominus illi.

17 † Eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in mõte salvum te fac, ne & tu simul pereas.

18 Dixitque Lot ad eos: Quæso Domine mi.

19 Quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar:

20 Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere parva, & salvabor in ea: numquid non modica est, & vivet anima mea?

21 Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es.

22 † Festina & salvare ibi: quia nō potero facere quidquā donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomē urbis illius Segor.

23 Sol egressus est super terram, & Lot ingressus est Segor.

24 † Igitur Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cælo:

25 Et subvertit civitates has, & omnem circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.

26 † Respiciensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis.

27 Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino,

28 Intuitus est Sodomam & Gomorrham, & universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum.

29 Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, Liberavit Loth de subversione urbium in quibus habitaverat.

30 Ascenditque Lot de Segor, & mansit in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timuerat enim manere in Segor) & mansit in spelunca ipse, & duæ filiæ ejus cum eo.

31 Dixitque major ad minorem. Pater noster senex est, & nullus virorum remansit in terra qui possit ingredi ad nos juxta morem universæ terræ.

32 Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostro semen.

33 Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa: Et ingressa est major, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit.

34 Altera quoque die dixit major ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro.

35 Dederunt etiam & illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidē sensit quando concubuerit, vel quando illa surrexerit.

36 Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre suo.

37 Peperitque major filium, & vocavit nomen ejus Moab: ipse est pater Moabitarum usque in præsentem diem.

38 Minor quoque peperit filium, & vocavit nomen ejus Ammon, id est, filius populi mei: ipse est pater Ammonitarū usque hodie.

† Sup. 10. 6. — † Sup. 10. 6. — † Deut. 29. 23. Isa. 13. 19. Jerem. 50. 40. Ezec. 16. 48. Ose. 11. 8. Amos 4. 11. Luc. 17. 29. Juda 1. 7. — † Luc. 17. 32. Sup. 18. 3.

CAPUT XX.

Abraha in Geraris peregrinanti uxor a rege tollitur: quæ ad Domini jussum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante salus domui regis restituitur.

1 Profectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades & Sur; & peregrinatus est in Geraris.

2 Dixitque de Sara uxore sua, Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.

3 Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem quam tulisti: habet enim virum.

4 Abimelech vero non tetigerat eam, & ait: Domine num gentem ignorantem & justam interficies?

5 Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est: & ipsa ait: Frater meus est? in simplicitate cordis mei, & munditia manuū mearū, feci hoc.

6 Dixitque ad eum Deus. Et ego scio quod simplici corde feceris: & ideo custodivi te ne peccares in me, & non dimisi ut tangeres eam.

7 Nunc ergo redde viro suo uxorem, quia propheta est: & orabit pro te, & vives: si autem nolueris reddere, scito quod morte morieris tu, & omnia quæ tua sunt,

8 Statimque de nocte consurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos, & locutus est universa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde.

9 Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me & super regnum meum peccatum grande? quæ non debuisti facere, fecisti nobis.

10 Rursumque expostulans ait, Quid vidisti, ut hoc faceres?

11 Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto: & interficiēt me propter uxorē meam.

12 Alias autem & † vere soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in uxorem.

13 Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: † Hãc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quē ingrediemur, dices quod frater tuus sim.

14 Tulit igitur Abimelech oves & boves, & servos & ancillas, & dedit Abraham: redditque illi Saram uxorem suam:

15 Et ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit, habita.

16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamē oculorū ad omnes qui tecum sunt, & quocumque perrexeris: mementoque te deprehensam.

17 Orante autem Abraham sanavit Deus Abimelech & uxorem, ancillasque ejus, & pepererunt:

18 Concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahæ.

† Sup. 12. 13. — † Inf. 21. 23.

CAPUT XXI.

Nascitur Isaac, circumciditur, & ablactatur: Ismael vero cum matre domo pellitur in desertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percussit.

1 Visitavit autem Dominus Saram sicut † promiserat: & implevit quæ locutus est.

2 Concepitque & † peperit filiū in senectute sua tempore quo prædixerat ei Deus.

3 Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac:

4 Et circumcidit eum octavo die, sicut † præceperat ei Deus,

5 Cum centum esset annorum: hac quippe ætate patris, natus est Isaac.

6 Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi.

7 Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei jam seni?

8 Crevit igitur puer, & ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablactionis ejus.

9 Cumque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham:

10 † Ejice ancillam hanc & filium ejus: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.

11 Dure accepit hoc Abrahā pro filio suo.

12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puero, & super ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia † in Isaac vocabitur tibi semen.

13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.

14 Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem & utrē aquæ, imposuit scapulæ ejus tradiditq; puerum, & dimisit eam. Quæ cum abiisset, errabat in solitudine Bersabee.

15 Cumque consumpta esset aqua in utre, abjecit puerum subter unam arborum, quæ ibi erant.

16 Et abiit, seditque è regione procul quantum potest arcus jacere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: & sedens contra, levavit vocem suam & flevit.

17 Exaudivit autem Deus vocem pueri; vocavitq; Angelus Dei Agar de cælo, dicēs: Quid agis Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo est.

18 Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.

19 Aperuitque oculos ejus Deus: quæ videns puteum aquæ, abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere.

20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus est in solitudine, factusque est juvenis sagittarius,

21 Habitavitque in deserto Pharan, & accepit illi mater sua uxorē de terra Ægypti.

22 Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham: Deus tecum est in universis quæ agis.

23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, & posteris meis, stirpique meæ: sed juxta misericordiam, † quam feci tibi, facies mihi, & terræ in qua versatus es advena.

24 Dixitque Abraham: Ego jurabo.

25 Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ quem vi abstulerant servi ejus.

26 Respondītque Abimelech: Nescivi quis fecerit hanc rem: sed & tu non indicasti mihi, & ego non audivi præter hodie.

27 Tulit itaque Abraham oves & boves, & dedit Abimelech: percusseruntque ambo fœdus.

28 Et statuit Abraham septem agnas gregis seorsum.

29 Cui dixit Abimelech: Quid sibi volunt septem agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum?

30 At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.

31 Idcirco vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque juravit.

32 Et inierūt fœdus pro puteo juramenti.

33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, reversique sunt in terram Palæstinorum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei æterni.

34 Et fuit colonus terræ Palæstinorum diebus multis.

CAPUT XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filii sui præcepta immolatione probatur, sed ab ipsius immolatione prohibetur ab Angelo, promissionesque ei denuo ob hanc insignem obedientiam confirmantur; & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

1 Quæ postquam gesta sunt † tentavit Deus Abrahā, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum.

2 Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montiū quem monstravero tibi.

3 Igitur Abraham de nocte consurgens, stravit asinum suum: ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum: Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum quem præceperat ei Deus.

4 Die autem tertio elevatis oculis, vidit locum procul:

5 Dixitque ad pueros suos: Expectate hic cū asino: ego & puer illuc usq; properantes, postq; ā adoraverimus, revertemur ad vos.

6 Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem & gladium. Cumque duo pergerent simul,

7 Dixit Isaac patri suo: Pater mi: At ille respondit: Quid vis fili? Ecce, inquit, ignis & ligna: ubi est victima holocausti?

8 Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter:

9 Et venerunt ad locum quem ostenderat ei Deus, in quo ædificavit altare, & desuper ligna composuit: cumque alligasset Isaac filium suum, † posuit eum in altare super struem lignorum.

10 Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.

11 Et ecce angelus Domini de cœlo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.

12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam:

quam:

† Sup. 17.19. 18.10. † Gal. 4.23. Hebr. 11.11. † Supr. 17.10. Matth. 1.2. † Gal. 4.30. † Rom. 9.7. Hebr. 11.18. † Supr. 20.13. † Judic. 8.22. Hebr. 11.17. † Jac. 2.21.

quam: nunc cognovi quod times Deũ,& nõ pepercisti unigenito filio tuo propter me.

13 Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.

14 Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur: In monte Dominus videbit.

15 Vocavit autem angelus Domini Abraham secundo de cælo, dicens:

16 † Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem; & non pepercisti filio tuo unigenito propter me:

17 Benedicam tibi,& multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli: & velut arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum.

18 & † BENEDICENTUR in semine tuo omnes gẽtes terræ,quia obedisti voci meæ.

19 Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntq; Bersabee simul,& habitavit ibi.

20 His ita gestis, nunciatum est Abrahæ quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo.

21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus, & Camuel patrem Syrorum,

22 Et Cased, & Azau, Pheldas quoque & Iedlaph,

23 Ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ.

24 Concubina vero illius, nomine Roma, peperit Tabee,& Gahã,& Tahas,& Maacha.

† Psal. 104. 9. Eccli 44. 21. Heb. 6. 13. 1. Marc. 2. 32. † Supr. 12. 3. 18. 18. Inf. 26. 4. Act. 3. 25. Eccli. 44. 25

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præsenti emit pecunia, sepelitur.

1 Vixit autem Sara centum vigintiseptem annis.

2 Et mortua est in civitate Arbee,quæ est Hebron,in terra Chanaan: venitque Abraham ut plangeret & fleret eam.

3 Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens:

4 Advena sum & peregrinus apud vos: date mihi jus sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.

5 Responderunt filii Heth, dicentes:

6 Audi nos domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit quin in monumento ejus sepelias mortuum tuum.

7 Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ, filios videlicet Heth:

8 Dixitque ad eos: Si placet animæ vestræ ut sepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filiũ Seor:

9 Ut det mihi speluncam duplicem,quam habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri.

10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus qui ingrediebantur portam civitatis illius,dicens:

11 Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta quod loquor: Agrum trado tibi,& speluncam quæ in eo est,præsentibus filiis populi mei,sepeli mortuum tuũ.

12 Adoravit Abrahã coram populo terræ.

13 Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quæso, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam mortuum meum in eo.

14 Responditque Ephron:

15 Domine mi, audi me: Terra quam postulas, quadringentis siclis argenti valet: istud est pretium inter me & te: sed quantum est hoc? sepeli mortuum tuum.

16 Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postulaverat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatæ monetæ publicæ.

17 Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum,

18 Abrahæ in possessionem, videntibus filiis Heth,& cunctis qui intrabant portam civitatis illius.

19 Atque ita sepelivit Abraham Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, quæ respiciebat Mambre, hæc est Hebron in terra Chanaan.

20 Et confirmatus est ager, & antrum quod erat in eo, Abrahæ in possessionem monumenti à filiis Heth.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipso adjuratus & in Mesopotamiam ad quærendam uxorem Isaac missus, signo à Domino petito, Rebeccam invenit,& habito parentum ac fratris ipsiusque consensu adducit ad Isaac: quam ille ducit in uxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

1 Erat autem Abraham senex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei.

2 Dixitque ad servum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat: † Pone manum tuam subter femur meum.

3 Ut adjurem te per Dominum,Deum cæli & terræ,ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorũ,inter quos habito;

4 Sed ad terram & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.

5 Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es:

6 Dixitque Abraham: Cave nequando reducas filium meum illuc.

7 Dominus Deus cæli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meæ; qui locutus est mihi, & juravit mihi dicens: † Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet angelum suum coram te, & accipies inde uxorem filio meo:

8 Sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis juramento, filium meum tantum ne reducas illuc.

9 Posuit ergo servus manum sub femore Abraham domini sui, & juravit illi super sermone hoc.

10 Tulitque decem camelos de grege domini sui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum, profectusque perrexit in

† Inf. 47. 29. † Supr. 12. 7. 13. 15. & 15. 18. Inf. 26. 3.

Mesopo

Mesopotamiam ad urbem Nachor.

11 Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ vespere, tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:

12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham.

13 Ecce ego sto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: & illa responderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac: & per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo.

15 Necdum intra se verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua:

16 Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro: descenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

17 Occurritque ei servus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendū præbe de hydria tua.

18 Quæ respondit: Bibe domine mi, celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, & dedit ei potum.

19 Cumque ille bibisset, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.

20 Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum ut hauriret aquam: & haustam omnibus camelis dedit.

21 Ipse autem contemplabatur eam tacitus, scire volens utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, an non.

22 Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes siclos duos, & armillas totidē pondo siclorū decē.

23 Dixitque ad eam: Cujus es filia? indica mihi: est in domo patris tui locus ad manendum?

24 Quæ respondit: Filia sum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipsi Nachor.

25 Et addidit dicens: Palearum quoque & fœni plurimum est apud nos, & locus spatiosus ad manendum.

26 Inclinavit se homo, & adoravit Dominum.

27 Dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam & veritatem suam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.

28 Cucurrit itaque puella, & nunciavit in domum matris suæ omnia quæ audierat.

29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem, ubi erat fons.

30 Cumque vidisset inaures & armillas in manibus sororis suæ, & audisset cuncta verba referentis: Hæc locutus est mihi homo: venit ad virum, qui stabat juxta camelos, & prope fontem aquæ.

31 Dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris stas? præparavi domum, & locum camelis.

32 Et introduxit eum in hospitium, ac destravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum qui venerant cum eo.

33 Et appositus est in conspectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere.

34 At ille; Servus, inquit, Abraham sum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, servos & ancillas, camelos & asinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus dicens? Non accipies uxorē filio meo de filiabus Chananæorum, in quorū terra habito:

38 Sed ad domū patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorē filio meo:

39 Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus, ait, in cujus conspectu ambulo, mittet angelum suum tecum, & diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei.

41 Innocens eris à maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce sto juxta fontem aquæ, & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:

44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.

45 Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in scapula: descenditque ad fontem, & hausit aquam. Et aio ad eam: Da mihi paululum bibere.

46 Quæ festinans deposuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe & camelis tui tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaq; inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas posui in manibus ejus.

48 Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut sumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem si facitis misericordiam & veritatem cum domino meo: indicate mihi: sin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram.

50 Responderuntque Laban & Bathuel: A Domino egressus est sermo: non possumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te est, tolle eam, & proficiscere, & sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus.

52 Quod cum audisset puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53 Pro

55 Prolatisque vasis argenteis, & aureis, ac vestibus, dedit ea Rebeccæ pro munere: fratrib⁹ quoque ejus & matri dona obtulit.

54 Initio convivio, vescente, pariter & bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane, locutus est puer: Dimitte me, ut vadam ad dominum meum.

55 Responderuntque fratres ejus & mater: Maneat puella saltem decem dies apud nos, & postea proficiscetur.

56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me ut pergam ad dominum meum.

57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem.

58 Cumq; vocata venisset, sciscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quæ ait, Vadam.

59 Dimiserunt ergo eam, & nutricem illius servumque Abraham, & comites ejus,

60 Imprecantes prospera sorori suæ, atque dicentes: Soror nostra es, crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum suorum.

61 Igitur Rebecca & puellæ illius, ascensis camelis, secutæ sunt virum: qui festinus revertebatur ad dominum suum.

62 Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam quæ ducit ad puteum, cujus nomen est Viventis & videntis: habitabat enim in terra australi:

[Supra 16. 14.] 63 Et egressus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die: cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul.

64 Rebecca quoque conspecto Isaac, descendit de camelo,

65 Et ait ad puerum: Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium, operuit se.

66 Servus autem, cuncta quæ gesserat, narravit Isaac.

67 Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & accepit eam uxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura susceptis filiis quibus munera largitur, relicta Isaaco hæreditate, mortuus est: Ismaël quoque postquam duodecim genuit duces, moritur. Isaac pro uxore sua sterili precatus, geminos genuit Esau & Iacob, quorum major vendidit minori primogenita.

1 Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam:

[1. Par. 1. 32.] 2 Quæ peperit ei Zamran & Iecsan, & Madan, & Madian, & Iesboc, & Sue.

3 Iecsan quoque genuit Saba, & Dadan. Filii Dadan fuerunt Assurim, & Latusim, & Loomim.

4 At vero ex Madian ortus est Epha, & Opher, & Henoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi filii Ceturæ.

5 Deditque Abraham cuncta quæ possederat Isaac.

6 Filiis autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum septuaginta quinque anni.

8 Et deficiens mortuus est in senectute bona, provectæque ætatis, & plenus dierum: congregatusque est ad populum suum.

9 Et sepelierunt eum Isaac & Ismaël filii sui in spelunca duplici, quæ sita in agro Ephron filii Seor Hethæi, è regione Mambre,

10 Quem emerat à filiis Heth: ibi sepultus est ipse, & Sara uxor ejus.

11 Et post obitum illius, benedixit Deus Isaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Viventis & videntis.

12 Hæ sunt generationes Ismaël filii Abrahæ, quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:

13 Et hæc nomina filiorum ejus in vocabulis & generationibus suis. † Primogenitus Ismaëlis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabsam, [† 1 Par. 1. 29.]

14 Masma quoque, & Duma, & Massa:

15 Hadar & Thema, & Iethur, & Naphis, & Cedma.

16 Isti sunt filii Ismaëlis, & hæc nomina per castella & oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.

17 Et facti sunt anni vitæ Ismaëlis centum, triginta septem, deficiensque mortuus est, & appositus ad populum suum.

18 Habitavit autem ab Hevila usque Sur, quæ respicit Ægyptum introeuntibus Assyrios. Coram cunctis fratribus suis obiit.

19 Hæ quoque sunt generationes Isaac filii Abraham: Abraham genuit Isaac:

20 Qui cum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban.

21 Deprecatusq; est Isaac Dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis: qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.

22 Sed collidebantur in utero ejus parvuli, quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret Dominum.

23 Qui respondens, ait: † Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superabit, & major serviet minori. [† Rom. 9. 10.]

24 Iam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero ejus reperti sunt.

25 † Qui prior egressus est, rufus erat, & totus in morem pellis hispidus: vocatumque est nomen ejus Esaü. Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: & idcirco appellavit eum Iacob. [† Osee 12. 3. † Matt. 1. 2.]

26 Sexagenarius erat Isaac quando nati sunt ei parvuli.

27 Quibus adultis, factus est Esaü vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autē vir simplex habitabat in tabernaculis.

28 Isaac amabat Esaü, eo quod de venationibus illius vesceretur: & Rebecca diligebat Iacob.

29 Coxit autem Iacob pulmentum: ad quem cum venisset Esaü de agro lassus,

30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppidò lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen ejus † Edom.

31 Cui dixit Iacob: Vende mihi primogenita tua. [† Hebr. 12. 16.]

32 Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita? [Abd. 1]

33 Ait

33 Ait Iacob: Iura ergo mihi. Iuravit ei Esaü, & vendidit primogenita.

34 Et sic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.

CAPUT XXVI.

Isaac ob famem in Geraris peregrinatus, post acceptam Terræ promissionem & seminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech quod Rebeccam dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis jurgantibus, abimelech cum Isaac fœdus percussit. Esau uxores accipit.

1 Orta autem fame super terram, post eam sterilitatem quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara.

2 Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & semini tuo dabo universas regiones has, † complens juramentum quod spopondi Abrahã patri tuo.

4 Et multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli: daboque posteris tuis universas regiones has: † & BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ

5 Eo quod obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias legesque servaverit.

† Supr. 12. 7. 15. 18. † Sup. 12. 3. 18. 18. 22. 17. Infr. 28. 14.

6 Mansit itaque Isaac in Geraris.

7 Qui cum interrogaretur à viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est, timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata conjugio, reputans ne forte interficerent eũ propter illius pulchritudinẽ.

8 Cumque pertransissent dies plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palestinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua.

9 Et accersito eo, ait: Perspicuum est quod uxor tua sit: cur mentitus es eam sororem tuam esse: Respondit: Timui ne morerer propter eam.

10 Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cũ uxore tua, & induxeras super nos grãde peccatũ. Præcepitque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Servit autem Isaac in terra illa, & invenit in ipso anno centuplum: benedixitque ei Dominus.

13 Et locupletatus est homo, & ibat proficiens atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est:

14 Habuit quoque possessiones ovium & armentorum, & familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini,

15 Omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.

17 Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi:

18 Rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obstruxerãt Philisthiim: appellavitque eos eisdem nominibus quibus ante pater vocaverat.

19 Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed & ibi jurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua, quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

21 Foderunt autẽ & aliũ: & pro illo quoque rixati sunt, appellaviq; eũ, Inimicitias.

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicẽs: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit crescere super terrã,

23 Ascendit autẽ ex illo loco in Bersabee,

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham.

25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque servis suis ut foderẽt puteum.

26 Ad quem locum cum venissent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum.

27 Locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me, hominem quem odistis, & expulistis à vobis?

28 Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, & idcirco nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus.

29 Ut non facias nobis quidquam mali, sicut & non nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium & post cibum & potum.

31 Surgentes mane, juraverũt sibi mutuo: dimisitque eos Isaac pacifice in locũ suum.

32 Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac, annunciantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam:

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impositum est Bersabee, usque in præsentem diem.

34 Esaü vero quadragenarius duxit uxores, Iudith filiam Beeri Hethæi, & Basemath filiam Elon ejusdem loci:

35 † Quæ ambæ offenderant animum Isaac & Rebeccæ.

† Infr. 27. 46.

CAPUT XXVII.

Iacob matris consilio benedictionem loco Esau accipit, ad cujus odium fugiendum monetur à matre ut in Haran ad Laban concedat.

1 Senuit autem Isaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavitque Esaü filium suum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui respondit: adsum.

2 Cui pater: Vides, inquit, quod senuerim, & ignorem diem mortis meæ.

3 Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderis,

4 Fac mihi inde pulmentum sicut velle me nosti, & affer ut comedam: & benedicat tibi anima mea antequam moriar.

5 Quod cum audisset Rebecca, & ille abiisset in agrũ ut jussionẽ patris impleret,

6 Dixit filio suo Iacob: Audivi patrẽ tuũ

loquentē cum Esaü fratre tuo, & dicentē ei:

7 Affer mihi de venatione tua, & fac cibos ut comedam, & benedicam tibi coram Domino antequam moriar.

8 Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis:

9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur:

10 Quas cum intuleris, & comederit, benedicat tibi priusquam moriatur.

11 Cui ille respondit: Nosti quod Esaü frater meus homo pilosus sit, & ego lenis:

12 Si attrectaverit me pater meus, & senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, & inducam super me maledictionem pro benedictione.

13 Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam, & pergens affer quæ dixi.

14 Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrem illius.

15 Et vestibus Esaü valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum:

16 Pelliculasque hœdorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit.

17 Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

18 Quibus illatis, dixit: Pater mi: At ille respondit: Audio. Quis es tu fili mi?

19 Dixitque Iacob: Ego sum primogenitus tuus Esaü: feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

20 Rursumque Isaac ad filium suum: Quomodo, inquit, tam cito invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit ut cito occurreret mihi quod volebam.

21 Dixitque Isaac: Accede huc, ut tangam te fili mi, & probem utrum tu sis filius meus Esaü, an non.

22 Accessit ille ad patrem, & palpato eo dixit Isaac: Vox quidem, vox Iacob est: sed manus, manus sunt Esaü.

23 Et non cognovit eum, quia pilosæ manus similitudinem majoris expresserant. Benedicens ergo illi,

24 Ait: Tu es filius meus Esaü? Respondit, Ego sum.

25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum, quo hausto,

26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi osculum, fili mi.

27 Accessit, & osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

28 Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiā frumenti & vini.

29 Et serviant tibi populi, & adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ, qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.

30 Vix Isaac sermonem impleverat: & egresso Iacob foras, venit Esaü,

31 Coctosque de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge pater mi, & comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua.

32 Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius primogenitus tuus Esaü.

33 Expavit Isaac stupore vehementi: & ultra quam credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus priusquam tu venires? benedixique ei, & erit benedictus.

34 Auditis Esaü sermonibus patris, irrugiit clamore magno: & consternatus, ait: Benedic etiam & mihi, pater mi.

35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.

36 At ille subjunxit: Iuste vocatum est nomen ejus Iacob: supplantavit enim me in altera vice: † primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionē meam. Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, & mihi benedictionem?

† Sup. 25.34.

37 Respondit Isaac: Dominum tuum illum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi: frumento & vino stabilivi eum, & tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam?

38 Cui Esaü: Num unam, inquit, tantum benedictionem habes, pater? mihi quoque obsecro ut benedicas. Cumque ejulatu magno fleret,

39 Motus Isaac, dixit ad eum: † In pinguedine terræ, & in rore cæli desuper,

† Heb. 11.20.

40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo servies: tempusque veniet, cum excutias & solvas jugū ejus de cervicibus tuis.

41 Oderat ergo semper Esaü Iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: † Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.

† Abd. 10.

42 Nunciata sunt hæc Rebeccæ: quæ mittens & vocans Iacob filiū suum, dixit ad eū: Ecce Esaü frater tuus minatur ut occidat te.

43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & consurgens fuge ad Laban, fratrem meum in Haram:

44 Habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui,

45 Et cesset indignatio ejus, obliviscaturque eorum quæ fecisti in eum: postea mittam, & adducam te inde huc, cur utroque orbabor filio in uno die?

46 Dixitque Rebecca ad Isaac: Tædet me vitæ meæ propter filias Heth: si acceperit Iacob uxorem de stirpe hujus terræ, nolo vivere.

Supra 26.35.

CAPUT XXVIII.

Iacob accepta à patre benedictione, in Mesopotamiam transiens, videt in somnis scalam cui innitebatur Dominus: & accepta de terra ac seminis multiplicatione promissione, expergefactus votum Deo vovet.

1 Vocavit itaque Isaac Iacob, & benedixit ei, præcepitque ei dicens: Noli accipere conjugē de genere Chanaan:

2 Sed vade & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ ad domum Bathuel patris matris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

3 Deus

9 Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum.

4 Et det tibi benedictiones Abrahæ, & semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ: quã pollicitus est avo tuo.

† Ose. 12. 12. 5 † Cumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris suæ,

6 Videns autem Esaü quod benedixisset pater suus Iacob, & misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret, & quod post benedictionẽ præcepisset ei dicẽs: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:

7 Quodque obediens Iacob parentibus suis isset in Syriam:

8 Probans quoque quod non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus:

9 Ivit ad Ismaëlem, & duxit uxorem, absque iis quas prius habebat, Mahelet filiam Ismaël filii Abraham, sororem Nabajoth.

10 Igitur egressus Iacob de Bersabee, pergebat Haran.

11 Cumque venisset ad quemdam locũ, & vellet in eo requiescere post solis occubitũ, tulit de lapidibus qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.

12 Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum: angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam.

† Infra 35. 1. 48. 3. 13 Et Dominum innixum scalæ dicentem sibi: † Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo & semini tuo.

† Deut. 12. 20. & 19. † Supra 26 4. 14 Eritque semen tuum quasi pulvis terræ, † dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem: † & BENEDICENTVR IN TE & in semine tuo cunctæ tribus terræ.

15 Et ero custos tuus quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam nisi complevero universa quæ dixi.

16 Cumq; evigilasset Iacob de somno, ait: Vere Dñs est in loco isto, & ego nesciebam.

17 Pavensque, Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cæli.

Inf. 31. 13. 18 Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundens oleum desuper.

19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur.

20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentũ ad induendũ,

21 Reversusque fuero prospere ad domũ patris mei: erit mihi Dominus in Deum,

22 Et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPVT XXIX

Iacob à Laban susceptus, septem annis illi pacto initio pro Rachel filia servivit; cui cũ supposita esset Lia, septem alios annos pro eadem implere coactus est: Rachele autem sterili, Lia quatuor peperit filios

1 Profectus ergo Iacob venit in terram Orientalem.

2 Et vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum: nam ex illo adaquabantur pecora, & os ejus grandi lapide claudebatur.

3 Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem, & refectis gregibus rursum super os putei ponerent.

4 Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran.

5 Quos interrogans, Numquid, ait, nostis Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.

6 Sanusne est? inquit: Valet inquiunt: & ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.

7 Dixitque Iacob: Adhuc multum diei superest, nec est tempus ut reducantur ad caulas greges: date ante potum ovibus, & sic eas ad pastum reducite.

8 Qui responderunt: Non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.

9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat.

10 Quã cum vidisset Iacob, & sciret cõsobrinam suam, ovesque Laban avunculi sui: amovit lapidẽ quo puteus claudebatur.

11 Et adaquato grege, osculatus est eam; & elevata voce flevit.

12 Et indicavit ei quod frater esset patris sui, & filius Rebeccæ: at illa festinans nunciavit patri suo.

13 Qui, cum audisset venisse Iacob filium sororis suæ, cucurrit obviam ei, complexusque eum, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,

14 Respondit: Os meum es, & caro mea. Et postquam impleti sunt dies mẽsis unius,

15 Dixit ei: Nũ quia frater meus es, gratis servies mihi? dic quid mercedis accipias.

16 Habebat vero duas filias, nomen majoris Lia: minor vero appellabatur Rachel.

17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venusto aspectu

18 Quã diligens Iacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore, septem annis.

19 Respondit Laban: Melius est ut tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me.

20 Servivit ergo Iacob pro Rachel septem annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.

21 Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam.

22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.

23 Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum,

24 Dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Iacob fuisset ingressus, facto mane vidit Liam:

25 Et dixit ad socerum suum: Quid est quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi?

26 Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias.

27 Imple hebdomadam dierum hujus copulæ: & hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es mihi septem annis aliis.

28 Acquievit placito : & hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem.
29 Cui pater servam Balam tradiderat.
30 Tandemque potius optatis nuptiis, amorem sequenti priori prætulit, serviens apud eum septem annis aliis.
31 Videns autem Dominus quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, sorore sterili permanente.
32 Quæ conceptum genuit filium, vocavitque nomen ejus Ruben : dicens : Vidit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.
33 Rursumque concepit & peperit filium, & ait : Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi, vocavitque nomen ejus Simeon.
34 Concepit tertio, & genuit alium filiũ: dixitque Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eo quod pepererim ei tres filios: & idcirco appellavit nomẽ ejus, Levi.
35 Quarto concepit, & peperit filium, & ait : Modo confitebor Domino, † & ob hoc vocavit eum, Iudam : cessavitque parere.

† Mat. 1. 2.

CAPVT XXX.

Rachel sterilis & Lia parere cessant ancillas suas marito tradunt, ex quibus singulæ binos suscipiunt filios : præter quos Lia duos alios & filiam parit: Rachel vero Ioseph : quibus natis, Laban de mercede paciscitur cum Iacob, qui hoc modo plurimum ditatus est.

1 Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit sorori suæ, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2 Cui iratus respondit Iacob: Nũ pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui?
3 At illa : Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, & habeam ex illa filios.
4 Deditque illi Balam in conjugium: quæ,
5 Ingresso ad se viro, concepit, & peperit filium.
6 Dixitque Rachel: Iudicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filiũ, & idcirco appellavit nomen ejus, Dan.
7 Rursumque Bala concipiens peperit alterum.
8 Pro quo ait Rachel : Comparavit me Deus cum sorore mea, & invalui : vocavitque eum, Nephthali.
9 Sentiens Lia quod parere desiisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit.
10 Qua post conceptum edente filium,
11 Dixit : Feliciter, & idcirco vocavit nomen ejus, Gad.
12 Peperit quoque Zelpha alterum.
13 Dixitque Lia : Hoc pro beatitudine mea : Beatam quippe me dicent mulieres, propterea appellavit eum, Aser.
14 Egressus autem Ruben tempore messis triticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel : Da mihi partem de mandragoris filii tui.
15 Illa respondit : Parumne tibi videtur, quod præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel : Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
16 Redeuntique ad vesperam Iacob de agro, egressa est in occursum ejus Lia, & ad me, inquit, intrabis : quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa.
17 Et exaudivit Deus preces ejus : concepitque & peperit filium quintum.
18 Et ait : Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo, appellavitque nomen ejus, Issachar.
19 Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium.
20 Et ait : Dotavit me Deus dote bona : etiam hac vice mecum erit maritus meus, eo quod genuerim ei sex filios : & idcirco appellavit nomen ejus, Zabulon.
21 Post quẽ peperit filiã, nomine Dinam.
22 Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.
23 Quæ concepit & peperit filium, dicens : Abstulit Deus opprobrium meum.
24 Et vocavit nomen ejus, Ioseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.
25 Nato autem Ioseph, dixit Iacob socero suo : Dimitte me ut revertar in patriam, & ad terram meam.
26 Da mihi uxores & liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam : tu nosti servitutem qua servivi tibi.
27 Ait illi Laban : Inveniam gratiam in conspectu tuo : experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te :
28 Cõstitue mercedẽ tuam quã dem tibi.
29 At ille respondit : Tu nosti quomodo servierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit possessio tua.
30 Modicum habuisti antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es : benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Iustum est igitur ut aliquando provideam etiam domui meæ.
31 Dixitque Labã: Quid tibi dabo? At ille ait : Nihil volo: sed si feceris quod postulo, iterum pascam, & custodiam pecora tua.
32 Gyra omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias & sparso vellere : & quodcumque furvum, & maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus quam in capris, erit merces mea.
33 Respondebitque mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te : & omnia quæ non fuerint varia, & maculosa, & furva, tam in ovibus quam in capris, furti me arguent.
34 Dixitque Laban : Gratum habeo quod petis.
35 Et separavit in die illa, capras, & oves, & hircos, & arietes, varios atque maculosos : cunctum autem gregem unicolorem, id est, albi & nigris velleris, tradidit in manu filiorum suorum.
36 Et posuit spatium itineris trium dierum inter se & generum, qui pascebat reliquos greges ejus.
37 Tollens ergo Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas : detractisque corticibus, in his quæ spoliata fuerant, candor apparuit : illa vero quæ integra fuerant, viridia permanserunt : atque in hunc modum color effectus est varius.
38 Posuitque eas in canalibus, ubi effundebatur

debatur aqua : ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.

39 Factumque est ut in ipso calore coitus, oves intuerentur virgas, & parerēt maculosa, & varia, & diverso colore respersa.

40 Divisitque gregem Iacob, & posuit virgas in canalibus ante oculos arietū : erāt autem alba & nigra quæque, Laban : cetera vero, Iacob, separatis inter se gregibus.

41 Igitur quando primo tempore ascendebātur oves ponebat Iacob virgas in canalibus aquarū ante oculos arietum & oviū, ut in earum contemplatione conciperent :

42 Quando vero serotina admissura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea quæ erant serotina, Laban : & quæ primi temporis Iacob.

43 Ditatusque est homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas & servos, camelos & asinos.

CAPVT XXXI.

Iacob, iubente Domino, ad patrem cum omnibus suis tacitus revertitur, quem Laban insequitur : Rachel autem patris idolis ablatis, ipsum quærentem astu decipit : tandemque post varias querelas & jurgia, Iacob & Laban inito fœdere, ad propria quisque discedit.

1 Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium : Tulit Iacob omnia quæ fuerunt patris nostri, & de illius facultate ditatus, factus est inclytus :

2 Animadvertit quoque faciē Laban, quod non esset erga se sicut heri & nudiustertius.

3 Maxime dicente sibi Domino ; Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum.

4 Misit, & vocavit Rachel & Liam in agrum, ubi pascebat greges,

5 Dixitque eis: Video faciem patris vestri quod non sit erga me sicut heri & nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum,

6 Et ipsæ nostis quod totis viribus meis servierim patri vestro.

7 Sed & pater vester circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus: & tamē non dimisit eū Deus ut noceret mihi,

8 Si quando dixit : Variæ erunt mercedes tuæ: pariebāt omnes oves varios fœtus: quādo vero è cōtrario ait: Alba quæq; accipies pro mercede: omnes greges alba pepererūt.

9 Tulitque Deus substantiam patris vestri, & dedit mihi.

10 Postquam enim conceptus ovium tēpus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendētes mares super feminas, varios & maculosos, & diversorum colorū.

11 Dixitque Angelus Dei ad me in somnis : Iacob? Et ego respondi : Adsum.

12 Qui ait : Leva oculos tuos, & vide universos masculos ascendentes super feminas, varios, masculosos, atque respersos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.

13 Ego sum Deus Bethel, † ubi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de terra hac, revertens in terra nativitatis tuæ.

† Supr. 28. 18.

14 Responderuntque Rachel & Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus & hereditate domus patris nostri?

15 Nonne quasi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium nostrum?

16 Sed Deus tulit opes patris nostri, & eas tradidit nobis, ac filiis nostris : unde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac.

17 Surrexit itaque Iacob, & impositis liberis ac cōjugibus suis super camelos abiit.

18 Tulitque omnem substantiam suam, & greges : & quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.

19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata est idola patris sui.

20 Noluitque Iacob confiteri socero suo quod fugeret.

21 Cumque abiisset tam ipse quam omnia quæ juris sui erant, & amne transmisso pergeret contra montem Galaad,

22 Nunciatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob.

23 Qui, assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem, & comprehendit eum in monte Galaad.

24 Viditque in somnis dicentem sibi Deum : Cave ne quidquam aspere loquaris contra Iacob.

25 Iamque Iacob extenderat in monte tabernaculum, cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem monte Galaad fixit tentorium.

26 Et dixit ad Iacob : Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio?

27 Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, vt prosequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28 Non es passus ut oscularer filios meos & filias, stulte operatus es, & nunc quidem.

29 Valet manus mea reddere tibi malum, sed Deus patris vestri heri dixit mihi: † Cave ne loquaris contra Iacob quidquā durius.

† Infr. 48. 16.

30 Esto, ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui : cur furatus es deos meos?

31 Respondit Iacob : Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.

32 Quod autē furti me arguis apud quēcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris: scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. Hæc dicens, ignorabat quod Rachel furata esset idola.

33 Ingressus itaque Laban tabernaculum Iacob & Liæ, & utriusque famulæ, non invenit. Cumque intrasset tentoriū Rachelis,

34 Illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, & sedit desuper, scrutantique omne tentorium, & nihil invenienti,

35 Ait : Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo : quia juxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi, sic delusa sollicitudo quærentis est.

36 Tumensque Iacob, cum jurgio ait : Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me,

37 Et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

38 Idcirco viginti annis, fui tecum oves

tuæ & capræ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi:

39 Nec captum à bestia ostendi tibi,ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat,à me exigebas:

40 Die noctuque æstu urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.

41 Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis, immutasti quoque mercedem meam decem vicibus.

42 Nisi Deus patris mei Abraham,& timor Isaac, affuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: actionem meam & laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri.

43 Respondit ei Laban:Filiæ meæ & filii, & greges tui,& omnia quæ cernis,mea sunt: quid possum facere filiis & nepotibus meis?

44 Veni ergo, & ineamus fœdus, ut sit in testimonium inter me & te.

45 Tulit itaque Iacob lapidem,& erexit illum in titulum:

46 Dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum:

47 Quem vocavit Laban Tumulum testis: & Iacob, Acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ.

48 Dixitq; Laban:Tumulus iste erit testis inter me & te hodie,& idcirco appellatum est nomē ejus Galaad,id est,Tumulus testis.

49 Intueatur & judicet Dominus inter nos quando recesserimus à nobis.

50 Si afflixeris filias meas, & si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est absque Deo, qui præsens respicit.

51 Dixitque rursus ad Iacob:En tumulus hic,& lapis quem erexi inter me & te,

52 Testis erit: tumulus inquam, iste & lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans.

53 Deus Abraham, & Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Iuravit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac:

54 Immolatisque victimis in monte vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent, manserunt ibi.

55 Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios & filias suas, & benedixit illis: reversusque est in locum suum.

CAPVT XXXII.

Iacob, visis angelis, nuntios & munera ad fratrem suum Esau territus mittit, inter ea cum angelo luctans, & benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris nervo, accepit.

1 Iacob † quoque abiit itinere quo cœperat:fueruntq;ei obviam angeli Dei.

† *Inf. 48. 16.*

2 Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc. Et appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra.

3 Misit autem & nuncios ante se ad Esaü fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom:

4 Præcepitque eis dicens: Sic loquimini domino meo Esaü: Hæc dicit frater tuus Iacob: Apud Laban peregrinatus sum, & sui usque in præsentem diem.

5 Habeo boves, & asinos, & oves, & servos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo.

6 Reversiq; sunt nuntii ad Iacob dicentes: Venimus ad Esaü fratrem tuū, & ecce properat tibi in occursū cū quadringentis viris.

7 Timuit Iacob valde;& perterritus divisit populū qui secum erat,greges quoq; & oves & boves & camelos,in duas turmas,

8 Dicens: Si venerit Esaü ad unam turmam, & percusserit eam,alia turma, quæ reliqua est, salvabitur.

9 Dixitque Iacob: Deus patris mei Abraham,& Deus patris mei Isaac: Domine qui dixisti mihi: Revertere in terram tuā, & in locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi:

10 Minor sum cūctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explevisti servo tuo. In baculo meo transivi Iordanem istum: & nunc cum duabus turmis regredior:

11 Erue me de manu fratris mei Esaü, quia valde eum timeo: ne forte veniens percutiat matrem cum filiis.

12 Tu locutus es quod benefaceres mihi, & dilatares semen meū,sicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non potest.

13 Cūq; dormisset ibi nocte illa,separavit de his quæ habebat,munera Esaü fratri suo.

14 Capras ducentas,hircos viginti,oves ducentas,& arietes viginti,

15 Camelos fœtas cum pullis suis triginta, vaccas quadraginta, & tauros viginti, asinas viginti,& pullos earum decem.

16 Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, dixitque pueris suis: Antecedite me; & sit spatium inter gregem & gregem.

17 Et præcepit priori dicens: Si obviam habueris fratrem meum Esaü: & interrogaverit te, Cujus es? aut, Quò vadis? aut, Cujus sunt ista quæ sequeris?

18 Respondebis: Servi tui Iacob, munera misit domino meo Esaü: ipse quoque post nos venit.

19 Similiter dedit mandata secundo, & tertio, & cunctis qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esaü, cum inveneritis eum.

20 Et addetis:Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur dixit enim:Placabo illū muneribus quę præcedūt,& postea videbo illum, forsitan propitiabitur mihi.

21 Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris.

22 Cumque mature surrexisset,tulit duas uxores suas, & totidem famulas, cum undecim filiis,& transivit vadum Iaboc.

23 Traductisque omnibus quæ ad se pertinebant,

24 Mansit solus: & ecce vir luctabatur cum eo usque mane.

25 Qui cum videret quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, & statim emarcuit.

26 Dixitque ad eum: Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.

27 Ait ergo: quod nomen est tibi? Respondit: Iacob.

28 At

28 At ille, Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël: quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?

29 Interrogavit eum Iacob: Dic mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur quæris nomen meum? Et benedixit ei in eodẽ loco.

30 Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.

31 Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phanuel: ipse vero claudicabat pede.

32 Quam ob causam non comedunt nervum filii Israël, qui emarcuit in femore Iacob, usque in præsentem diem: eo quod tetigerit nervum femoris ejus, & obstupuerit.

CAPUT XXXIII.

Iacob ab Esau occurrente benigne excipitur, ægreque adigit ut munera accipiat, domumque revertatur: & sic Iacob eo ab se dimisso, in Socoth primum, deinde in Salem profectus agri partem emit, fixisque tabernaculis, altare erexit.

1 Elevans autem Iacob oculos suos, vidit venientem Esaü, & cum eo quadringentos viros: divisitque filios Liæ & Rachel, ambarumque famularum.

2 Et posuit utramque ancillam, & liberos earum, in principio: Liam vero, & filios ejus, in secundo loco: Rachel autem & Ioseph novissimos.

3 Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus.

4 Currens itaque Esaü obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum ejus & osculans flevit.

5 Levatisque oculis, vidit mulieres & parvulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sũt, quos donavit mihi Deus servo tuo.

6 Et appropinquantes ancillæ & filii earum, incurvati sunt.

7 Accessit quoque Lia cum pueris suis: & cum similiter adorassent, extremi Ioseph & Rachel adoraverunt.

8 Dixitque Esaü: Quænam sunt istæ turmæ quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo.

9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi.

10 Dixitque Iacob: Noli ita, obsecro: sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: Esto mihi propitius,

11 Et suscipe benedictionem quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens,

12 Ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui.

13 Dixitq; Iacob: Nosti domine mi, quod parvulos habeam teneros, & oves & boves fœtas, mecũ: quas si plus in ambulãdo fecero laborare, morientur una die cũcti greges.

14 Præcedat dominus meus ante servum suum: & ego sequar paulatim vestigia ejus, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir.

15 Respondit Esaü: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viæ tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantum indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo domine mi.

16 Reversus est itaque illo die Esaü itinere quo venerat in Seir.

17 Et Iacob venit in Socoth: ubi ædificata domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est, tabernacula.

18 Transivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidum.

19 Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem centum agnis.

20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israël.

CAPUT XXXIV.

Ob Dinæ raptum ac stuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, Sichemitæ prius circumcisi à Simeone & Levi Dinæ fratribus perimuntur, atque à reliquis Iacob filiis urbs eorum vastatur: quapropter Simeon & Levi à patre arguuntur.

1 Egressa est autem Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.

3 Et conglutinata est anima ejus cum ea, tristemque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod cum audisset Iacob, absentibus filiis, & in pastu pecorum occupatis, siluit donec redirent.

6 Egresso autem Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Iacob,

7 Ecce filii ejus veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati sunt valde, eo quod fœdam rem operatus esset in Israël, &, violata filia Iacob, rem illicitã perpetrasset.

8 Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæsit anima filiæ vestræ: date eam illi uxorem:

9 Et jungamus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis, & filias nostras accipite.

10 Et habitate nobiscum: terra in potestate vestra est, exercete, negotiamini, & possidete eam.

11 Sed & Sichem ad patrem & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque statueritis, dabo:

12 Augete dotem, & munera postulate, & libenter tribuam quod petieritis; tantum date mihi puellam hanc uxorem.

13 Responderunt filii Iacob Sichẽ & patri ejus in dolo, sævientes ob stuprum sororis:

14 Non possumus facere quod petitis, nec dare sororẽ nostram homini incircumciso: quod illicitum & nefarium est apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, & circumcidatur in vobis omne masculini sexus:

16 Tunc dabimus & accipiemus mutuo filias vestras ac nostras: & habitabimus vobiscum, erimusque unus populus:

17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus.

19 Nec distulit adolescens quin statim quod petebatur expleret: amabat enim puellam valde, & ipse erat inclytus in omni domo patris sui.

20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum:

21 Viri isti pacifici sunt, & & volunt habitare nobiscum: negotientur in terra & exerceant eam, quæ spatiosa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & nostras illis dabimus.

22 Vnum est, quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes.

23 Et substantia eorum, & pecora, & cuncta quæ possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, & habitantes simul unum efficiemus populum.

24 Assensique sunt omnes, circumcisis cunctis maribus.

25 Et ecce die tertio: quando gravissimus vulnerum dolor est: arreptis, duo filii Iacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter, † interfectisque omnibus masculis:

† Infra 49. 6.

26 Hemor & Sichem pariter necaverunt, tollētes Dinā de Domo Sichē sororē suam.

27 Quibus egressis, irruerunt super occisos cæteri filii Iacob: & depopulati sunt urbem in ultionem stupri.

28 Oves eorū, & armēta, & asinos, cunctaque vastātes quę in domibus & in agris erāt.

29 Parvulos quoque eorum & uxores duxerunt captivas.

30 Quibus patratis audacter, Iacob dixit ad Simeon & Levi: Turbastis me, & odiosum fecistis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus terræ hujus. Nos pauci sumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuere sorore nostra?

CAPUT XXXV.

Cum Iacob idola suorum juxta Sichem defodisset, jubente Domino ascendit in Bethel, ubi adificato altari Deo sacrificavit, novaque Dei apparitione confortatus fuit. Debora moritur: nascitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala incestum committit: numerantur filii Iacob, cujus pater Isaac moritur.

1 INterea locutus est Deus ad Iacob: Surge, & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui † apparuit tibi quando fugiebas Esaū fratrem tuum.

† Sup. 28. 13.

2 Iacob vero convocata omni domo sua, ait: Abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra.

3 Surgite, & ascēdamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & socius fuit itineris mei.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem.

5 Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, & non sunt ausi persequi recedentes.

6 Venit igitur Iacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse & omnis populus cum eo.

7 Ædificavitque ibi altare, & appellavit † nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim apparuit ei Deus cum fugeret fratrem suum.

† Sup. 28. 18

8 Eodem tempore mortua est Debora nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad radices Bethel subter quercum: vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus.

9 Apparuit autem iterum Deus Iacob postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ, benedixitque ei.

10 Dicēs: † Non vocaberis ultra Iacob, sed Israël erit nomē tuū. Et appellavit eū Israël.

† Supr. 32. 28.

11 Dixitque ei: Ego Deus omnipotēs, cresce, & multiplicare: gentes & populi nationū ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.

12 Terramque quam dedi Abraham & Isaac, dabo tibi & semini tuo post te.

13 Et recessit ab eo.

14 Ille verò erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans super eum libamina, & effundens oleum:

15 Vocansque nomen loci illius, Bethel.

16 Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam; in qua cum parturiret Rachel,

17 Ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium.

18 Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filij sui Benoni, id est, filius doloris mei: pater vero appellavit eum Benjamin, id est, filius dextræ.

19 Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via quæ ducit Ephratā, hæc est Bethlehē.

20 Erexitque Iacob titulum super sepulchrum ejus. † Hic est titulus monumenti Rachel, usque in præsentem diem.

† Infr. 48. 7.

21 Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis.

22 † Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris sui: quod illum minime latuit. Erant autem filii Iacob duodecim.

† Infr. 49. 4.

23 Filii Liæ: primogenitus Ruben, & Simeō, & Levi, & Iudas, & Issachar, & Zabulō.

24 Filii Rachel: Ioseph & Benjamin:

25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan & Nephthali.

26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aser: hi sunt filii Iacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syriæ.

27 Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, civitatem Arbee, hæc est Hebron: in qua peregrinatus est Abraham & Isaac.

28 Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum.

29 Consumptusq; ætate mortuus est: & appositus est populo suo senex & plenus dierū: & sepelierunt eum Esaū & Iacob filii sui

CAPUT XXXVI.

Esau cum uxoribus & filiis à fratre Iacob ob nimiam utriusque opulentiam separatur: filiorum Esau genealogia cum habitatione describitur.

1 HÆ sunt autem generationes Esaū, ipse est Edom.

2 Esaū accipit uxores de filiabus Chanaā: Ada

Ada filiam Elon Hebræi, & Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi:

3 Basemath quoque filiam Ismaël sororem Nabajoth.

4 † Peperit autem Ada, Eliphaz: Basemath genuit Rahuel:

5 Oolibama genuit Iehus & Ihelon & Core, hi filii Esaü qui nati sunt ei in terra Chanaã.

6 Tulit autem Esaü uxores suas & filios & filias, & omnem animam domus suæ: & substantiam, & pecora, & cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan: & abiit in alterã regionem, recessitque à fratre suo Iacob.

7 † Divites enim erant valde, & simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum.

8 † Habitavitque Esaü in monte Seir, ipse est Edom.

9 Hæ autem sunt generationes Esaü patris Edom in monte Seir,

10 Et hæc nomina filiorum ejus: † Eliphaz filius Ada uxoris Esaü: Rahuel quoque filius Basemath uxoris ejus.

11 Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12 Erat autem Thamna concubina Eliphaz filii Esaü: quæ peperit ei Amalech. Hi sunt filii Ada uxoris Esaü.

13 Filii autem Rahuel, Nahath & Zara, Sãmma & Meza: Hi filii Basemath uxoris Esaü,

14 Isti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris Esaü, quos genuit ei, Iehus & Ihelon & Core.

15 Hi duces filiorum Esaü: Filii Eliphaz primogeniti Esaü: dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez.

16 Dux Core, dux Gatham, dux Amalech. Hi filii Eliphaz in terra Edom, & hi filii Ada.

17 Hi quoque filii Rahuel filii Esaü: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. Hi autem duces Rahuel in terra Edom: isti filii Basemath uxoris Esaü.

18 Hi autem filio Oolibama uxoris Esaü: dux Iehus, dux Ihelon, dux Core. Hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Esaü.

19 Isti sunt filii Esaü, & hi duces eorum: ipse est Edom.

20 † Isti sunt filii Seir Horræi, habitatores terræ: Lotã, & Sobal, & Sebeon, & Ana.

21 Et Dison, & Eser, & Disan. Hi duces Horræi, filii Seir, in terra Edom.

22 Facti sunt autem filii Lotan: Hori & Heman. Erat autem soror Lotan, Thamna.

23 Et isti filii Sobal: Alvan & Manahat & Ebal, & Sepho & Onam.

24 Et hi filii Sebeon: Aia & Ana. Iste est Ana qui invenit aquas calidas in solitudine cum pasceret asinos Sebeon patris sui:

25 Habuitque filium Dison, & filiam Oolibama.

26 Et isti filii Dison: Hamdan, & Eseban, & Iethram, & Charan.

27 Hi quoque filii Eser: Balaan, & Zavan, & Acan.

28 Habuit autẽ filios Disan, Hus & Aram.

29 Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana.

30 Dux Dison, dux Eser, dux Disan: isti duces Horræorũ qui imperaverũt in terra Seir.

† *1. Paral. 1. 35.* † *Supr. 13. 6.* † *Iof. 24. 4.* † *1. Paral. 1. 35.* † *Par. 1. 38.*

31 Reges autem qui regnaverunt in terra Edom antequam haberent regem filii Israël, fuerunt hi:

32 Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.

33 Mortuus est autem Bela, & regnavit pro eo Iobab filius Zaræ de Bosra.

34 Cumque mortuus esset Iobab, regnavit pro eo Husam de terra Themanorum.

35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in Regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.

36 Cumque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca.

37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Saül de fluvio Rohoboth.

38 Cumque & hic obiisset, successit in regnum Balanam filius Achobor.

39 Isto quoque mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.

40 Hæc ergo nomina ducum Esaü, in cognationibus, & locis, & vocabulis suis: dux Thamna, dux Alva, dux Ietheth.

41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,

43 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperii sui, ipse est Esaü pater Idumæorum.

CAPVT XXXVII.

Ioseph fratres apud patrem de crimine accusans, visaque somnia narrans, fratrum odium in se concitat: quare primum volentes illum occidere, consilio Iudæ primo in cisternam detruditur, deinde venditur Ismaëlitis inscio Ruben: à patre autem existimante eum à fera occisum lugetur; interea Ioseph in Ægypto Putiphari venditur.

1 HAbitavit autem Iacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est.

2 Et hæ sunt generationes ejus: Ioseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer, & erat cum filiis Balæ & Zelphæ uxorum patris sui: accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.

3 Israël autem diligebat Ioseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitã.

4 Videntes autem fratres ejus quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderãt eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.

5 Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis: quæ causa majoris odii seminarium fuit.

6 Dixitque ad eos: Audite somnium meum quod vidi:

7 Putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi consurgere manipulum meũ, & stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum.

8 Responderunt fratres ejus: Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum atque sermonum, invidiæ & odii fomitem, ministravit.

9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrãs fratribus, ait: Vidi per somniũ, quasi solem, & lunã, & stellas undecim adorare me.

10 Quod cum patri suo & fratribus retu-

lisset, increpavit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego & mater tua & fratres tui adorabimus te super terram?

11 Invidebant ei igitur fratres sui: pater vero rem tacitus considerabat.

12 Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem,

13 Dixit ad eum Israël: Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondente,

14 Præsto sum, ait ei: Vade, & vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, & pecora: & renuncia mihi quid agatur. Missus de valle Hebron, venit in Sichem:

15 Invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit, quid quæreret.

16 At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi pascant greges.

17 Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos, & invenit eos in Dothain.

18 Qui cum vidissent eum procul, antequã accederet ad eos: cogitaverunt illũ occidere:

19 Et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit.

20 Venite, occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemusque, fera pessima devoravit eum: & tunc apparebit quid illi prosint somnia sua.

21 † Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat:

† Infra. 42. 22.

22 Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem: sed projicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manusque vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri suo.

23 Confestim igitur ut pervenit ad fratres suos, nudaverũt eũ tunica talari & polymita:

24 Miseruntque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam.

25 Et sedentes ut comederent panem, viderunt Ismaëlitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum, portantes aromata, & resinam, & stacten, in Ægyptum.

26 Dixit ergo Iudas fratribus suis: Quid nobis prodest si occiderimus fratrem nostrum, & celaverimus sanguinem ipsius?

27 Melius est ut venumdetur Ismaëlitis, & manus nostræ non polluantur: frater enim & caro nostra est. Acquieverunt fratres sermonibus illius.

28 † Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaëlitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum.

† Sap. 10. 13.

29 Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum:

30 Et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer nõ comparet, & ego quo ibo?

31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in sanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt:

32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui sit, an non.

33 Quam cum agnovisset pater: ait: Tunica filii mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Ioseph.

34 Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore.

35 Congregatis autem cunctis liberis ejus ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu,

36 Madianitæ vendiderunt Ioseph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magistro militum.

CAPUT XXXVIII.

Iudas ex uxore Chananæa tribus filiis susceptis, primum & deinde secundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inscius pro scorto cognovit, quo concubitu Phares & Zaram genuit.

1 Eodem tempore descendens Iudas à fratribus suis, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram.

2 † Viditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sue: & accepta uxore, ingressus est ad eam.

† 1. Paral. 2. 3.

3 Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

4 † Rursumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onan.

† Num. 26. 19.

5 Tertium quoque peperit: quem appellavit Sela, quo nato, parere ultra cessavit.

6 Dedit autem Iudas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar.

7 † Fuit quoque Her primogenitus Iudæ, nequam in conspectu Domini, & ab eo occisus est.

† Num. 26. 19.

8 Dixit ergo Iudas ad Onam filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & sociare illi, ut suscites semen fratri tuo.

9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerẽtur.

10 Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret.

11 Quam ob rem dixit Iudas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus: timebat enim ne & ipse moreretur sicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris sui.

12 Evolutis autem multis diebus, mortua est filia Sue uxor Iudæ: qui post luctum consolatione suscepta, ascendebat ad tonsores ovium suarum, ipse & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas.

13 Nuntiatumque est Thamar, quod socer illius ascẽderet in Thãnas ad tõdendas oves.

14 Quæ, depositis viduitatis vestibus, assumpsit theristrum: & mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam: eo quod crevisset Sela, & non eum accepisset maritum.

15 Quam cum vidisset Iudas, suspicatus est esse meretricem: operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur.

16 Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum: nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua respondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo?

17 Dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rursumque illa dicente: Patiar quod vis, si dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris.

18 Ait Iudas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit: Annulum tuum, & armillam,

armillam, & baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit,

19 Et surgens abiit: depositoque habitu, quem sumpserat, induta est viduitatis vestib⁹.

20 Misit autem Iudas hœdum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cum non invenisset eam,

21 Interrogavit homines loci illius: Vbi est mulier quæ sedebat in bivio? Respondẽtibus cunctis. Nõ fuit in loco isto meretrix:

22 Reversus est ad Iudam, & dixit ei: Non inveni eam: sed & homines loci illius dixerunt mihi, nunquã sedisse ibi scortum.

23 Ait Iudas: Habeat sibi, certe mendacii arguere nos non potest: ego misi hœdum quem promiseram, & tu non invenisti eam.

24 Ecce autem post tres menses nunciaverunt Iudæ, dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur uterus illius intumescere. Dixitque Iudas: producite eam ut comburatur.

25 Quæ cum duceretur ad pœnam, misit ad socerum suum, dicens: De viro, cujus hæc sunt, concepi: cognosce cujus sit annulus, & armilla, & baculus.

26 Qui, agnitis muneribus, ait: Iustior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultra non cognovit eam.

† Matt. 1.3. 27 † Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipsa effusione infantium, unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum, dicens:

28 Iste egredietur prior.

29 Illo vero retrahente manum, egressus est alter: dixitque mulier: Quare divisa est propter te maceria? & ob hanc causam vocavit nomen ejus Phares.

† 1 Par. 2.4. 30 † Postea egressus est frater ejus, in cujus manu erat coccinũ: quem appellavit Zara.

CAPVT XXXIX.

Cum prospere ageret Joseph apud herum Putipharem, eique gratiosus totam administraret familiam, contemnens heram sæpius de concubitu interpellantem accusatur apud dominum, & in carcerem conjicitur; ubi custodis gratiam demeretur, à quo omnium vinctorum curam accipit.

1 IGitur Ioseph ductus est in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus vir Ægyptius, de manu Ismaëlitarũ, à quibus perductus erat;

2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prospere agens: habitavitque in domo domini sui,

3 Qui optime noverat Dominum esse cum eo, & omnia quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4 Invenitque Ioseph gratiam coram domino suo, & ministrabat ei, à quo præpositus omnibus, gubernabat creditam sibi domum, & universa quæ ei tradita fuerant:

5 Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Ioseph, & multiplicavit tam in ædibus quam in agris cunctam ejus substantiã:

6 Nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vescebatur. Erat autem Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu.

7 Post multos itaque dies injecit domina sua oculos suos in Ioseph, & ait: Dormi mecum.

8 Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua:

9 Nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?

10 Hujuscemodi verbis per singulos dies, & mulier molesta erat adolescenti: & ille recusabat stuprum.

11 Accidit autem quadam die, ut intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret:

12 Et illa apprehensa lacinia vestimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.

13 Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis, & se esse contemptam,

14 Vocavit ad se homines domus suæ, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coiret mecum: cumque ego succlamassem,

15 Et audisset vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

16 In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,

17 Et ait: Ingressus est ad me servus Hebræus, quem adduxisti ut illuderet mihi:

18 Cumque audisset me clamare, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

19 His auditis dominus & nimium credulus verbis conjugis, iratus est valde:

† Psal. 104. 18. 20 † Tradiditque Ioseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebãtur, & erat ibi clausus.

21 Fuit autem Dominus cum Ioseph, & misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris.

22 Qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur: & quidquid fiebat, sub ipso erat.

23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPVT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Ioseph somnia interpretatus, alterum officio pristino restituendum, alterum suspendio finiendum prædixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1 HIs ita gestis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, & pistor, domino suo.

2 Iratusque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus.)

3 Misit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Ioseph.

4 At custos carceris tradidit eos Ioseph, qui & ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in custodia tenebãtur.

5 Videruntque ambo somnium nocte una juxta interpretationem congruam sibi:

6 Ad quos cum introisset Ioseph mane & vidisset eos tristes,

7 Sciscitatus est eos dicens: Cur tristior est hodie solito facies vestra?

8 Qui responderunt: Somnium vidimus, & non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph. Numquid non Dei est interpretatio? referte mihi quid videritis.

9 Narravit

9 Narravit prior, præpositus pincernarũ, somnium suum: Videbam coram me vitẽ.
10 In qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturescere,
11 Calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expressi in calicem quem tenebam & tradidi poculum Pharaoni:
12 Respondit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: tres propagines, tres adhuc dies sunt.
13 Post quos recordabitur Pharao ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut ante facere consueveras.
14 Tantum memento mei, cum bene tibi fuerit, & facias mecũ misericordiam: ut suggeras Pharaoni ut educat me de isto carcere:
15 Quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum missus sum.
16 Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset, ait: Et ego vidi somnium, quod tria canistra farinæ haberem super caput meum:
17 Et in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria, avesque comedere ex eo.
18 Respõdit Ioseph: Hæc est interpretatio somnii: Tria canistra, tres adhuc dies sunt:
19 Post quos auferet Pharao caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas.
20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: quid faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, & pistorum principis.
21 Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum:
22 Alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.
23 Et tamẽ succedẽtibus prosperis, præpositus pincernarũ oblitus est interpretis sui.

CAPVT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & spicis, cum nemo alius valeret interpretari, unicus Ioseph interpretatur, ideoque toti Ægypto præficitur, & ex Aseneth data sibi à Pharaone uxore duos sustulit filios ante septem famis annos Sterilitas tandem fertilitati succedit.

1 POst duos annos vidit Pharao somnium. Putabat se stare super fluvium.
2 De quo ascendebant septem boves, pulchræ & crassæ nimis: & pascebantur in locis palustribus.
3 Aliæ quoque septem emergebant de flumine, fœdæ, confectæque macie, & pascebãtur in ipsa amnis ripa in locis virentibus:
4 Devoraveruntque eas, quarum mira species & habitudo corporum erat. Expergefactus Pharao,
5 Rursum dormivit, & vidit alterum somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenæ atque formosæ:
6 Aliæ quoque totidem spicæ tenues & percussæ uredine oriebantur,
7 Devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans Pharao post quietem,
8 Et facto mane, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Ægypti, cunctosque sapientes: & accersitis narravit somnium, nec erat qui interpretaretur.
9 Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum meum:
10 Iratus rex servis suis, me & magistrum pistorum retrudi jussit in carcerem principis militum:
11 Vbi una nocte uterque vidimus somnium præsagum futurorum.
12 Erat ibi puer Hebræus, ejusdem ducis militum famulus, cui narrantes somnia,
13 Audivimus quidquid postea rei probavit eventus, ego enim redditus sum officio meo: & ille suspensus est in cruce.
14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Ioseph totonderunt: ac veste mutata obtulerunt ei.
15 Cui ille ait: Vidi somnia, nec est qui edisserat: quæ audivi te sapiẽtissime cõjicere.
16 Respondit Ioseph: Absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.
17 Narravit ergo Pharao quod viderat, Putabam me stare super ripam fluminis,
18 Et septem boves de anno conscendere, pulchras nimis, & obesis carnibus: quæ in pastu paludis virecta carpebant.
19 Et ecce, has sequebantur aliæ septem boves in tantum deformes & macilentæ, ut numquam tales in terra Ægypti viderim:
20 Quæ, devoratis & cõsumptis prioribus,
21 Nullum saturitatis dedere vestigium: sed simili macie & squalore torpebant. Evigilans, rursus sopore depressus,
22 Vidi somnium: Septem spicæ pullulabãt in culmo uno plenæ atq; pulcherrimæ.
23 Aliæ quoque septem tenues & percussæ uredine, oriebantur è stipula:
24 Quæ priorum pulchritudinem devoraverunt. Narravi conjectoribus somnium, & nemo est qui edisserat.
25 Respõdit Ioseph: Somniũ regis unũ est: quæ facturus est Deus, ostendit Pharaoni.
26 Septem boves pulchræ, & septem spicæ plenæ, septem ubertatis anni sunt: eamdemque vim somnii comprehendunt.
27 Septem quoque boves tenues atque macilentæ, quæ ascenderunt post eas, & septem spicæ tenues, & vento urente percussæ septem anni venturæ sunt famis.
28 Qui hoc ordine complebuntur:
29 Ecce septem anni venient fertilitatis magnæ in universa terra Ægypti:
30 Quos sequentur septem anni alii tantæ sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retro abundantia: consumptura est enim fames omnem terram,
31 Et ubertatis magnitudinem perditura est inopiæ magnitudo.
32 Quod autem vidisti secundo ad eamdem rem pertinens somnium: firmitatis indicium est, eo quod fiat sermo Dei, & velocius impleatur.
33 Nunc ergo provideat rex virũ sapientẽ & industriũ, & præficiat eũ terræ Ægypti,
34 Qui constituat præpositos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per septem annos fertilitatis,
35 Qui jam nũc futuri sunt, congreget in horrea: & omne frumentum sub Pharaonis potestate condatur, serveturque in urbibus.

36 Et præparetur futuræ septem annorum fami, quæ oppressura est Ægyptum, & non consumetur terra inopia.

37 Placuit Pharaoni consilium, & cunctis ministris ejus:

38 Locutusque est ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?

39 Dixit ergo ad Ioseph: Quia ostendit tibi Deus omnia quæ locutus es, nunquid sapientiorē & consimilē tui invenire potero?

† Psal. 104. 21. 1 Mac. 2. 53. Actor. 7. 10.

40 † Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantū regni solio te præcedam.

41 Dixitq; rursus Pharao ad Ioseph: Ecce, constitui te super universam terrā Ægypti.

42 Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manu ejus: vestivitque eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit.

43 Fecitque eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent, & præpositum esse scirent universæ terræ Ægypti.

44 Dixit quoque rex ad Ioseph: Ego sum Pharao: absque tuo imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti.

45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare sacerdotis Heliopoleos. Egressus est itaque Ioseph ad terram Ægypti.

46 (Triginta autem annorum erat quando stetit in conspectu regis Pharaonis) & circuivit omnes regiones Ægypti.

47 Venitque fertilitas septem annorum & in manipulos redactæ segetes congregatæ sunt in horrea Ægypti.

48 Omnis etiam frugum abundantia in singulis urbibus condita est.

49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, & copia mensuram excederet.

† Infr. 48. 20. 49. 5.

50 † Nati sunt autem Ioseph filii duo antequam veniret fames: quos peperit ei Aseneth filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos.

51 Vocavitque nomen primogeniti, Manasses, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborū meorum, & domus patris mei.

52 Nomen quoque secundi appellavit Ephraim, dicens: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.

53 Igitur transactis septem ubertatis annis, qui fuerant in Ægypto:

54 Cœperunt venire septem anni inopiæ: quos prædixerat Ioseph: & in universo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti panis erat.

55 Qua esuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille respondit: Ite ad Ioseph: & quidquid ipse vobis dixerit, facite.

56 Crescebat autem quotidie fames in omni terra: aperuitque Ioseph universa horrea, & vendebat Ægyptiis: nam & illos oppresserat fames.

57 Omnesque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent escas, & malum inopiæ temperarent.

CAPUT XLII.

Fratres Ioseph, cogente fame, in Ægyptum pro emendis frumentis à patre missi, ab eo cognoscuntur, ac durius tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tandem Simeone in vinculis relicto, revertuntur, ac pecuniam in saccum cujusque inditam una cum frumento inscii referunt.

1 Audiens autem Iacob quod alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis suis: Quare negligitis?

2 Audivi quod triticum venundetur in Ægypto: descendite, & emite nobis necessaria, ut possimus vivere, & non consumamur inopia.

3 Descendentes igitur fratres Ioseph decem, ut emerent frumenta in Ægypto,

4 Benjamin domi retento à Iacob, qui dixerat fratribus ejus: Ne forte in itinere quidquam patiatur mali:

5 Ingressi sunt terram Ægypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.

6 Et Ioseph erat princeps in terra Ægypti, atque ad ejus nutum frumenta populis vēdebātur. Cumq; adorassent eū fratres sui.

7 Et agnovisset eos, quasi ad alienos durius loquebatur, interrogans eos: Unde venistis? Qui responderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui necessaria.

8 Et tamen fratres ipse cognoscens non est cognitus ab eis.

9 Recordatusque somniorum quæ aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores estis: ut videatis infirmiora terræ venistis.

10 Qui dixerunt: Non est ita, domine, sed servi tui venerunt ut emerent cibos

11 Omnes filii unius viri sumus: pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali.

12 Quibus ille respondit: Aliter est: immunita terræ hujus considerare venistis.

13 At illi: Duodecim, inquiunt, servi tui, fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre nostro est, alius non est super.

14 Hoc est, ait, quod locutus sum: Exploratores estis.

15 Iam nunc experimentum vestri capiā: per salutem Pharaonis non egrediemini hinc donec veniat frater vester minimus.

16 Mittite ex vobis unum, & adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec probentur quæ dixistis utrum vera an falsa sint: alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis.

17 Tradidit ergo illos custodiæ tribus diebus.

18 Die autē tertio eductis de carcere, ait: Facite quæ dixi, & vivetis: Deū enim timeo.

19 Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta quæ emistis, in domos vestras,

† Infr. 43. 5.

20 † Et fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, & non moriamini. Fecerunt ut dixerat,

21 Et locuti sunt ad invicem: Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.

22 Et

22 E quibus unus Ruben, ait: Nûquid non dixi vobis † Nolite peccare in puerum: & non audistis me? en sanguis ejus exquiritur:

† Sup. 37. 23.

23 Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph: eo quod per interpretem loqueretur ad eos.

24 Avertitque se parumper, & flevit: & reversus locutus est ad eos.

25 Tollensque Simeon, & ligans illis præsentibus, jussit ministris ut implerent eorum saccos tritico, & reponerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis supra cibariis in viam: qui fecerunt ita.

26 At illi portantes frumenta in asinis suis, profecti sunt.

27 Apertoque unus sacco, ut daret jumento pabulum in diversorio: contemplatus pecuniam in ore sacculi,

28 Dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia, en habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique, mutuo dixerunt, quidnam est hoc quod fecit nobis Deus?

29 Veneruntque ad Iacob patrem suum in terram Chanaan, & narraverunt ei omnia quæ accidissent sibi, dicentes:

30 Locutus est nobis Dominus terræ durè, & putavit nos exploratores esse provinciæ.

31 Cui respondimus: Pacifici sumus, nec ullas molimur insidias.

32 Duodecim fratres uno patre geniti sumus: unus non est super, minimus cum patre nostro est in terra Chanaan.

33 Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis: Fratrem vestrum unum dimittite apud me, & cibaria domibus vestris necessaria sumite, & abite,

34 Fratremque vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores: & istum, qui tenetur in vinculis, recipere possitis: ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.

35 His dictis, cum frumenta effunderent, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterritisque simul omnibus,

36 Dixit pater Iacob: Absque liberis me esse fecistis, Ioseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt.

37 Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illû tibi: trade illum in manu mea, & ego eum tibi restituâ.

38 At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater ejus mortuus est, & ipse solus remansit: si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Ægre impetrarunt fratres Ioseph à patre, ut in Ægyptum revertentes additis muneribus ac duplici pecunia, Benjamin secum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, simul epulantur cum Ioseph.

1 INterim fames omnem terram vehementer premebat.

2 Consumptisque cibis quos ex Ægypto detulerant, dixit Iacob ad filios suos: Revertimini, & emite nobis pauxillum escarû.

3 Respondit Iudas: Denunciavit nobis vir ille sub attestatione jurisjurandi, dicês: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.

4 Si ergo vis eum mittere nobiscum, pergemus pariter, & ememus tibi necessaria.

5 Sin autem non vis, non ibimus: vir enim ut sæpe diximus, denunciavit nobis, dicens: † Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo.

† Sup. 42. 20.

6 Dixit eis Israël: In meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem.

7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter juxta id quod fuerat sciscitatus: numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum?

8 Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum, ut proficiscamur, & possimus vivere: ne moriamur nos & parvuli nostri.

† Infra 44. 32.

9 † Ego suscipio puerû: de manu mea require illum: nisi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.

10 Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus.

11 Igitur Israël pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis: sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera, modicum resinæ, & mellis, & storacis, stactes, & terebinthi, & amygdalarum.

12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiscum: & illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit:

13 Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum.

14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiscû fratrê vestrum quê tenet, & hûc Benjamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero.

15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniâ duplicem, & Benjamin: descenderuntque in Ægyptum, & steterunt coram Ioseph.

16 Quos cum ille vidisset, & Benjamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & instrue convivium: quoniam mecum sunt comesturi meridie.

17 Fecit ille quod sibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18 Ibique exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in saccis nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter subjiciat servituti, & nos, & asinos nostros.

19 Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus,

20 Locuti sunt: Oramus domine ut audias nos. † Iâ ante descêdimus ut emeremus escas:

† Supr. 42. 3.

21 Quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros, & invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

22 Sed & aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia quis posuerit eam in marsupiis nostris.

23 At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, & Deus patris vestri, dedit vobis thesauros in saccis vestris: nam pecuniam

pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum.

25 Illi vero parabant munera, donec ingrederetur Ioseph meridie: audierant enim quod ibi comesturi essent panem.

26 Igitur ingressus est Ioseph domũ suã, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: & adoraverunt proni in terram.

27 At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicẽs: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?

28 Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit Et incurvati, adoraverunt eum.

29 Attollens autem Ioseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, misereatur tui, fili mi.

30 Festinavitque, quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum, flevit.

31 Rursumque lota facie egressus, continuit se, & ait: Ponite panes.

32 Quibus appositis, seorsum Ioseph, & seorsũ fratribus, Ægyptiis quoque qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuscemodi convivium.)

33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus, juxta ætatem suam. Et mirabantur nimis,

34 Sumptis partibus quas ab eo acceperant: majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet: Biberuntque & inebriati sunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Ioseph jubet abscondi scyphum suum in sacco Benjamin, & post eum inventum, revocatos ab itinere fratres furti arguit: Iudas autem pro Benjamin se in servitutem offert.

1 PRæcepit autem Ioseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorũ frumento, quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorũ in summitate sacci.

2 Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita.

3 Et orto mane, dimissi sunt cũ asinis suis.

4 Iamque urbem exierant, & processerant paululum: tunc Ioseph accersito dispensatore domus: Surge, inquit, & persequere viros: & apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono?

5 Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet: pessimam rem fecistis.

6 Fecit ille ut jusserat. Et apprehensis per ordinem locutus est.

7 Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint?

8 Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan: & quo modo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum?

9 Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod quæris, moriatur, & nos erimus servi domini nostri.

10 Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventũ, ipse sit servus meus, vos autẽ eritis innoxii.

11 Itaque festinato deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli.

12 Quos scrutatus, incipiens à majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin.

13 At illi, scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.

14 Primusque Iudas cum fratribus ingressus est ad Ioseph (necdum enim de loco abierat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt.

15 Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia?

16 Cui Iudas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: en omnes servi sumus domini mei, & nos, & apud quem inventus est scyphus.

17 Respondit Ioseph: Absit à me ut sic agã: qui furatus est scyphũ, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

18 Accedens autem propius Iudas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur servus tuus verbũ in auribus tuis, & ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem

19 Dominus meus. † Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? († Supr. 42. 13.)

20 Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, & puer parvulus, qui in senectute illius natus est; cujus uterinus frater mortuus est: & ipsum solum habet mater sua, pater vero tenere diligit eum.

21 Dixistique servis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos super illum.

22 Suggessimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur.

23 † Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam. († Supr. 43. 3. & 5.)

24 Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia quæ locutus est dominus meus.

25 Et dixit pater noster: Revertimini, & emite nobis parum tritici.

26 Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin illo absente, non audemus videre faciem viri.

27 Ad quæ ille respondit: † Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. († Supr. 37. 20. 33.)

28 Egressus est unus, & dixistis: Bestia devoravit eum: & hucusque non comparet.

29 Si tuleritis & istum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos.

30 Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, & puer defuerit (cum anima illius ex hujus anima pendeat)

31 Videritque eum non esse nobiscum, morietur, & deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos.

32 Ego

32 Ego proprie servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, & spopondi dicens: † Nisi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore.

† Supr. 43. 9.

33 Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, & puer ascendat cum fratribus suis.

34 Non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

CAPUT XLV.

Ioseph se fratribus manifestat, eosque territos cum osculo amplexatur: quare Pharao una cum tota domo sua exultans, præcepit ut advocetur pater cum universa domo sua in Ægyptum: idem multis verbis denuntiat Ioseph, fratresque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

1 NOn se poterat ultra cohibere Ioseph multis coram astantibus: unde præcepit ut egrederentur cuncti foras, & nullus interesset alienus agnitioni mutuæ.

2 Elevavitque vocem cum fletu: quam audierũ Ægyptii, omnisq; domus Pharaonis.

3 Et dixit fratribus suis: Ego sum Ioseph: adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti.

4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent prope, † Ego sum, ait: Ioseph, frater vester, quem vendidistis in Ægyptum.

† Act. 7. 13.

5 Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur quod vendidistis me in his regionibus: † pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum.

† Infr. 50. 20.

6 Biennium est enim quod cœpit fames esse in terra: & adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit nec meti.

7 Præmisitque me Deus ut reservemini super terram, & escas ad vivendum habere possitis.

8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum universæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.

9 Festinate, & ascendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Ioseph: Deus fecit me Dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me ne moreris,

10 Et habitabis in terra Gessen: erisque juxta me tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua & universa quæ possides.

11 Ibique te pascam (adhuc enim quinque anni residui sunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ possides.

12 En oculi vestri, & oculi fratris mei Bẽjamin, vidẽ quod os meũ loquatur ad vos.

13 Nunciate patri meo universam gloriam meam, & cuncta quæ vidistis in Ægypto: festinate, & adducite eum ad me.

14 Cumque amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui, flevit: illo quoque similiter flente super collum ejus.

15 Osculatusque est Ioseph omnes fratres suos, & ploravit super singulos: post quæ ausi sunt loqui ad eum.

16 Auditumque est, & celebri sermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Ioseph: & gavisus est Pharao, atque omnis familia ejus.

17 Dixitque ad Ioseph ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18 Et tollite inde patrem vestrum & cognationem, & venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.

19 Præcipe etiam ut tollant plaustra de terra Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum ac conjugum: & dicito: Tollite patrem vestrum, & properate quantocyus venientes.

20 Nec dimittatis quidquam de supellectili vestra: quia omnes opes Ægypti, vestræ erunt.

21 Feceruntque filii Israël ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Ioseph plaustra, secundum Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.

22 Singulis quoque proferri jussit binas stolas; Benjamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis:

23 Tantumdem pecuniæ & vestium mittens patri suo, addens & asinos decem, qui subveherent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem asinas, triticum in itinere panesque portantes.

24 Dimisit ergo fratres suos, & proficiscentibus ait: Ne irascamini in via.

25 Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Iacob.

26 Et nunciaverunt ei dicentes: Ioseph filius tuus vivit; & ipse dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Iacob, quasi de gravi sõno evigilãs, tamen nõ credebat eis.

27 Illi è contra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, & universa quæ miserat, revixit spiritus ejus,

28 Et ait: Sufficit mihi si adhuc Ioseph filius meus vivit: vadam, & videbo illum antequam moriar.

CAPUT XLVI.

Iacob renovata Dei promißione cum universis filiis ac nepotibus, quorum nomina recensentur, in Ægyptum descendit: cui occurrens Ioseph, suadet ut Pharaoni se esse pastores ovium dicant.

1 PRofectusque Israël cum omnibus quæ habebat, venit ad puteum juramenti, & mactatis ibi victimis Deo patris sui Isaac,

2 Audivit eum per visionem noctis vocantem se, & dicentem sibi: Iacob, Iacob, cui respondit: Ecce adsum.

3 At illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4 Ego descendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Ioseph quoque ponet manus suas super oculos tuos.

† Act. 7. 15.

5 Surrexit autem Iacob à puteo juramenti: † tuleruntque eum filii cùm parvulis & uxoribus suis in plaustris quæ miserat Pharao ad portandum senem,

Ios. 24. 5. Psal. 104. 23. † Isa. 52. 4.

6 Et omnia quæ possederat in terra Chanaan: † venitque in Ægyptum cum omni semine suo,

7 Filii ejus, & nepotes; filiæ, & cuncta simul progenies.

8 Hæc sunt autem nomina filiorũ Israël, qui

qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis. † Primogenitus Ruben.

9 Filii Ruben: Henoch & Phallu & Hesron & Charmi.

10 † Filii Simeon: Iamuel & Iamain & Ahod, & Iachin & Sohar, & Saül filius Chananaitidis.

11 † Filii Levi: Gerson & Caath & Merari.

12 † Filii Iuda: Her & Onan & Sela & Phares & Zara † Mortui sunt autem Her & Onan in terra Chanaan. Natique sunt filii Phares: Hesron & Hamul.

13 † Filii Issachar: Thola & Phua & Iob & Semron.

14 Filii Zabulon: Sared & Elon & Iahelel.

15 Hi filii Liæ quos genuit in Mesopotamia Syriæ cum Dina filia sua. Omnes animæ filiorum ejus & filiarum, triginta tres.

16 Filii Gad: Sephion & Haggi & Suni & Esebon & Heri & Arodi & Areli.

17 † Filii Aser: Iamne & Iesua & Iessui & Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber & Melchiel.

18 Hi filii Zelphæ, quã dedit Laban Liæ filiæ suę: & hos genuit Iacob sedecim animas.

19 Filii Rachel uxoris Iacob: Ioseph & Benjamin.

20 † Natique sunt Ioseph filii in terra Ægypti quos genuit ei Aseneth filia Putiphare Sacerdotis Heliopoleos: Manasses & Ephraim.

21 Filii Benjamin: † Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.

22 Hi filii Rachel quos genuit Iacob: omnes animæ quatuordecim.

23 Filii Dan: Husim.

24 Filii Nephthali: Iasiel & Guni & Ieser & Sallem.

25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ suæ: & hos genuit Iacob: omnes animæ, septem.

26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta sex.

27 Filii autem Ioseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. † Omnes animæ domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

28 Misit autem Iudam ante se ad Ioseph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.

29 Quo cum pervenisset, juncto Ioseph curru suo, ascendit obviam patri suo ad eumdem locum: vidensque eum, irruit super collum ejus, & inter amplexus flevit.

30 Dixitque pater ad Ioseph: Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam: & superstitem te relinquo.

31 At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem domum patris sui: Ascendam & nunciabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in terra Chanaan, venerunt ad me:

32 Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, & armenta, & omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt secum.

33 Cumque vocaverit vos, & dixerit: quod est opus vestrum?

34 Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui, ab infantia nostra usque in præsens, & nos & patres nostri. Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessē: quia detestãtur Ægyptii omnes pastores ovium.

CAPVT XLVII.

Ioseph, adventu patris & fratrum Pharaoni nunciato, introducit Iacob cum filiis ad Pharaonem. Terra Gessen conceditur iis ad inhabitandum, famisque tempore eos alit: porro fames tantum premit Ægyptum, ut, venditis pecoribus, terram quoque vendere sint coacti: quo factum est ut quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuo cedat, præterquam in possessionibus sacerdotum. Post annos septemdecim Iacob plurimum ditatus jam moriturus adjurat Ioseph de sua sepultura in Chananæa.

1 INgressus ergo Ioseph nunciavit Pharaoni, dicens: Pater meus & fratres, oves eorum & armenta, & cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan: & ecce consistunt in terra Gessen.

2 Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege:

3 Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, & nos, & patres nostri.

4 Ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque ut esse nos jubeas servos tuos in terra Gessen.

5 Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus & fratres tui venerunt ad te.

6 Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis terram Gessen. Quod si nosti in eis esse viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.

7 Post hæc introduxit Ioseph patrem suum ad regem, & statuit eum coram eo: qui benedicens illi,

8 Et interrogatus ab eo: quot sunt dies annorum vitæ tuæ?

9 Respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi & mali, & non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt.

10 Et benedicto rege, egressus est foras.

11 Ioseph vero patri & fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terræ loco, Ramesses, ut præceperat Pharao.

12 Et alebat eos: omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis.

13 In toto enim orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maxime Ægypti & Chanaan.

14 E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, & intulit eam in ærarium regis.

15 Cumque defecisset emptoribus precium venit cuncta Ægyptus ad Ioseph, dicens: Da nobis panes quare morimur coram te deficiente pecunia?

16 Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si precium non habetis.

17 Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, & ovibus, & bobus, & asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

G

Marginal references: † Exod. 1. 2. & 6. 14. Num. 26. 5. 1. Par. 5. 1. & 3. — † Exod. 6. 15. — † 1 Par. 4. 24. — † 1 Par. 6. 1. — † 1 Par. 2. 3. & 4. 21. 1 Par. 7. 1. — † 1 Par. 7. 30. — † Sup. 41. 50. — † 1 Par. 7. 6. 8. 1. — † Deut. 10. 22.

18 Venerunt quoque anno secundo, & dixerunt ei. Non celabimus dominum nostrum quod deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec clam te est, quod absque corporibus & terra nihil habeamus.

19 Cur ergo moriemur te vidente?& nos & terra nostra tui erimus: eme nos in servitutem regiam, & præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem.

20 Emit igitur Ioseph omnem terram Ægypti vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni.

21 Et cunctos populos ejus, à novissimis terminis Ægypti usque ad extremos fines ejus,

22 Præter terram sacerdotum, quæ à rege tradita fuerat eis: quibus, & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas.

23 Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis, & vos, terram vestram Pharao possidet, accipite semina, & serite agros,

24 Vt fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum familiis & liberis vestris.

25 Qui responderunt: Salus nostra in manus tua est: respiciat nos tantum dominus noster, & læti serviemus regi.

26 Ex eo tempore usque in præsentem diem, in universa terra Ægypti, regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27 Habitavit ergo Israël in Ægypto, id est, in terra Gessen, & possedit eam: auctusque est, & multiplicatus nimis.

28 Ex vixit in ea decem & septem annis: factique sunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta septem annorum.

29 Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Ioseph, & dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, † pone manum tuam sub femore meo: & facies mihi misericordiam & veritatem, ut nõ sepelias me in Ægypto:

† *Sup.* 24. 2.

30 Sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod jussisti.

31 Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israël Deum, conversus ad lectuli caput.

CAPVT XLVIII.

Iacob ægrotantem invisit Ioseph, cujus filios Manassen & Ephraim Iacob sibi adoptat ac benedicit, minorem contradicente Ioseph majori præponit; denique supra fratres partem unam Ioseph tribuit.

1 HIs transactis, nunciatum est Ioseph quod ægrotaret pater suus: qui, assumptis duobus filiis Manasse & Ephraim, ire perrexit.

2 Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo.

3 Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens † apparuit mihi in Luza, quæ est in terra Chanaan: Benedixitque mihi.

† *Sup.* 28. 13.

4 Et ait: Ego te augebo & multiplicabo: & faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, & semini tuo post te, in possessionem sempiternam.

5 Duo ergo filii tui, qui † nati sunt tibi in terra Ægypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: † Ephraim & Manasses, sicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi.

† *Sup.* 41. 50.
† *Ios.* 13. 7. 29.

6 Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt, & nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis.

7 Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, † Mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus: & ingrediebar Ephratam, & sepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellabatur Bethlehem.

† *Sup.* 35. 19.

8 Videns autem filios ejus dixit ad eum: Qui sunt isti?

9 Respondit Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10 Oculi enim Israël caligabant præ nimia senectute, & clare videre non poterat. Applicitosque ad se deosculatus, & circumplexus eos,

11 Dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum.

12 Cumque tulisset eos Ioseph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13 Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israël: Manassen vero in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris applicuitque ambos ad eum.

14 Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super caput Manasse qui major natu erat, commutans manus.

15 † Benedixitq; Iacob filiis Ioseph, & ait: Deus, in cujus cõspectu ambulaverũt patres mei Abrahã & Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentẽ diem:

† *Hebr.* 11. 21.

16 † Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis & invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham & Isaac, & crescant in multitudinem super terram.

† *Sup.* 31. 29. 32. 2. *Matth.* 18. 20.

17 Videns autem Ioseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput Ephraim, graviter accepit: & apprehensam manum patris levare conatus est de capite Ephraim, & transferre super caput Manasse.

18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic est primogenitus, pone dexteram tuam super caput ejus.

19 Qui renuens, ait: Scio fili mi, scio: & iste quidem erit in populos, & multiplicabitur; sed frater ejus minor, major erit illo: & semen illius crescet in gentes.

20 Benedixitque eis in tempore illo: dicens: In te benedicetur Israël, atque dicetur: Faciat tibi Deus sicut Ephraim, & sicut Manasse. Cõstituitque Ephraim, ante Manassen.

21 Et ait ad Ioseph filium suum. En ego morior, & erit Deus vobiscum, reducetque vos ad terram patrum vestrorum.

† *Ios.* 15. 7. 16. 1.

22 Do tibi † partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu † Amorrhæi in gladio & arcu meo.

† *Ios.* 24. 8.

CAP.

CAPUT XLIX.

Iacob moriturus singulis filiis suis benedicit, quorumdam tamen benedictionem ob peccata in maledictionem & acrem objurgationem versa, futura illis prædicit: tandemque declarato sepulturæ suæ loco, moritur.

Deut. 33.

1 VOcavit autẽ Iacob filios suos, & ait eis: Congregamini, ut annunciem quæ ventura sunt vobis in diebus novissimis.

2 Congregamini, & audite filii Iacob, audite Israël patrem vestrum:

3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

† Sup. 35. 22. 1. Par. 5. 1.

4 Effusus es sicut aqua, non crescas: † quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum ejus.

5 Simeon & Levi fratres: vasa iniquitatis bellantia.

6 In concilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorũ non sit gloria mea: † quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum.

† Sup. 34. 25.

7 Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: † dividam eos in Iacob, & dispergam eos in Israël.

† Iof. 19. 1.

8 Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui.

† 1. Par. 5. 2.

9 † Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi ascendisti: requiescens accubuisti ut leo, & quasi leæna, quis suscitabit eum?

† Ioan. 1. 45. Matth. 2. 6.

10 † NON AUFERRETUR sceptrum de Iuda, & dux de femore ejus donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.

11 Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, ô fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.

12 Pulchriores sunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

13 Zabulon in littore maris habitabit, & in statione navium pertingens usque ad Sidonem.

14 Issachar asinus fortis accubans inter terminos.

15 Vidit requiem quod esset bona: & terram quod optima: & supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens.

16 Dan judicabit populum suum sicut & alia tribus in Israël.

17 Fiat Dan coluber in via, cerastes in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retro.

18 SALUTARE tuum expectabo Domine.

19 Gad, accinctus præliabitur ante eum: & ipse accingetur retrorsum.

20 Aser, pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.

21 Nephthali, cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.

1 Par. 5. 1.

22 † Filius accrescens Ioseph, filius accrescens & decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum.

23 Sed exasperaverunt eum, & jurgati sunt, inviderunt que illi habentes jacula.

24 Sedit in forti arcus ejus, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Iacob: inde pastor egressus est, lapis Israël:

25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli desuper, benedictionibus abyssi jacẽtis deorsum, benedictionibus uberũ & vulvæ.

26 Benedictiones patris tui cõfortatæ sũt benedictionibus patrum ejus: donec veniret desideriũ collium æternorũ; fiãt in capite Ioseph, & in vertice Nazaræi inter fratres suos.

27 Benjamin lupus rapax, mane comedet prædam, & vespere dividet spolia.

28 Omnes hi in tribubus Israël duodecim: hæc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis, benedictionibus propriis.

29 Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici quæ est in agro Ephron Hethæi,

† Sup. 23. 17.

30 Contra Mambre in terra Chanaan, † quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in possessionem sepulchri.

31 Ibi sepelierunt eum, & Saram uxorem ejus: ibi sepultus est Isaac cum Rebecca conjuge sua: ibi & Lia condita jacet.

32 Finitisque mandatis quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulũ, & obiit: appositusque est ad populum suum.

CAPUT L.

Ioseph corpus patris aromatibus conditũ curans, & adhibito luctu funebri, cum senioribus Ægypti proficiscitur, ut in terra Chanaan sepeliat: quo magna solemnitate peracto, fratres ob irrogatam illi injuriam sibi timentes, benigne suscipit & consolatur: qui ubi mandatum dedisset de suis ossibus in terram Chanaan, cum ex Ægypto sint migraturi, deferendis, in pace quievit.

1 QVod cernens Ioseph, ruit super faciẽ patris flens & deosculans eum.

2 Præcepitque servis suis medicis ut aromatibus condirent patrem.

3 Quibus jussa explentibus, transierunt quadraginta dies: iste quippe mos erat cadaverum conditorum. Flevitque eum Ægyptus septuaginta diebus.

4 Et expleto planctus tempore, locutus est Ioseph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conspectu vestro, loquimini in auribus Pharaonis:

† Supra 47. 29.

5 Eo quod pater meus adjuraverit me, dicens: En morior, in sepulchro meo † quod fodi mihi in terra Chanaan, sepelies me. Ascendam igitur, & sepeliam patrem meum, ac revertar.

6 Dixitque ei Pharao: Ascende & sepeli patrem tuum sicut adjuratus es.

7 Quo ascendente, ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctique majores natu terræ Ægypti:

8 Domus Ioseph cum fratribus suis, absque parvulis & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Gessen.

9 Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta est turba non modica.

10 Veneruntque ad Aream Atad, quæ sita est trans Iordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt septem dies.

11 Quod cum vidissent habitatores terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus

est iste Ægyptiis. Et idcirco vocatum est nomen loci illius, Planctus Ægypti.

11 Fecerunt ergo filii Iacob sicut præceperat eis:

12 Et portantes eum in terram Chanaan, † sepelierunt eum in spelunca duplici, † quam emerat Abraham cum agro in possessionem sepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.

† *Act.* 7. 16. † *Supr.* 23. 16.

14 Reversusque est Ioseph in Ægyptum cum fratribus suis, & omni comitatu, sepulto patre.

15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuo colloquentes: Ne forte memor sit injuriæ quam passus est, & reddat nobis omne malum quod fecimus.

16 Mandaverunt ei dicentes; Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur,

17 Vt hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut servis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc: Quibus auditis flevit Ioseph.

18 Veneruntque ad eum fratres sui: & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui sumus.

19 Quibus ille respondit: Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati?

20 † Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut in presentiarum cernitis, & salvos faceret multos populos

† *Supr.* 45. 5.

21 Nolite timere: ego † pascam vos & parvulos vestros. Consolatusque est eos, & blande ac leniter est locutus.

† *Supr.* 47. 12.

22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris sui, vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios usque ad tertiam generationem. † Filii quoque Machir filii Manasse nati sunt in genibus Ioseph.

† *Num.* 32. 39.

23 Quibus transactis, † locutus est fratribus suis. Post mortem meam Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terram quã juravit Abrahã, Isaac, & Iacob.

† *Hebr.* 11. 12.

24 Cumque adjurasset eos atque dixisset: Deus visitabit vos: † asportate ossa mea vobiscum de loco isto:

† *Exod.* 13. 19. *Iof.* 24. 32.

25 Mortuus est, expletis centum decem vitæ suæ annis Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto.

LIBER EXODVS,
Hæbraice VEELLE SEMOTH.

CAPVT PRIMVM.

Nomina filiorum Israël qui Aegyptum ingressi sunt; quorum multiplicationem novus Pharao frustra impedire nititur onerum impositione masculorum cæde ac submersione: de obstetricum miseratione, & earum à Deo præmiatione.

1 HÆc sunt nomina filiorum Israël qui ingressi sunt in Ægyptum cum Iacob: singuli cum domib⁹ suis introierunt.

Genes. 46. 8.

2 Ruben, Simeon, Levi, Iuda,

3 Issachar, Zabulon & Benjamin.

4 Dan, & Nephtali, Gad, & Aser.

5 Erant igitur omnes animæ eorum qui egressi sunt de femore Iacob, septuaginta: Ioseph autem in Ægypto erat.

6 Quo mortuo, & universis fratribus ejus, omnique cognatione illa.

7 † Filii Israël creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt ac roborati nimis, impleverunt terram.

† *Act.* 7. 17.

8 Surrexit interea rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Ioseph:

9 Et ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israël multus, & fortior nobis est.

10 Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra.

11 Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom & Ramesses.

12 Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & crescebant:

13 Oderantque filios Israël Ægyptii, & affligebant illudentes eis:

14 Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur.

15 Dixit autem rex Ægypti obstetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua.

16 Præcipiens eis: Quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate.

17 Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti, sed conservabant mares.

18 Quibus ad se accersitis rex ait Quidnam est hoc quod facere voluistis, ut pueros servaretis?

19 Quæ responderunt: Non sunt Hebrææ sicut Ægyptiæ mulieres: ipsæ enim obstetricandi habent scientiam, & priusquam veniamus ad eas, pariunt.

20 Bene ergo fecit Deus obstetricibus: & crevit populus, confortatusque est nimis.

21 Et quia timuerunt obstetrices Deum, ædificavit eis domos.

22 Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projicite: quidquid feminini, reservate.

CAPVT II.

Moyses nascitur, aquis expositus, & inde extractus à matre sua nutritus iussu filiæ Pharaonis quæ ipsum adoptavit, propter Aegyptii cædem in Madiam metu regis fugit, ubi accepta uxore Sephora filia sacerdotis duos genuit filios, Gersam & Eliezer.

1 EGressus est post hæc vir de domo Levi: † & accepit uxorem stirpis suæ:

2 Quæ concepit, † & peperit filium & videns eum elegantẽ, absc ōdit tribus mensib⁹.

† *Infra* 6. 20. † *Hebr.* 11. 23.

3 Cumque jam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & linivit eam bitumine ac pice: posuitque intus infantulum, & exposuit

exposuit eum in carecto ripæ fluminis.

4 Stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei.

5 † Ecce autem descendebat filia Pharaonis ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ cum vidisset fiscellam in papyrione, misit unam è famulabus suis: & allatam

† Act. 7. 21. Hebr. 11. 23.

6 Aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, miserta ejus, ait: De infantibus Hebræorum est hic.

7 Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum.

8 Respondit: Vade. Perrexit puella & vocavit matrem suam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutrivit puerum; adultumque tradidit filiæ Pharaonis.

10 Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen ejus Moyses, dicens: Quia de aqua tuli eum.

11 In diebus illis postquam creverat Moyses, † egressus est ad fratres suos: viditq; afflictionẽ eorũ, & virum Ægyptium percutientẽ quemdam de Hebræis fratribus suis.

† Hebr. 11. 24.

12 Cumque circumspexisset huc atque illuc: & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo.

13 Et egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes: dixitque ei qui faciebat injuriam: quare percutis proximum tuũ?

14 Qui respondit: Quis te constituit principem & judicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses, & ait: Quomodo palam factum est verbum istud?

15 Audivitque Pharao sermonem hunc, & quærebat occidere Moysen; qui fugiens de conspectu ejus, moratus est in terra Madiam, & sedit juxta puteum.

16 Erant autem sacerdoti Madiam septem filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris sui.

17 Supervenere pastores, & ejecerunt eas: surrexitque Moyses, & defensis puellis, adaquavit oves earum.

18 Quæ cum revertissent ad Raguel patrem suum, dixit ad eas: Cur velocius venistis solito?

19 Responderunt: Vir Ægyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus.

20 At ille: Ubi est? inquit. Quare dimisistis hominem? vocate eũ ut comedat panẽ.

21 Iuravit ergo Moyses quod habitaret cũ eo. † Accepitque Sephorã filiã ejus uxorẽ.

† Iosr. 18. 2.

22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

3. 1. Paral. 23. 15.

23 Post multum vero temporis mortuus est rex Ægypti: & ingemiscentes filii Israel, propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est fœderis quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Iacob.

25 Et respexit Dominus filios Israel, & cognovit eos.

CAPUT III.

Dominus Moysi, oves Iethro soceri pascenti, in rubo ardente & incombusto apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Israel de manu Pharaonis liberandos, spoliatis Ægyptiis.

1 Moyses autem pascebat oves Iethro soceri sui sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb.

2 † Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quod rubus arderet, & non combureretur.

† Act. 7. 30.

3 Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.

4 Cernens autem Dominus quod pergeret ad videndũ, vocavit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: Adsum.

5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.

6 Et ait: † Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Abscondit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum.

† Matt. 22. 32. Marc. 12. 26. Luc. 20. 37.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionẽ populi mei in Ægypto, & clamorẽ ejus audivi propter duritiã eorũ qui præsũt operib⁹,

8 Et sciens dolorem ejus, descendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & spatiosam, in terram quæ fluit lacte & melle, ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Iebusæi.

9 Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Ægyptiis opprimuntur.

10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel, de Ægypto.

11 Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Ægypto?

12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis signum, quod miserim te: Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum.

13 Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadã ad filios Israel, & dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis?

14 Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Israel: QUI EST misit me ad vos.

15 Dixitq; iterum Deus ad Moysen, Hæc dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, misit me ad vos: hoc nomen mihi est in æternum, & hoc memoriale meum in generationem & generationem.

16 Vade, & congrega seniores Israel, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, dicens: Visitans visitavi vos, & vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto:

17 Et dixi ut educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi; Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Iebusæi, ad terram fluentem lacte & melle.

18 Et audient vocem tuam: ingredierisque tu, & seniores Israël, ad regem Ægypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

19 Sed ego scio quod non dimittet vos rex Ægypti ut eatis, nisi per manum validã.

20 Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus sum in medio eorum: post hæc dimittet vos.

21 Daboque gratiam populo huic coram Ægyptiis; † & cum egrediemini, non exibitis vacui:

† Inf. 11. 2. & 12. 36.

22 Sed postulabit mulier à vicina sua, & ab hospita sua vasa argentea, & aurea, ac vestes: ponetisque eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Ægyptum.

CAPVT IV.

Moyses suæ missionis tribus signis à Deo acceptis, varie se excusat ab hac missione; tandem acquiescit, reditque in Ægyptum cum uxore & filiis: angelus minatur Moysi mortem; hinc uxor circumcidit filium. Aaron patri Moysi occurrit, simulque venerunt ad filios Israël.

1 RESpondens Moyses ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2 Dixit ergo ad eum: Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.

3 Dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.

4 Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, versaque est in virgam.

5 Vt credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob.

6 Dixitque Dominus rursum: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis.

7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ.

8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.

9 Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: sume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauseris de fluvio, vertetur in sanguinem.

10 Ait Moyses: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum.

11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum & surdum, videntem & cæcum? nonne ego?

12 Perge igitur, † & ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris.

† Mat. 10. 20.

13 At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte quem missurus es.

14 Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te lætabitur corde.

15 Loquere ad eum, & pone verba mea in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, † & ostendam vobis quid agere debeatis.

† Infr. 7. 2.

16 Ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent.

17 Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa.

18 Abiit Moyses, & reversus est ad Iethro socerum suum, dixitque ei: Vadam & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videã si adhuc vivant: Cui ait Iethro: Vade in pace.

19 Dixit ergo Dñs ad Moysen in Madian: Vade, & revertere in Ægyptum. Mortui sunt enim omnes qui quærebant animam tuam.

20 Tulit ergo Moyses uxorem suam, & filios suos, & imposuit eos super asinum, reversusque est in Ægyptum, portans virgam Dei in manu sua.

21 Dixitque ei Dñs revertenti in Ægyptum: Vide ut omnia ostenta quæ posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor ejus, & non dimittet populum.

22 Dicesque ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Israël.

23 Dixi tibi: Dimitte filium meum ut serviat mihi, & noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitũ.

24 Cumque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Dñs, & volebat occidere eum.

25 Tulit illico Sephora acutissimã petrã, & circũcidit præputiũ filii sui, tetigitque pedes ejus, & ait: Sponsus sanguinũ tu mihi es.

26 Et dimisit eum postquam dixerat: Sponsus sanguinum, ob circumcisionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertũ. Qui perrexit obviã ei in montẽ Dei, & osculatus est eum.

28 Narravitque Moyses & Aaron omnia verba Domini quibus miserat eum, & signa quæ mandaverat.

29 Veneruntque simul, & congregaverunt cunctos seniores filiorum Israël.

30 Locutusque est Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moysen: & fecit signa coram populo,

31 Et credidit populus. Audierũtque quod visitasset Dñs filios Israël, & quod respexisset afflictionẽ illorũ: & proni adoraverunt.

CAPVT V.

Moyses & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt: quæ ille contemnens gravius Israëlitas premit negatis paleis, quod audiens Moyses, orat pro eis Dominum.

1 POst hæc ingressi sunt Moyses & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto.

2 At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Israël? nescio Dominum, & Israël non dimittam.

3 Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Dño Deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius.

4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyses &

&

& Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra.

5 Dixitque Pharao: Multus est populus terræ: videtis quod turba succreverit: quãto magis, si dederitis eis requiem ab operibus?

6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactoribus populi, dicens:

7 Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, & colligant stipulas.

8 Et mensuram laterum, quam prius faciebant imponetis super eos, nec minuetis quidquã: vacãt enim, & idcirco vociferãtur, dicẽtes: Eamus, & sacrificemus Deo nostro.

9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus.

10 Igitur egressi præfecti operum & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas:

11 Ite, & colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquã de opere vestro.

12 Dispersusque est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.

13 Præfecti quoque operum instabant, dicentes: Complete opus vestrum quotidie, ut prius facere solebatis quando dabantur vobis paleæ.

14 Flagellatique sunt qui præerant operibus filiorum Israël, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri, nec hodie?

15 Veneruntque præpositi filiorum Israël, & vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra servos tuos?

16 Paleæ non dãtur nobis, & lateres similiter imperãtur: en famuli tui flagellis cædimur, & injuste agitur contra populũ tuum.

17 Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis: Eamus, & sacrificemus Domino.

18 Ite ergo, & operamini: paleæ non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum.

19 Videbantque se præpositi filiorũ Israël in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quidquã de lateribus per singulos dies.

20 Occurreruntque Moysi & Aaron, qui stabãt ex adverso, egrediẽtibus à Pharaone:

21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus & judicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & servis ejus, & præbuistis ei gladium, ut occideret nos.

22 Reversusque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?

23 Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberasti eos.

CAPUT VI.

Deus animat Moysen, ei revelat nomen suum Iehova, solaturque Israëlitas per Moysen, terræ Chanaan promissione; recensetur genealogia Ruben, Simeonis & Levi, usque ad Moysen & Aaron.

1 Dixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis quæ facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robusta ejiciet illos de terra sua.

2 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus.

3 Qui apparui Abraham, Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis.

4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.

5 Ego audivi gemitum filiorum Israël, quo Ægyptii oppresserunt eos: & recordatus sum pacti mei.

6 Ideo dic filiis Israël: Ego Dominus qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, & eruam de servitute: ac redimam in brachio excelso, & judiciis magnis.

7 Et assumam vos mihi in populum, & ero vester Deus: & scietis quod ego sum Dominus Deus vester qui eduxerim vos de ergastulo Ægyptiorum:

8 Et induxerim in terram, super quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Isaac & Iacob: daboque illam vobis possidendam, ego Dominus.

9 Narravit ergo Moyses omnia filiis Israël: qui non acquieverunt ei, propter angustiam spiritus, & opus durissimum.

10 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicẽs:

11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem Ægypti, ut dimittat filios Israël de terra sua.

12 Respondit Moyses coram Domino: Ecce filii Israël non audiunt me: & quomodo audiet Pharao, præsertim cum incircumcisus sim labiis?

13 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, & dedit mandatum ad filios Israël, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Israël de terra Ægypti.

14 † Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii Ruben primogeniti Israëlis: Henoch & Phallu, Hesron & Charmi.

† *Gen.* 46. 9. *Num.* 26. 5. 1. *Par.* 5. 1.

15 Hæ cognationes Ruben. † Filii Simeon: Iamuël & Iamin, & Abod, & Iachin, & Soar, & Saül filius Chananitidis. Hæ progenies Simeon.

† 1. *Paral.* 4. 24.

16 Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson & Caath & Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta septem.

17 † Filii Gerson: Lobni & Semei, per cognationes suas.

† 1. *Paral.* 6. 1. & 23. 6.

18 † Filii Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel. Anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres.

† *Num.* 3. 19. & 26. 57. 1. *Par.* 6. 2. 23. 12.

19 Filii Merari: Moholi & Musi. Hæ cognationes Levi per familias suas.

20 Accepit autem Amram uxorem Iochabed patruelem suam: quæ peperit ei Aaron & Moysen. Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta septem.

21 Filii quoque Isaar: Core, & Nepheg, & Zechri.

22 Filii quoque Oziel: Misael, & Elisaphan, & Sethri.

23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam Aminadab, sororem Nahason, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

24 Filii quoque Core: Aser, & Elcana, & Abiasaph. Hæ sunt cognationes Coritarum.

25 At vero Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees. Hi sunt principes familia-

rum Leviticarum per cognationes suas.

26 Iste est Aaron & Moyses, quibus præcepit Dominus, ut educerent filios Israël de terra Ægypti per turmas suas.

27 Hi sunt qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Israël de Ægypto: iste est Moyses & Aaron.

28 In die qua locutus est Dominus ad Moysen, in terra Ægypti.

29 Et locutus est Dñs ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi.

30 Et ait Moyses corã Dño: En incir ũcisus labiis sum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyses & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentem, & aquam virga percussam in sanguinem: similia faciunt magi Pharaonis suis incantationibus, quam ob causam Pharao induratur, ut dimittat Hebræos.

1 Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta tuus.

2 † Tu loqueris ei omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israël de terra sua.

† Sup. 4. 15

3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo signa & ostenta mea in terra Ægypti.

4 Et non audiet vos: immittamque manum meam super Ægyptum, & educam exercitum & populum meum filios Israël de terra Ægypti per judicia maxima.

5 Et scient Ægyptij quia ego sum Dñs qui extẽderim manũ meã super Ægyptum, & eduxerim filios Israël de medio eorum.

6 Fecit itaque Moyses & Aaron sicut præceperat Dominus, ita egerunt.

7 Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.

8 Dixitq; Dominus ad Moysen & Aaron;

9 Cum dixerit vobis Pharao, Ostendite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.

10 Ingressi itaque Moyses & Aaron ad Pharaonem, fecerunt sicut præceperat Dñs, tulitque Aaron virgam coram Pharaone & servis ejus, quæ versa est in colubrum.

11 † Vocavit autem Pharao sapientes & maleficos: & fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam similiter.

† 2. Tim. 2. 8.

12 Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum.

13 Induratumque est cor Pharaonis: & nõ audivit eos, sicut præceperat Dominus.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis, non vult dimittere populum.

15 Vade ad eum mane, ecce egredietur ad aquas: & stabis in occursum ejus super ripam fluminis: & virgam, quæ conversa est in draconem, tolles in manu tua.

16 Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebræorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto; & usque ad præsens audire noluisti.

17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc scies quod sim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinem.

18 Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, & computrescent aquæ, & affligentur Ægyptij bibentes aquam fluminis.

19 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron, Tolle virgã tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, & super fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes lacus aquarum, ut vertantũr in sanguinem: & sit cruor in omni terra Ægypti, tam in ligneis vasis quam in saxeis.

20 Feceruntque Moyses & Aaron sicut præceperat Dñs, † & elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone & servis ejus: quæ versa est in sanguinem.

† Infr. 17. 5. Psal. 77. 44.

21 Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computruitque fluvius, & non poterant Ægyptij bibere aquam fluminis, & fuit sanguis in tota terra Ægypti.

22 † Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis; & induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos, sicut præceperat Dominus.

† Sap. 17. 7.

23 Avertitque se, & ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice.

24 Foderunt autem omnes Ægiptij per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.

25 Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluvium.

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga est ranarum; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia sciniphum, & quarta muscarum; propter quas rursum promittit Pharao se filios Israel dimissurum, quod non facit.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi;

2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis.

3 Et ebulliet fluvius ranas; quæ ascendẽt, & ingredientur domũ tuã, & cubiculum lectuli tui, & super stratũ tuum, & in domos servorum tuorũ, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorũ;

4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes servos tuos, intrabunt ranæ.

5 Dixitque Dominus ad Moysen; Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluvios ac super rivos & paludes, & educ ranas super terram Ægypti.

6 Et extendit Aaron manum super aquas Ægypti, & ascenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti.

7 † Fecerunt autem & malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Ægypti.

† Sap. 17. 7.

8 Vocavit autem Pharao Moysen & Aaron, & dixit eis; Orate Dominum ut auferat ranas à me & à populo meo; & dimittam populum ut sacrificet Domino.

9 Dixitque Moyses ad Pharaonem; Constitue mihi quando deprecer pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te & à domo tua & à servis tuis &

& populo tuo, & tantũ in flumine remaneãt.

10 Qui respondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias quoniam non est sicut Dominus Deus noster.

11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, & à servis tuis, & à populo tuo: & tantum in flumine remanebunt.

12 Egressique sunt Moyses & Aaron à Pharaone & Clamavit Moyses ad Dñm pro sponsione ranarũ quã condixerat Pharaoni.

13 Fecitque Dominus juxta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.

14 Congregaveruntque eas in immensos aggeres, & computruit terra.

15 Videns autem Pharao quod data esset requies, ingravavit cor suum, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.

16 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ: & sint sciniphes in universa terra Ægypti.

17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque pulverẽ terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam terrã Ægypti.

18 Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt: erantque sciniphes tam in hominibus quam in jumentis.

19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei est hic, induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos sicut præceperat Dominus.

20 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Consurge diluculo, & sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.

21 Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, & in servos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas, omne genus muscarum: & implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, & universa terra in qua fuerint.

22 Faciamque mirabilem in die illa terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: & scias quoniam ego Dominus in medio terræ.

23 Ponamque divisionem inter populum meum, & populum tuum: cras erit signum istud.

24 Fecitque Dominus ita. † Et venit musca gravissima in domos Pharaonis & servorum ejus, & in omnem terram Ægypti: corruptaq; est terra ab hujuscemodi muscis.

† Sap. 16. 9.

25 Vocavitque Pharao Moysen & Aaron, & ait eis: Ite & sacrificate Deo vestro in terra hac.

26 Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro, quod si mactaverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.

27 Viam trium dierum pergemus in solitudinem: & sacrificabimus Domino Deo nostro, † sicut præcepit nobis.

† Sap. 5. 18.

28 Dixitque Pharao: Ego dimittam vos ut sacrificetis Dño Deo vestro in deserto: verũtamen lõgius ne abeatis, rogate pro me.

29 Et ait Moyses: Egressus à te, orabo Dominum: & recedet musca à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus cras: verumtamen noli ultra fallere: ut non dimittas populum sacrificare Domino.

30 Egressusque Moyses à Pharaone, oravit Dominum.

31 Qui fecit juxta verbum illius: & abstulit muscas à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus: non superfuit ne una quidẽ.

32 Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populũ.

CAPUT IX.

Quinta plaga est pestis in jumentis, sexta ulcerum, septima grandinis, tonitruorum & fulminum; ob quam permittit Pharao se dimissurum populum si cesset, verum nec id complet, & rursum se obdurat: nullus autem filiorum Israël in his malis ullum patitur damnum.

1 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonẽ, & loquere ad eum: Hæc dicit Dñs Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.

2 Quod si adhuc renuis, & retines eos:

3 Ecce manus mea erit super agros tuos: & super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves, pestis valde gravis.

4 Et faciet Dominus mirabile, inter possessiones Israël, & possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his quæ pertinent ad filios Israël.

5 Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra.

6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuaque sunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus vero filiorum Israël nihil omnino periit.

7 Et misit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ possidebat Israël. Ingravatumque est cor Pharaonis, & non dimisit populum.

8 Et dixit Dominus ad Moysen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone.

9 Sitque pulvis super omnem terram Ægypti: erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & vesicæ turgentes, in universa terra Ægypti.

10 Tuleruntque cinerem de camino, & steterunt coram Pharaone, & sparsit illum Moyses in cælum: factaq; sunt ulcera vesicarum turgentium in hominibus, & jumentis:

11 Nec poterant malefici stare coram Moyse propter ulcera quæ in illis erant, & in omni terra Ægypti.

12 Induravitque Dominus cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen.

13 Dixitque Dominus ad Moysen: Mane consurge, & sta corã Pharaone, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi.

14 Quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum: & super servos tuos, & super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra.

15 Nunc enim extendens manũ percutiam te & populum tuũ peste, peribisq; de terra.

† Rom. 9. 17.

16 † Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.

17 Adhuc retines populum meum: & non vis dimittere eum?

18 En pluam cras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die qua fundata est, usque in præsens tempus.

19 Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro: homines enim, & jumenta, & universa quę invẽta fuerint foris, nec cõgregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur.

20 Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos & jumenta in domos.

21 Qui autem neglexit sermonem Dñi, demisit servos suos & jumenta in agris.

22 Et dixit dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in universa terra Ægypti, super homines, & super jumenta, & super omnem herbam agri in terra Ægypti.

† Sap. 16. 16. & 19. 19.

23 † Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti.

24 Et grando & ignis mista pariter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta ante numquam apparuit in universa terra Ægypti ex quo gens illa condita est.

25 Et percussit grando in omni terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad jumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit.

26 Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israël, grando non cecidit.

27 Misitque Pharao, & vocavit Moysen & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dñus justus: ego & populus meus, impii:

28 Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequaquam hic ultra maneatis.

29 Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & cessabunt tonitrua, & grando non erit: ut scias quia Domini est terra:

30 Novi autem, quod & tu, & servi tui, necdum timeatis Dominum Deum.

31 Linum ergo & hordeum læsum est, eo quod hordeum esset virens, & linum jam folliculos germinaret.

32 Triticum autem & far non sunt læsa, quia serotina erant.

33 Egressusque Moyses à Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: & cessaverunt tonitrua & grando, nec ultra stillavit pluvia super terram.

34 Videns autẽ Pharao quod cessasset pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum:

35 Et ingravatum est cor ejus, & servorum illius, & induratum nimis: nec dimisit filios Israël, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

CAPUT X

Octavum signum seu plaga est locustarum; quibus oblatis, obduratus Pharao ne sic quidem juxta cõndictum dimittit populum: quapropter nonum additur, nempe tenebrarum densissimarum; propter quas permittit Pharao ut exeant, sed omnium, etiam pecorum missionem urgente Moyse, idem denegat, Moysique minatur mortem.

1 ET dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, & servorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo.

2 Et narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum, quoties cõtriverim Ægyptios, & signa mea fecerim in eis: & sciatis quia ego Dominus.

3 Introierunt ergo Moyses & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequo non vis subjici mihi: dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

† Sap. 16. 9.

4 † Sin autem resistis, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines tuos:

5 Quæ operiat superficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, sed comedatur quod residuum fuerit grandini, corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris.

6 Et implebunt domos tuas, & servorum tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui, & avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præsentẽ diem. Avertitque se, & egressus est à Pharaone.

7 Dixerunt autẽ servi Pharaonis ad eum: usquequo patiemur hoc scandalum: dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo, nonne vides quod perierit Ægyptus?

8 Revocaveruntque Moysen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate Dño Deo vestro: quinã sunt qui ituri sunt?

9 Ait Moyses: Cum parvulis nostris & senioribus pergemus, cum filiis & filiabus, cum ovibus & armentis: est enim solemnitas Domini Dei nostri.

10 Et respondit Pharao: Sic Dominus fit vobiscum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos vestros: cui dubium est quod pessime cogitetis?

11 Non fiet ita, sed ite tantum viri & sacrificate Dño: hoc enim & ipsi petistis. Statimque ejecti sunt de conspectu Pharaonis.

12 Dixit autem Dñs ad Moysen: Extende manum tuam super terram Ægypti ad locustam, ut ascendat super eam, & devoret omnem herbam quæ residua fuerit grandini.

13 Et extendit Moyses virgam super terram Ægypti: & Dominus induxit ventum urentem tota die illa & nocte: & mane facto, ventus urens levavit locustas,

14 Quæ ascenderunt super universam terram Ægypti: & sederunt in cunctis finibus Ægyptiorũ innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec postea futuræ sunt.

15 Operueruntque universam superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit quæ grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est in lignis & in herbis terræ, in cuncta Ægypto.

16 Quam ob rem festinus Pharao vocavit Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, & in vos.

17 Sed nunc dimitte peccatũ mihi etiam

hac

hac vice, & rogate Dominum Deum veſtrum, ut auferat à me mortem iſtam.

18 Egreſſuſque Moyſes de conſpectu Pharaonis, oravit Dominum.

19 Qui flare fecit ventum ab occidente vehementiſſimum, & arreptam locuſtam projecit in mare rubrum: non remanſit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti.

20 Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſraël.

21 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam in cœlum: & ſint tenebræ ſuper terram Ægypti, tam denſæ ut palpari queant.

22 Extenditque Moyſes manum in cælum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti tribus diebus.

23 † Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco in quo erat: † ubicumque autem habitabant filii Iſraël, lux erat.

† Sap. 17. 2. † Sap. 18. 1.

24 Vocavitque Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Ite, ſacrificate Domino: oves tantum veſtræ & armenta remaneant, parvuli veſtri eant vobiſcum.

25 Ait Moyſes: Hoſtias quoque & holocauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo noſtro.

26 Cuncti greges pergent nobiſcum: non remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri: præſertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipſum locum perveniamus.

27 Induravit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit dimittere eos.

28 Dixitque Pharao ad Moyſen: Recede à me, & cave ne ultra videas faciem meam, quocumque die apparueris mihi, morieris.

29 Reſpondit Moyſes: Ita fiet ut locutus es, non videbo ultra faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum ſignum (ſtragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti ſpoliationem, quæ poſt ſtragem peracta eſt.

1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc una plaga tangam Pharaonem & Ægyptum, & poſt hæc dimittet vos, & exire compellet.

2 † Dices ergo omni plebi, ut poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, vaſa argentea & aurea.

3 Dabit autem Dominus gratiam populo ſuo coram Ægyptiis. † Fuitque Moyſes vir magnus valde in terra Ægypti, coram ſervis Pharaonis & omni populo.

† Sup. 3. 22. Infr. 12. 35. † Eccl. 45. 1.

4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum:

5 Et morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum ancillæ quæ eſt ad molam, & omnia primogenita jumentorum.

6 Eritque clamor magnus in univerſa terra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec poſtea futurus eſt.

7 Apud omnes autem filios Iſraël non mutiet canis ab homine uſque ad pecus: ut ſciatis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios, & Iſraël.

8 Deſcendentque omnes ſervi tui iſti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere tu & omnis populus qui ſubjectus eſt tibi: poſt hæc egrediemur.

9 Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit autē Dñs ad Moyſen: Non audiet vos Pharao, ut multa ſigna fiant in terra Ægypti.

10 Moyſes autem & Aaron fecerunt omnia oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſraël de terra ſua.

CAPUT XII.

Paſchalis agni immolandi & comedendi ritu declarato ac celebrato, ejuſque ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, angelus caſis omnibus Ægypti primogenitis, Iſraëlitas intactos relinquit, qui cum ſpoliis & divitiis Ægypti, egrediuntur: de ritu Phaſe ac eſu azimorum, & tempore habitationis Iſraël in Ægypto.

1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen & Aaron in terra Ægypti:

2 Menſis iſte, vobis principium menſium: primus erit in menſibus anni.

3 Loquimini ad univerſum cœtum filiorum Iſraël, & dicite eis: Decima die menſis hujus tollat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas.

4 Sin autem minor eſt numerus ut ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum qui junctus eſt domui ſuæ, juxta numerum animarum quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.

5 Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis & hœdum.

6 Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus, immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſraël ad veſperam.

7 Et ſument de ſanguine ejus, ac ponent ſuper utrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illū.

8 Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus.

9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantum aſſum igni: caput cum pedibus ejus & inteſtinis vorabitis.

10 Nec remanebit quidquam ex eo uſque mane. Siquid reſiduū fuerit, igne cōburetis.

11 Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus: & comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (id eſt tranſitus) Domini.

12 Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine uſque ad pecus: & in cunctis diis Ægypti faciam judicia, Ego Dominus.

13 Erit autem ſanguis vobis in ſignum in ædibus in quibus eritis: & videbo ſanguinē, & tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſperdens quando percuſſero terram Ægypti.

14 Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eam ſolemnē Dño in generationibus veſtris cultu ſempiterno.

15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſraël, à primo die uſque ad diem ſeptimum.

16 Dies prima erit ſancta atque ſolemnis,

&

& dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.

17 Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Ægypti, & custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.

† Levit. 23. 5. Num. 28. 16.

18 † Primo mense quartadecima die mensis ad vesperam, comedetis azyma, usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam.

19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris, qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israël, tã de advenis quã de indigenis terræ.

20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.

21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israël, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, & immolate Phase.

Hebr. 11. 28.

22 Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine qui est in limine, & adspergite ex eo superliminare, & utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane.

23 Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendet ostium domus; & non sinet percussorem ingredi domos vestras & lædere.

24 Custodi verbum istud legitimum tibi & filiis tuis usque in æternum.

25 Cumque introïeritis terram, quam Dominus daturus est vobis ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas.

26 Et cum dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio?

27 Dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit.

28 Et egressi filii Israël fecerunt sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron.

29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, † usque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum.

† Sap. 18. 5. Sup. 11. 15.

30 Surrexitque pharao nocte, & omnes servi ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

31 Vocatisque Pharao, Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini a populo meo, vos & filii Israël: ite immolate Domino sicut dicitis.

32 Oves vestras & armenta assumite ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33 Vrgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34 Tulit igitur populus conspersam farinam antequam fermentaretur: & ligans in palliis, posuit super humeros suos.

† Sap. 11. 2.

35 Feceruntque filii Israël † sicut præceperat Moyses: & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & aurea, vestemque plurimam.

36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis: & spoliaverunt Ægyptios.

37 Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Socoth, sexcenta fere millia peditum virorum absque parvulis.

38 Sed & vulgus promiscuum innumerabile adscendit cum eis, oves & armenta & animantia diversi generis multa nimis.

39 Coxeruntque farinã, quam dudum de Ægypto conspersam tulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neq; enim poterant fermẽtari cogentibꝰ exire Ægyptiis, & nullam facere sinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40 Habitatio autem filiorum Israel qua manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

41 Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Dñi de terra Ægypti.

42 Nox ista est observabilis Domini quando eduxit eos de terra Ægypti: hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis.

43 Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron: Hæc est religio Phase: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44 Omnis autem servus emptitius circumcidetur, & sic comedet.

45 Advena & mercenarius nõ edẽt ex eo.

46 † In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, † nec os illius confringetis.

47 Omnis cœtus filiorũ Israel faciet illud.

† Num. 9. 12. † Joan. 19. 36.

48 Quod si quis peregrinorũ in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini, circumcidetur prius omne masculinum ejus, & tunc rite celebrabit: eritque sicut indigena terræ: si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo.

49 Eadem lex erit indigenæ & colono qui peregrinatur apud vos.

50 Feceruntque omnes filii Israel sicut præceperat Dominus Moysi & Aaron.

51 Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de terra Ægypti per turmas suas.

CAPVT XIII.

Iubet Deus sibi offerri primogenita hominum & pecorum, liberationis ab Ægypto religione Phase ac primogenitorum consecratione meminisse. Inde Israëlem educit Deus non per Philisthæam, sed per desertum; ossa Ioseph secum defert, & columna ignis ac nubis est dux itineris.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen dicens:

2 † Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus quam de jumentis: mea sunt enim omnia.

† Infr. 34. 19. Num. 8. 16. Luc. 2. 23. Levit. 27. 26.

3 Et ait Moyses ad populum: Mementote diei hujus in qua egressi estis de Ægypto & de domo servitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem.

4 Hodie egredimini mense novarũ frugũ.

5 Cumque introduxerit te Dñs in terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi & Hevæi & Iebusæi, quã juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem sacrorum mense isto.

6 Septem

6 Septem diebus vesceris azymis: & in die septimo erit solemnitas Domini.

7 Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

8 Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est quod fecit mihi Dominus quando egressus sum de Ægypto.

9 Et erit quasi signũ in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos: & ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10 Custodies hujuscemodi cultum statuto tempore à diebus in dies.

11 Cumque introduxerit te Dominus in terram Chananæi, sicut juravit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam,

† Inf. 22.29. & 34. 19. Ezech. 44.30.

12 † Separabis omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino.

13 Primogenitum asini mutabis ove: quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.

14 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo servitutis.

15 Nam cum induratus esset Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dñs omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum: idcirco immolo Domino omne quod aperit vulvam masculini sexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

16 Erit igitur quasi signum in manu tua, & quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

17 Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos eduxit Deus per viam terræ Philisthiim quæ vicina est: reputans ne forte pœniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, & reverteretur in Ægyptum.

18 Sed circumduxit per viam deserti, quæ est juxta mare rubrum: & armati ascenderunt filii Israël de terra Ægypti.

† Gen. 50. 24.

19 Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum: eo quod adjurasset filios Israël, dicens: † Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum.

20 Profectiq; de Socoth castrametati sunt in Etham in extremis finibus solitudinis.

† Num. 14. 14. 1. Cor. 10. 1. Neh. 9. 19.

21 † Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore.

22 Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

CAPUT XIV.

Pharao cum suis Israëlem persequitur, angelus in columna nubis medium se interponit, Moyses dividit mare rubrum, quod sicco pede transeunt Hebræi; Ægyptii tum ab angelo, tum ab aquis recurrentibus, cum universo equitatu ac curribus submerguntur.

1 LOcutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël: Reversi castrametentur è regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum & mare contra Beelsephon: in conspectu ejus castra ponetis super mare.

3 Dicturusq; est Pharao super filiis Israël: Coarctati sunt in terra, cõclusit eos desertũ.

4 Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus: scientque Ægyptii quia ego sum Dominus. Feceruntque ita.

5 Et nunciatum est regi Ægyptiorum quod fugisset populus: immutatumque est cor Pharaonis & servorum ejus super populo, & dixerunt: Quid voluimus facere, ut dimitteremus Israël, ne serviret nobis?

6 Iunxit ergo currum, & omnem populum suum assumpsit secum.

7 Tulitque sexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces totius exercitus.

8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & persecutus est filios Israël: at illi egressi erant in manu excelsa.

† 1. Machab. 4. 9. Ios. 24. 6.

9 † Cumque persequerentur Ægyptii vestigia præcedentium, repererunt eos in castris super mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, & universus exercitus, erant in Phihahiroth contra Beelsephon.

10 Cumque appropinquasset Pharao, levantes filii Israël oculos, viderunt Ægyptios post se: & timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum,

11 Et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, ideo tulisti nos ut moreremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto?

12 Nonne iste est sermo, quẽ loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede à nobis, ut serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine.

13 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: state, & videte magnalia Domini quæ facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum.

14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15 Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israël ut proficiscantur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam super mare, & divide illud: ut gradiantur filii Israël in medio mari per siccum.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut persequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, & in curribus & in equitibus illius.

18 Et scient Ægyptii quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus atque in equitibus ejus.

19 Tollésq; se angelus Dei, qui præcedebat castra Israël, abiit post eos: & cũ eo pariter columna nubis, priora dimittẽs, post tergũ.

20 Stetit inter castra Ægyptiorum & castra Israël: & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante

vento

vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in siccum: divisaque est aqua.

22 † Et ingressi sunt filii Israël per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus à dextra eorum & læva.

† Psal. 77. 13. & 104. 36. Psalm. 113. 3. Hebr. 11. 29.

23 Persequentesque Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus ejus & equites, per medium maris.

24 Jamque advenerat vigilia matutina, † & ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum:

† Sap. 18. 15.

25 Et subvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israëlem: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios, super currus & equites eorum.

27 Cumque extendisset Moyses manum contra mare, reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibus Ægyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Reversæque sunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superfuit ex eis.

29 Filii autem Israël perrexerunt per medium sicci maris, & aquæ eis erant quasi pro muro à dextris & à sinistris:

30 Liberavitque Dominus in die illa Israël de manu Ægyptiorum.

31 Et viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, & manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos: timuitque populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moysi servo ejus.

CAPUT XV.

Moyses & Israëlitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath; ubi amaritudine aquarum à Mose versa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12 fontes & 70 palmæ erant.

1 TUnc cecinit Moyses & filii Israël carmen hoc Dño, & dixerunt: Cantemus Dño: gloriose enim Magnificatus est, equum & ascensorem dejecit in mare.

2 † Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem: iste Deus meus, & glorificabo eum, Deus patris mei, & exaltabo eum.

† Sap. 10. 20. Isa. 12. 2. Psalm. 117. 14

3 Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4 Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus submersi sunt in mari rubro.

5 Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis.

6 Dextera tua Domine magnificata est in fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum.

7 Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos: misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.

8 Et in spiritu furoris tui congregatæ sunt aquæ: stetit unda fluens, congregatæ sunt abyssi in medio mari.

9 Dixit inimicus: Persequar & comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

10 Flavit spiritus tuus, & operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis similis tui in fortibus Dñe? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia?

12 Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra.

13 Dux fuisti in misericordia tua populo quem redemisti: & portasti eum in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum.

14 Ascenderunt populi, & irati sunt: dolores obtinuerunt habitatores Philisthim.

15 Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16 Irruat super eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus Domine, donec pertranseat populus tuus iste, quem possedisti.

17 Introduces eos, & plantabis in monte hereditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo quod operatus es Domine: sanctuarium tuum Dñe, quod firmaverunt manus tuæ.

18 Dominus regnabit in æternũ & ultra.

19 Ingressus est enim eques Pharao cum curribus & equitibus ejus in mare: & reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israël ambulaverunt per siccum in medio ejus.

20 Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaron, tympanum in manu sua: egressæque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris,

21 Quibus præcinebat dicens: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, equum & ascensorem ejus dejecit in mare.

22 Tulit autem Moyses Israël de mari rubro, & egressi sunt in desertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, & non inveniebant aquam.

23 Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amaræ: unde & congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem.

24 Et murmuravit populus contra Moysen dicens: Quid bibemus?

25 At ille clamavit ad Dñm, qui ostẽdit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt: † ibi constituit ei præcepta, atque judicia, & ibi tentavit eum,

† Judith. 5. 15. Eccli. 38. 5.

26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem posui in Ægypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus.

27 † Venerunt autem in Elim filii Israël, ubi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ: & castrametati sunt juxta aquas.

† Num. 33. 9.

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deserto Sin de cibo filiis Israëlitis, mittit Dominus coturnices & pluit Man ad saturitatem: jussio Domini de Sabbato servando, & manna colligendo, & in monu-

mentum

mentum reponendo, quo eos aluit quotidie per quadraginta annos.

† Sup. 11.2.

1 PRofectique ſunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Iſraël in deſertum Sin, quod eſt inter Elim & Sinai: quinto decimo die menſis ſecundi, poſtquam egreſſi ſunt de terra Ægypti.

2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum Iſraël contra Moyſen & Aaron in ſolitudine.

3 Dixeruntque Filii Iſraël ad eos: Utinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate: cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, ut occideretis omnem multitudinem fame?

4 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ecce, ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: ut tentem eum utrum ambulet in lege mea, an non.

5 Die autem ſexto parent quod inferant: & ſit duplum quam colligere ſolebant per ſingulos dies.

6 Dixeruntque Moyſes & Aaron ad omnes filios Iſraël: Veſpere ſcietis quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti:

7 Et mane videbitis gloriam domini: audivit enim murmur veſtrum contra Dominum: nos vero quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?

8 Et ait Moyſes: Dabit vos Dominus veſpere carnes edere, & mane panes in ſaturitate: eo quod audierit murmurationes veſtras quibus murmurati eſtis contra eum, nos enim quid ſumus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.

9 Dixit quoque Moyſes ad Aaron: Dic univerſæ congregationi filiorum Iſraël: Accedite coram Domino: audivit enim murmur veſtrum.

10 Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorũ Iſraël, reſpexerũt ad ſolitudinẽ: & ecce gloria Dñi † apparuit in nube.

† Eccli. 45. 5.

11 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

12 Audivi murmurationes filiorum Iſraël, loquere ad eos: Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus: ſcietiſque quod ego ſum Dominus Deus veſter.

13 Factum eſt ergo veſpere, & aſcendens coturnix, cooperuit caſtra: mane quoque ros jacuit per circuitum caſtrorum.

14 Cumq; operuiſſet ſuperficiem terræ, † apparuit in ſolitudine minutũ & quaſi pilo tuſum, in ſimilitudinẽ pruinæ ſuper terram.

† Num. 11.7. Pſal. 77.24. Supr. 16.20. Ioan.6. 31.

15 Quod cum vidiſſent filii Iſraël, dixerũt ad invicem: Manhu? quod ſignificat: Quid eſt hoc? ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait Moyſes: † Iſte eſt panis, quem Dominus dedit vobis ad veſcendum.

† 1. Cor. 10. 3.

16 Hic eſt ſermo, quẽ præcepit Dominus; Colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum: Gomor per ſingula capita, juxta numerum animarum veſtrarum quæ habitant in tabernaculo ſic tolletis.

17 Feceruntque ita filii Iſraël: & collegerunt, alius plus, alius minus.

† 2. Cor. 8.15.

18 Et menſi ſunt ad menſuram Gomor: † nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: ſed ſinguli juxta id quod edere poterant, congregaverunt.

19 Dixitque Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane.

20 Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis uſque mane, & ſcatere cœpit vermibus, atque computruit: & iratus eſt contra eos Moyſes.

21 Colligebant autem mane ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum: cumque incaluiſſet ſol, liquefiebat.

22 In die autem ſexta collegerunt cibos duplices, id eſt duo Gomor per ſingulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, & narraverunt Moyſi.

23 Qui ait eis: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Domino cras. Quodcumque operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite uſque in mane.

24 Feceruntque ita ut præceperat Moyſes, & non computruit, neque vermis inventus eſt in eo.

25 Dixitque Moyſes: Comedite illud hodie, quia ſabbatum eſt Domini: non invenietur hodie in agro.

26 Sex diebus colligite: in die autẽ ſeptimo ſabbatũ eſt Domini, idcirco nõ invenietur.

27 Venitque ſeptima dies: & egreſſi de populo ut colligerent, non invenerunt.

28 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Uſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam?

29 Videte quod Dominus dederit vobis ſabbatum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.

30 Et ſabbatizavit populus die ſeptimo.

31 Appellavitq; domus Iſraël nomen ejus Man: quod erat quaſi ſemen coriandri album, guſtuſque ejus quaſi ſimilæ cum melle.

32 Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Imple Gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retro generationes: ut noverint panem, quo alui vos in ſolitudine, quando educti eſtis de terra Ægypti.

33 Dixitque Moyſes ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere Gomor: & repone coram Domino, ad ſervandum in generationes veſtras,

34 Sicut præcepit Dominus Moyſi. Poſuitq; illud Aaron in tabernaculo reſervandum.

35 † Filii autem Iſraël comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti ſunt, uſque quo tangerent fines terræ Chanaan.

† Neh. 9.21. Iudith. 5.15.

36 Gomor autem decima pars eſt Ephi.

CAPUT XVII.

Rurſum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filiis Iſraël, dat Dominus aquam de petra: Amalecitæ invadunt Hebræos, ſed pugnante Ioſue, & in monte Moyſe extenſis manibus orante, vincuntur.

1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Iſraël de deſerto Sin per manſiones ſuas, juxta ſermonem Domini, caſtrametati

metati

metati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.

† Num. 20. 4.

2 † Qui jurgatus contra Moysen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum?

3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos nostros, ac jumenta, siti?

4 Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me.

5 Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, & sume tecum de senioribus Israël: & virgam qua † percussisti fluvium: tolle in manu tua, & vade.

† Sup. 14. 21. Psal. 77. 15. 1. Cor. 10. 4.

6 En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & exibit ex ea aqua ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israël:

7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Israël, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Estne Dominus in nobis, an non?

8 † Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israël in Raphidim.

† Iud. 4. 12. Sap. 11. 3. Deut. 25. 17.

9 Dixitque Moyses ad Iosue: Elige viros: & egressus, pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.

10 Fecit Iosue ut locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalec: Moyses autem & Aarō & Hur ascenderūt super verticē collis.

11 Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israël: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.

12 Manus autem Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis.

13 Fugavitque Iosue Amalec, & populum ejus in ore gladii.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monimentum in libro, & trade auribus Iosue: delebo enim memoriam Amalec sub cælo.

15 Ædificavitque Moyses altare: & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens:

16 Quia manus solii Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à generatione in generationem.

CAPUT XVIII.

Iethro socer Moysi uxorem cum filiis ad eum reducit: & auditis Dei operibus, cum Dominum laudasset, eique sacrificasset, sanum consilium Moysi dedit in constituendis judiciorum magistratibus, qui minora dijudicent.

1 Cumque audisset Iethro sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia quæ fecerat Deus Moysi, & Israëli populo suo, & quod eduxisset Dominus Israël in Ægypto.

2 Tulit Sephoram uxorem Moysi quam remiserat:

3 Et duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: † Advena fui in terra aliena.

† Supr. 2. 22.

4 Alter vero Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5 Venit ergo Iethro cognatus Moysi, & filii ejus, & uxor ejus, ad Moysen in desertū, ubi erat castrametatus juxta montem Dei.

6 Et mandavit Moysi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo filii tui cum ea.

7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, & osculatus est eum: salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum,

8 Narravit Moyses cognato suo cuncta quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægyptiis propter Israël, universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, & quod liberaverat eos Dominus.

9 Lætatusque est Iethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israëli, eo quod eruisset eum de manu Ægyptiorum.

10 Et ait, Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Ægypti.

11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos: eo quod † superbe egerint contra illos.

† Sup. 1. 41. 10. 10. & 14. 8.

12 Obtulit ergo Iethro cognatus Moysi holocausta & hostias Deo: veneruntque Aaron & omnes seniores Israël, ut comederent panem cum eo coram Deo.

13 Altera autem die sedit Moyses ut judicaret populum, qui assistebat Moysi à mane usque ad vesperam.

14 Quod cum vidisset cognatus ejus, omnia scilicet quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc quod facis in plebe? cur solus sedes, & omnis populus præstolatur de mane usque ad vesperam?

15 Cui respondit Moyses: Venit ad me populus quærens sententiam Dei.

16 Cumque acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me ut judicem inter eos, & ostendam præcepta Dei, & leges ejus.

17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis.

18 Stulto labore consumeris & tu, & populus iste qui tecum est: ultra vires tuas est negotiū, † solus illud non poteris sustinere.

† Deut. 1. 12.

19 Sed audi verba mea atque consilia, & erit Deus tecum. Esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum:

20 Ostendasque populo ceremonias, & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant.

21 Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos,

22 Qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris sustentare: & omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace.

24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia quæ ille suggesserat.

25 Et electis viris strenuis de cuncto Israël, constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo judicantes.

27 Dimisitque cognatum suum: qui reversus abiit in terram suam.

CAPUT XIX.

Israëlitæ motis castris veniunt in Sinai: Moyses jussu Dei ascendit in montem, monita ejus refert ad populum, qui sanctificari jubetur, ut descendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moysi locuturus.

[Num. 33. 15.] 1 MEnse tertio egressionis Israël de terra Ægypti, in die hac venerunt in solitudinem.

2 Nam profecti de Raphidim, & pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israël fixit tentoria è regione montis.

[† Act. 7. 38.] 3 † Moyses autẽ ascendit ad Deum, vocavitque eum Domin⁹ de mõte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annũciabis filiis Israel:

[Deut. 29. 2.] 4 Vos † ipsi vidistis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum: & assumpserim mihi.

5 Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: † mea est enim omnis terra.

[† Psal. 23. 1.] [† 1. Pe. 2. 9.] 6 † Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta. Hæc sunt verba quæ loqueris ad filios Israël.

7 Venit Moyses: & convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones quos mandaverat Dominus.

8 Responditque omnis populus simul: Cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus. Cúmque retulisset Moyses verba populi ad Dominum,

9 Ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nunciavit ergo Moyses verba populi ad Dominum.

10 Qui dixit ei: Vade ad populum, & sanctifica illos hodie, & cras, laventque vestimenta sua.

11 Et sint parati in diem tertiam: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.

12 Constituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete ne ascendatis in montem, † nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montẽ, morte morietur.

[† Heb. 12. 18.] 13 Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis: sive jumentum fuerit, sive homo, non vivet. Cum cœperit clangere buccina, tunc ascendant in montem.

14 Descenditque Moyses de monte ad populum, & sanctificavit eum. Cúmque lavissent vestimenta sua,

15 Ait ad eos: Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris.

16 Iamque advenerat tertius dies, & mane inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat: & timuit populus qui erat in castris.

17 Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis.

[† Deut. 4. 11.] 18 † Totus autem mons Sinai fumabat: eo quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: eratque omnis mons terribilis.

19 Et sonitus buccinæ paulatim crescebat in majus, & prolixius tendebatur: Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.

20 Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso mõtis vertice, & vocavit Moysen in cacumen ejus. Quo cum ascendisset,

21 Dixit ad eum: Descende, & contestare populum: ne forte velit transcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.

22 Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.

23 Dixitque Moyses ad Dñm: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, & jussisti, dicens: Pone terminos circa montem, & sanctifica illum.

24 Cui ait Dominus: Vade, descende: ascendesque tu, & Aaron tecum, sacerdotes autem & populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.

25 Descenditque Moyses ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sinai monte decalogum promulgat toti populo, sed is mavult Moyse internuncio mandata Dei sibi exponi: Moyses solatur populum; ac terreum aut lapideum de insectis lapidibus altare facere jubetur, ad quod non sit per gradus ascendendum.

1 LOcutúsque est Dominus cunctos sermones hos:

[† Deut. 5. 6.] [Ps. 80. 11.] 2 Ego † sum Domin⁹ Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis.

3 Non habebis deos alienos coram me.

[† Psal. 96. 7.] [Levit. 26. 1.] [Deut. 4. 15.] 4 † Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis sub terra.

5 Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartã generationem eorũ qui oderũt me.

[Iosu. 24. 14.] 6 Et faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me, & custodiũt præcepta mea.

[† Deut. 5. 11.] [Levit. 19. 12.] [Matth. 5. 33.] 7 † Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum; nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

[† Ezec. 20. 12.] 8 † Memento ut diem sabbati sanctifices.

9 Sex diebus operaberis & facies omnia opera tua.

[Deut. 5. 13.] [Infr. 31. 14.] 10 Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua, servus tuus & ancilla tua, jumentum tuum, & advena qui est intra portas tuas.

[† Gen. 2. 2.] 11 † Sex enim diebus fecit Dñs cœlum & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, id circo benedixit Dñs diei sabbati, & sanctificavit eum.

D

† Deut. 5. 16. Matth. 15. 4. Ephes. 6. 2.

12 † Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

† Mat. 5. 21.

13 † Non occides.

14 Non mœchaberis.

15 Non furtum facies.

16 Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

† Rom. 7. 7. 13. 9.

17 † Non concupisces domum proximi tui: nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti ac pavore concussi, steterunt procul.

19 Dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.

20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & nō peccaretis.

† Hebr. 12. 18. Deut. 18. 16.

21 Stetitque populus de longe. † Moyses autē accessit ad caliginem in qua erat Deus.

22 Dixit præterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israël: Vos vidistis quod de cœlo locutus sim vobis.

23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

† Infr. 27. 5. 38. 7.

24 † Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oves vestras & boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

† Deut. 27. 5. Jos. 8. 31.

25 † Quod si altare lapideū feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus: si enim levaveris cultrum super eo, polluetur.

26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios servos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

† Deut. 15. 1. Jerem. 34. 14.

1 HÆc sunt judicia quæ propones eis.

2 Si † emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis.

3 Cum quali veste intraverit, cū tali exeat: si habens uxorē, & uxor egredietur simul.

4 Sin autem dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios & filias: mulier & liberi ejus erunt domini sui, ipse vero exibit cum vestitu suo.

5 Quod si dixerit servus: Diligo dominum meū & uxorē ac liberos, non egrediar liber:

6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad ostium & postes, perforabitq; aurem ejus subula: & erit ei servus in sæculum.

7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur sicut ancillæ exire consueverunt.

8 Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam.

9 Sin autem filio suo desponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quod si alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.

11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.

† Levit. 24. 17. Deut. 19. 3.

12 † Qui percusserit hominem volens occidere, morte moriatur.

13 Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus: constituam tibi locum in quem fugere debeat.

14 Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15 Qui percusserit patrem suum aut matrem, morte moriatur.

16 Qui furatus fuerit hominē, & vendiderit eum convictus noxæ, morte moriatur.

Levit. 20. 9. Prov. 20. 20. Matth. 15. 4. Marc. 9. 10.

17 Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.

18 Si rixati fuerint viri, & percusserit alter proximum suum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:

19 Si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen, ut operas ejus, & impensas in medicos restituat.

20 Qui percusserit servum suum vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21 Sin autem uno die vel duobus supervixerit, non subjacebit pœnæ, quia pecunia illius est.

22 Si rixati fuerint, viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima.

† Mat. 5. 38. Levit. 24. 20. Deut. 19. 21.

24 † Oculum pro oculo, dentem pro dēte, manum pro manu, pedem pro pede.

25 Adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26 Si percusserit quispiam oculum servi sui aut ancillæ, & luscos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27 Dentem quoque si excusserit servo vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.

28 Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.

29 Quod si bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius, & contestati sunt dominum ejus, nec recluserit eum, occideritque virum aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident.

30 Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua quidquid fuerit postulatus.

31 Filium quoque & filiam si cornu percusserit, simili sententiæ subjacebit.

32 Si servum, ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos vero lapidibus opprimetur.

33 Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam,

34 Reddet dominus cisternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.

35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit,

raverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter se dispertient.

36 Sin autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri & nudius tertius: & non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti damnique illati pœna, depositi, commodati, conducti, atque stupri lex, maleficorum, bestialitatis, sacrificii idololatrici supplicium: advenæ, viduæ & pupillo nocentium pœna: mutui, usuræ & pignoris lex, ac obedientia & decimarum, primitiarum, primogenitorum: de carne à bestiis prægustata.

1 SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet. † Et quatuor oves pro una ove.

† 2. Reg. 12. 7.

2 Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis.

3 Quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat, ipse venundabitur.

4 Si inventum fuerit apud eum quod furatus est, vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis: duplum restituet.

5 Si læserit quispiam agrum vel vineam, & dimiserit jumentum suum ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet.

6 Si egressus ignis invenerit spinas, & comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit.

7 Si quis commendaverit amico pecuniã aut vas in custodiam, & ab eo, qui susceperat, furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet.

8 Si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & jurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui:

9 Ad perpetrandam fraudem, tam in bove quam in asino, & ove ac vestimento, & quidquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa perveniet: & si illi judicaverint, duplum restituet proximo suo.

10 Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, & omne jumentum ad custodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit:

11 Jusjurandum erit in medio, quod non extenderit manum ad rem proximi sui: † suscipietque dominus juramentum, & ille reddere non cogetur.

† Gen. 31. 39.

12 Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino.

13 Si comestum à bestia, deferat ad eum quod occisum est, & non restituet.

14 Qui à proximo suo quidquam horum mutuo postulaverit, & debilitatum aut mortuum fuerit domino non præsente, reddere compelletur.

15 Quod si impræsentiarum dominus fuerit, non restituet, maxime si conductum venerat pro mercede operis sui.

16 † Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit eam uxorem.

† Deut. 22. 29.

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

19 Qui coierit cum jumento, morte moriatur.

20 † Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.

† Levi. 19. 4.

21 Advenam non contristabis, neque affliges eum: advenæ enim & ipsi fuistis in terra Ægypti.

22 Viduæ & pupillo non nocebitis.

23 Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum.

Zach. 7. 10.

24 Et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, nõ urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.

26 Si pignus à proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei.

27 Ipsum enim est solum, quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo dormiat: si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

28 Diis non detrahes, & † principi populi tui non maledices.

† Act. 23. 5.

29 Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere: † primogenitum filiorum tuorum dabis mihi.

† Ezec. 44. 30. Sup. 13. 2. & 12.

30 De bobus quoque, & ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua die octava reddes illum mihi.

31 Viri sancti eritis mihi: † carnem, quæ à bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed projicietis canibus.

Inf. 34. 19. † Levi. 22. 8.

CAPUT XXIII.

Leges præfixa judicibus: bos & asinus inimici servandus: non accipienda judicibus munere: de anni & diei septimi quiete, tribusque festis præcipuis: promittit Deus se populo Angelum in ducem itineris præmissurum, & præmium servantibus præcepta: de idololatria & fœdere Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

1 NOn suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium.

2 Non sequêris turbam ad faciendum malum: nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies.

3 Pauperis quoque non misereberis in judicio.

4 † Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum.

† Deut. 22. 1.

5 Si videris asinum odientis te jacere sub onere, nõ pertransibis, sed sublevabis cũ eo.

6 Non declinabis in judicium pauperis.

7 Mendacium fugies, † insontem & justum non occides: quia aversor impium.

† Dan. 13. 53.

8 † Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba justorũ.

† Deut. 16. 19. Eccli. 20. 31.

9 Peregrino molestus non eris: scitis enim advenarum animas: quia & ipsi † peregrini fuistis in terra Ægypti.

Genes. 49. 6.

10 Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus.

11 Anno autem septimo dimittes eam, & requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui: & quidquid reliquum fuerit, edant bestiæ agri: ita facies in vinea, & in oliveto tuo.

12 Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos & asinus tuus: & refrigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.

13 Omnia quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro.

14 Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis.

15 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, † sicut præcepi tibi, tempore mensis novorum, quando egressus es de Ægypto: † non apparebis in conspectu meo vacuus.

† Supr. 13. 3. Infr. 34. 22. † Deut. 16. 16. Eccli. 35. 6.

16 Et solemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque seminaveris in agro, solemnitatem quoque in exitu anni, quando cōgregaveris omnes fruges tuas de agro.

17 Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo.

18 Non immolabis super fermento sanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps solemnitatis meæ usque mane.

19 † Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. Non coques hœdum in lacte matris suæ.

† Deut. 14. 21. Infr. 34. 26.

20 Ecce ego mittam angelum meum qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem paravi.

21 Observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, & est nomen meum in illo.

22 † Quod si audieris vocem ejus, & feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te.

† Deut. 7. 11.

23 † Precedetque te angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chananæumque, & Hevæum, & Iebusæum, quos ego conteram.

† Infr. 33. 2. Iosu. 24. 11.

24 Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, sed † destrues eos, & confringes statuas eorum.

† Deut. 7. 25.

25 Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.

26 Non erit infœcunda, nec sterilis terra tua: numerum dierum tuorum implebo.

27 Terrorem meum mittam in præcursum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam:

28 † Emittens crabrones prius, qui fugabunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, antequam introeas.

† Deut. 7. 20.

29 Non ejiciam eos à facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestiæ.

30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis, & possideas terram.

31 Ponam autem terminos tuos à mari rubro usque ad mare Palæstinorum, & à deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores terræ, & ejiciam eos de conspectu vestro.

32 † Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum.

† Deut. 7. 2.

33 Non habitent in terra tua, ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

Infr. 34. 12.

CAPVT XXIV.

Moyses à Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & fœdus sancitur inter Deum & populum, oblatis Domino sacrificiis, fœderisque sanguine in populum respersо, Moyses, ceteris ad radicem montis manentibus, solus in montem ascendit, ut tabulas legis accipiat, ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permansit.

1 Moysi quoque dixit: Ascende ad Dominum, tu & Aaron, Nadab, & Abiu, & septuaginta senes ex Israël, & adorabitis procul.

2 Solusque Moyses ascendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.

3 Venit ergo Moyses & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia: respōditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus.

4 Scripsit autem Moyses universos sermones Domini: & mane consurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israël.

5 Misitque juvenes de filiis Israël, & obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos.

6 Tulit itaque Moyses dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare.

7 Assumensque volumen fœderis, legit audiente populo qui dixerunt: Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes.

8 Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum, & ait: Hic est † sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

† Hebr. 9. 20.

9 Ascenderuntque Moyses & Aaron, Nadab & Abiu, & septuaginta de senioribus Israël:

10 Et viderunt Deum Israël: & sub pedibus ejus quasi opus lapidis saphirini, & quasi cœlum, cum serenum est.

11 Nec super eos qui procul recesserant de filiis Israël, misit manum suam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.

12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ scripsi: ut doceas eos.

13 Surrexerunt Moyses & Iosue minister ejus: ascendensque Moyses in Montem Dei,

14 Senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.

15 Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem,

16 Et habitavit gloria Dñi super Sinai, tegens illum nube sex diebus, septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israël.

18 Ingressusque Moyses medium nebulæ, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAP.

CAPUT XXV.

Jubetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, mensam panum propositionis, & septiceps candelabrum, cunctaque illuc pertinentia: horum omnium monstratur exemplar.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens

2 Loquere filiis Israël, ut tollant mihi primitias ab † omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas.

† Inf. 35. 5.

3 Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,

4 Hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

5 Et pelles arietum rubricatas, pellesque ianthinas, & ligna setim:

6 Oleum ad luminaria cōcinanda: aromata in unguentū, & thymiamata boni odoris:

7 Lapides onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale.

8 Facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum:

9 † Iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi, & omnium vasorum, in cultum ejus: sicque facietis illud:

† Hebr. 9. 2.

10 Arcam de lignis setim compingite, cujus longitudo habeat duos & semis cubitos, latitudo, cubitum & dimidium: altitudo, cubitum similiter ac semissem.

11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris: faciesque supra, coronam auream per circuitum:

12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duo circuli sint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vectes de lignis setim, & operies eos auro.

14 Inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:

15 Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16 Ponesque in arca testificationem quam dabo tibi.

17 Facies & propitiatoriū de auro mundissimo: duos cubitos & dimidiū tenebit lōgitudo ejus, & cubitū ac semissem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi,

19 Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

20 Vtrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium quo operienda est arca,

21 In qua pones testimonium quod dabo tibi.

22 Inde præcipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Israël.

23 Facies & mensam de lignis setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac semissem.

24 Et inaurabis eam auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis, & super illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis & pones eos in quatuor angulis ejusdem mensæ per singulos pedes.

27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & possit mensa portari.

28 Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, & circumdabis auro ad subvehendam mensam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.

30 Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

31 Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & calamos, scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia.

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, sphærulaque simul & lilium; & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulaque simul & lilium. Hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili:

34 In ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos, & lilia.

35 Sphærulæ sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex fiunt, procedentes de hastili uno.

36 Et sphærulæ igitur & calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37 Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38 Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta sunt extinguantur, fiant de auro purissimo.

39 Omne pondus cādelabri cum universis vasis suis habebit talentū auri purissimi.

40 † Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

† Hebr. 8. 5. Act. 7. 44.

CAPUT XXVI.

Forma ac constructio tabernaculi Mosaici, veli, arcæ, propitiatorii, mensæ, candelabri, & tentorii, juxta suas quoque mensuras.

1 TAbernaculum vero ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Vnius mensuræ fient universa tentoria.

3 Quinque cortinæ sibi jungentur mutuo, & aliæ quinque nexu simili cohærebunt.

4 Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari.

5 Quinquagenas ansulas cortina habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam veniat, & altera alteri possit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat.

7 Facies & saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo sagi unius habebit triginta cubitos: & latitudo, quatuor: æqua erit mensura sagorum omnium.

9 E quibus quinque junges seorsum, & sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem superfuerit in sagis quæ parantur tecto, id est, unum sagum quod amplius est, ex medietate ejus operies posteriora tabernaculi.

13 Et cubitus ex una parte pēdebit,& alter ex altera,qui plus est in sagorum longitudine,utrumq; latus tabernaculi protegēs.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellib9 arietum rubricatis:& super hoc rursum aliud operimentū de janthinis pellib9.

15 Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis setim,

16 Quæ singulæ denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine singulos ac semissem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incastraturæ fient,quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur.

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad austrum.

19 Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subjiciantur.

20 In latere quoque secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem viginti tabulæ erunt,

21 Quadraginta habentes bases argēteas: binæ bases singulis tabulis supponentur.

22 Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas,

23 Et rursum alias duas quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ à deorsum usque sursum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur.

25 Et erunt simul tabulæ octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis.

26 Facies & vectes de lignis setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27 Et quinque alios in altero,& ejusdem numeri ad occidentalem plagam.

28 Qui mittentur per medias tabulas à summo usque ad summum.

29 Ipsas quoq; tabulas deaurabis,& fūdes in eis annulos aureos,per quos vectes tabulata cōtineant:quos operies laminis aureis.

30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi † in monte monstratum est.

† Sup. 25.40.

31 Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto,& bysso retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum.

32 Quod appendes ante quatuor columnas de lignis setim,quæ ipsæ quidem deauratæ erunt; & habebunt capita aurea, sed bases argenteas.

33 Inseretur autem velū per circulos, intra quod pones arcā testimonii, quo & Sāctuariū,& Sanctuarii sanctuaria dividētur,

34 Pones & propitiatorium super arcam testimonii in sancto sanctorum:

35 Mensamque extra velum: & contra mensam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: mensa enim stabit in parte aquilonis.

36 Facies & tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho,& purpura, coccoque bis tincto,& bysso retorta,opere plumarii.

37 Et quinque columnas deaurabis lignorum setim: ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea,& bases æneæ.

CAPUT XXVII.

Altare holocaustorum & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari jubentur, & earum accensio.

1 Facies & altare de lignis setim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, id est quadrum,& tres cubitos in altitudine.

Inf. 38. 6.

2 Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt: & operies illud ære.

3 Faciesque in usus lebetes ad suscipiendos cineres, & forcipes atque fuscinulas, & ignium receptacula: omnia vasa ex ære fabricabis.

4 Craticulamque in modum retis æneam: per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei.

5 Quod pones subter arulam altaris: eritque craticula usque ad altaris medium.

6 Facies & vectes altaris de lignis setim duos, quos operies laminis æneis:

7 Et induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum.

8 † Non solidum, sed inane & cavum intrinsecus facies illud, sicut tibi in monte monstratum est.

† Sup. 20.24.

9 Facies & atrium tabernaculi, in cujus australi plaga contra meridiem erunt tentoria de bysso retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.

10 Et columnas viginti cum basibus totidem æneis, quæ capita cum cælaturis suis habebunt argentea.

11 Similiter & in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & bases æneæ ejusdem numeri, & capita earum cum cælaturis suis argentea.

12 In latitudine vero atrii, quod respicit ac occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ decem, basesque totidem.

13 In ea quoque atrii latitudine, quæ respicit ad orientē,quinquaginta cubiti erunt.

14 In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres & bases totidem.

15 Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres,& bases totidem.

16 In introitu vero atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere plumarii columnas habebit quatuor, cum basibus totidem.

17 Omnes

17 Omnes columnæ atrii per circuitum vestitæ erunt argenteis laminis capitibus argenteis, & basibus æneis.

18 In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit. Fietque de bysso retorta, & habebit bases æneas.

19 Cuncta vasa tabernaculi in omnes usus & ceremonias, tam paxillos ejus quam atrii, ex ære facies.

20 Præcipe filiis Israel ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum purissimum, piloque cõ usum: ut ardeat lucerna semper.

21 In tabernaculo testimonii, extra velũ quod oppansum est testimonio. Et collocabunt eam Aaron & filii ejus, ut usque manè luceat corã Domino. Perpetuus erit cultus per successiones eorũ à filiis Israël.

CAPUT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis & filiorum ejus describuntur.

1 Appliqua quoque ad te Aaron fratrẽ tuum cum filiis suis de medio filiorum Israël, ut sacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

2 Faciesque vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem.

3 Et loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentiæ, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus ministret mihi.

4 Hæc autem erunt vestimenta quæ facient: Rationale, & superhumerale, tunicam & lineam strictam, cidarim & balteum. Facient vestimenta sancta fratri tuo Aaron & filiis ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

5 Accipientque aurum, & hyacinthum, & purpurã, coccumque bis tinctũ, & byssum.

6 Facient autem superhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto & bysso retorta, opere polymito.

7 Duas oras junctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant.

8 Ipsa quoque textura & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.

9 Sumesque duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israël.

10 Sex nomina in lapide uno, & sex reliqui in altero, juxta ordinẽ nativitatis eorũ.

11 Opere sculptoris & cælatura gemmarii, sculpes eos nominibus filiorum Israël, inclusos auro atque circumdatos:

12 Et pones in utroque latere superhumeralis, memoriale filiis Israël. Portabitque Aaron nomina eorũ coram Domino super utrumque humerum, ob recordationem.

13 Facies & uncinos ex auro.

14 Et duas catenulas ex auro purissimo sibi invicẽ cohærentes, quas inseres uncinis.

15 Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta texturam superhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta.

16 Quadrangulum erit & duplex: mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine.

17 Ponesque in eo quatuor ordines lapidum, in primo versu erit lapis sardius, & topazius & smaragdus:

18 In secundo carbunculus, sapphirus, & jaspis:

19 In tertio ligurius, achates & amethystus:

20 In quarto chrysolitus, onychinus, & beryllus inclusi auro erunt per ordines suos.

21 Habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus cælabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus.

22 Facies in rationali catenas sibi invicem cohærentes ex auro purissimo:

23 Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis summitate:

24 Catenasque aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus:

25 Et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit.

26 Facies & duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quæ è regione sunt superhumeralis, & posteriora ejus aspiciunt.

27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari possit cum superhumerali.

28 Et stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à se invicem rationale & superhumerale nequeant separari.

29 Portabitque Aaron nomina filiorum Israël in rationali judicii super pectus suum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.

30 Pones autem in rationali judicii Doctrinam & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit judicium filiorum Israël in pectore suo, in conspectu Domini semper.

31 Facies & tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

32 In cujus medio supra erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur.

33 Deorsum vero, ad pedes ejusdem tunicæ, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,

34 Ita ut tintinnabulum sit aureum & malum punicum, rursumque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum.

35 † Et vestiatur ea Aaron in officio ministerii, ut audiatur sonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. † *Eccl.* 45.11.

36 Facies & laminã de auro purissimo: in qua sculpes opere cælatoris, Sanctum Dño.

37 Ligabisque eam vitta hyacinthina, & erit super tiaram,

38 Imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & sanctificaverunt filii Israël, in cunctis muneribus & donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis Dominus.

39 Stringesque tunicam bysso, & tiaram

byssinam facies, & balteum opere plumarii.

40 Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos ac tiaras in gloriâ & decore:

41 Vestiesque his omnibus Aaron fratrē tuum & filios ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ, à renibus usque ad femora:

43 Et utentur eis Aaron & filii ejus quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini ejus post eum.

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit sacerdotum consecratio, ritusque oblationis pro illis, & qui his oblationibus vescentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

Levit. 9. 2.

1 SEd & hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos,

2 Panesque azymos, & crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies.

3 Et posita in canistro offeres: vitulum autem & duos arietes.

4 Et Aaron ac filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis suis aqua,

5 Indues Aaron vestimentis suis, id est, linea & tunica, & superhumerali, & rationali, quod constringes balteo.

6 Et pones tiaram in capite ejus, & laminam sanctam super tiaram,

7 Et oleum unctionis fundes super caput ejus: atque hoc ritu consecrabitur.

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo,

9 Aaron scilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque sacerdotes mihi religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum,

† Levit. 8. 3.

10 † Applicabis & vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron & filii ejus manus super caput illius,

11 Et mactabis eum in conspectu Domini, juxta ostium tabernaculi testimonii.

12 Sumptumque de sanguine vituli, pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes juxta basim ejus.

† Levit. 3. 3.

13 † Sumes & adipem totum qui operit intestina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem qui super eos est: & offeres incensum super altare:

14 Carnes vero vituli & corium & fimum combures foris extra castra, eo quod pro peccato sit.

15 Unum quoque arietem sumes, per cujus caput ponent Aaron & filii ejus manus.

16 Quem cum mactaveris, tolles de sanguine ejus, & fundes circa altare.

17 Ipsum autem arietem secabis in frusta, lotaque intestina ejus ac pedes pones super concisas carnes, & super caput illius.

18 Et offeres totum arietem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.

19 Tolles quoque arietem alterum, super cujus caput Aaron & filii ejus ponent manus.

20 Quem cum immolaveris, sumes de sanguine ejus, & pones super extremū auriculæ dextræ Aaron & filiorum ejus, & super pollices manus eorum ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum.

21 Cumque tuleris de sanguine qui est super altare, & de oleo unctionis, asperges Aaron & vestes ejus, filios & vestimenta eorum. Consecratisque ipsis & vestibus,

22 Tolles adipem de ariete, & caudam & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem qui super eos est, armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis:

23 Tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganum de canistro azymorū, quod positum est in conspectu Dñi.

24 Ponesque omnia super manus Aaron & filiorum ejus, & sanctificabis eos elevans coram Domino.

25 Suscipiesque universa de manibus eorum: & incendes super altare in holocaustum, odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio ejus est.

26 Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, & cedet in partem tuam.

27 Sanctificabisq; & pectusculum consecratum, & armum quem de ariete separasti,

28 Quo initiatus est Aaron & filii ejus, cedentque in partem Aaron & filiorum eorum jure perpetuo à filiis Israël: quia primitiva sunt & initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.

29 Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in ea, & consecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in Sanctuario.

31 Arietem autem consecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco sancto:

† Levit. 8. 31. 14. 9. Matth. 12. 4.

32 Quibus vescetur Aaron & filii ejus. † Panes quoque, qui sunt in canistro, in vestibulo tabernaculi testimonii comedent,

33 Ut sit placabile sacrificium, & sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt.

34 Quod si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque mane, combures reliquias igni; non comedentur, quia sanctificata sunt.

35 Omnia quæ præcepi tibi, facies super Aaron & filiis ejus. Septem diebus consecrabis manus eorum.

36 Et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam, & unges illud in sanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum: omnis qui tetigerit illud, sanctificabitur.

† Num. 28. 3.

38 Hoc est quod facies in altari: † Agnos anniculos duos per singulos dies jugiter.

39 Unum agnum mane, & alterū vespere.

40 De

40 Decimam partem similæ conspersæ oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejusdem mensuræ in agno uno.

41 Alterum vero agnum offeres ad vesperam juxta ritum matutinæ oblationis, & juxta ea quæ diximus, in odorem suavitatis:

42 Sacrificium est Domino, oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constituam ut loquar ad te.

43 Ibique præcipiam filiis Israël, & sanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo & tabernaculum testimonii cum altari, & Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Israël, eroque eis Deus,

46 Et scient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dñs Deus ipsorũ.

CAPUT XXX.

Institutio altaris thymiamatis, & pecunia in usus tabernaculi exigenda, labri anei construendi pro lotione sacerdotum, unguenti sacri pro ungendis sacerdotibus & vasis templi, unctionis thymiamatis & reliquorum qua ad tabernaculum spectant.

1 FAcies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis setim,

2 Habens cubitum longitudinis, & alterũ latitudinis, id est, quadrãgulũ & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedẽt.

3 Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam ejus, quam parietes per circuitum, & cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum,

4 Et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, & altare portetur.

5 Ipsos quoque vectes facies de lignis setim, & inaurabis.

6 Ponesq; altare contra velum, quod ante arcam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimoniũ, ubi loquar tibi.

7 Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragrans, mane. Quando componet lucernas, incendet illud:

8 Et quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiama sempiternum coram Domino in generationes vestras.

9 Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.

10 Et deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.

11 Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicens:

12 † Quando tuleris summam filiorum Israël juxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti.

† Num. 1. 2.

13 Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli juxta mensuram templi † Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino.

† Levit. 27. 25. Num. 3. 47. Ezech. 45. 2.

14 Qui habetur in numero, à viginti annis & supra, dabit pretium.

15 Dives non addet ad medium sicli, & pauper nihil minuet.

16 Susceptamque pecuniam, quæ collata est à filiis Israël, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monimentum eorum coram Dño, & propitietur animabus eorum.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Facies & labrum æneum cum basi sua ad lavãdum: ponesque illud inter tabernaculum testimonii & altare. Et missa aqua,

19 Lavabunt in ea Aaron & filii ejus manus suas ac pedes,

20 Quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, & quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,

21 Ne forte moriantur, legitimum sempiternum erit ipsi, & semini ejus per successiones.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen,

23 Dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ & electæ quingentos siclos, & cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta,

24 Casiæ autẽ quingentos siclos in põdere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hin:

25 Faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositũ opere unguentarii,

26 Et unges ex eo tabernaculum testimonii, & arcam testamenti,

27 Mensamque cum vasis suis, candelabrum, & utensilia ejus, altaria thymiamatis,

28 Et holocausti, & universam supellectilem quæ ad cultum eorum pertinet.

29 Sanctificabisq; omnia, & erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.

30 Aaron & filios ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi.

31 Filiis quoque Israël dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras,

32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compositionẽ ejus non facietis aliud, quia sanctificatum est, & sãctum erit vobis.

33 Homo quicumque tale composuerit, & dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo suo.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia:

35 Faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & sanctificatione dignissimum.

36 Cumq; in tenuissimũ pulverẽ universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama.

37 Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino.

38 Homo quicumq; fecerit simile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis suis.

CAPUT XXXI.

Deputantur à Domino Beseleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi ac cæterorum qua dicta sunt: de sabbati observatione, & de duabus lapideis tabulis legis à Domino Moysi datis.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Ecce, vocavi ex nomine Beseleel filium Vri filii Hur de tribu Iuda,

3 Et implevi eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere,

4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære,

5 Marmore, & gemmis, & diversitate lignorum.

6 Dedique ei socium Oliab filium Achisamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam: ut faciant cuncta quæ præcepi tibi,

7 Tabernaculum fœderis, & arcam testimonii, & propitiatorium, quod super eam est, & cuncta vasa tabernaculi,

8 Mensamque & vasa ejus, candelabrum purissimum cum vasis suis, & altaria thymiamatis,

9 Et holocausti, & omnia vasa eorum, labrum cum basi sua,

10 Vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, & filiis ejus, ut fungantur officio suo in sacris.

11 Oleum unctionis, & thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi facient.

12 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

13 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: † Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me & vos in generationibus vestris: ut sciatis quia ego Dominus, qui sanctifico vos.

† *Supr.* 20. 8. *Ezech.* 20.12.

14 Custodite sabbatum meum, sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui.

15 Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Dño, omnis qui fecerit opus in hac die, morietur.

16 Custodiant filii Israël sabbatum, & celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum,

17 Inter me & filios Israël, signumque perpetuum. † Sex enim diebus fecit Dñs cælum & terrã, & in septimo ab opere cessavit.

† *Gen.* 2. 2.

18 Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus in monte Sinai, † duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

† *Deut.* 6. 10.

CAPUT XXXII.

Moyse absente, populus vitulum aureum conflat & adorat; ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur; de monte descendens tabulas frangit, vitulum comburit, & Aarone objurgato, idololatras occidi jubet, cæterisque veniam impetrat iterum conscenso monte.

1 Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: † Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit.

† *Act.* 7. 40.

2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de uxorum filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.

3 Fecitque populus quæ jusserat, deferens inaures ad Aaron.

4 † Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem; dixeruntque: Hi sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

† *Psal.* 105. 19.

5 Quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo & præconis voce clamavit dicens: Cras solemnitas Domini est.

6 Surgentesque mane, obtulerunt holocausta, & hostias pacificas, & † sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.

† 1. *Cor.* 10. 7.

7 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: † Vade, descende: peccavit populus tuus quem eduxisti de terra Ægypti.

† *Deut.* 9. 12.

8 Recesserunt cito de via, quam ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hostias, dixerunt: † Isti sunt dii tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

† 3 *Reg.* 12. 28.

9 Rursumque ait Dominus ad Moysen: † Cerno quod populus iste duræ cervicis sit:

† *Infr.* 33. 3. *Deut.* 9. 13.

10 Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos; faciamque te in gentem magnam.

11 Moyses autem orabat Dominũ Deum suum, dicens: † Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robusta?

† *Psal.* 105. 23. *Num.* 14. 13.

12 Ne quæso dicant Ægyptii: Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra: quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.

13 Recordare Abraham, Isaac, & Israël, servorum tuorum quibus jurasti per temetipsum, dicens: † Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cæli: & universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, & possidebitis eam semper.

† *Gen.* 12. 7. & 15. 7. & 48. 16.

14 Placatusque est Dñs ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suũ.

15 Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte,

16 Et factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis.

17 Audiens autem Iosue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Vlulatus pugnæ auditur in castris.

18 Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio.

19 Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum, & choros: iratusque valde, projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis:

20 Arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israël.

21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum?

22 Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum.

23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de terra Ægypti, nescimus quid acciderit.

24 Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, & dederũt mihi: & proje-

ei illud in ignẽ, egressusque est hic vitulus.

25 Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus, (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, & inter hostes nudum constituerat.)

26 Et stans in porta castrorum; ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi.

27 Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Israël: Ponat vir gladium super femur suum: ite, & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.

28 Feceruntque filii Levi juxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria millia hominum.

29 Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisq; in filio, & in fratre suo, ut detur vobis benedictio.

30 Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dñm, si quo modo quivero eum deprecari pro scelere vestro.

31 Reversusque ad Dñm, ait: Obsecro, peccavit popul⁹ iste peccatũ maximũ, feceruntq; sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxã.

32 Aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.

33 Cui respondit Dominus: qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo:

34 Tu autem vade, & duc populum istum quo locutus sum tibi: angelus meus præcedet te. Ego autem in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum.

35 Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Minis Dei in populum sedatis à Moyse, populus deponit ornatum suum & suum luget delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moyse facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen: dicens: Vade, ascende de loco isto tu, & populus tuus quem eduxisti de terra Ægypti, in terram quã juravi Abrahã, Isaac, & Iacob, dicens: † Semini tuo dabo eam.

2 Et mittam præcursorem tui angelum, ut ejiciam Chananæum, & Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, & Hevæum: & Iebusæum,

3 Et intres in terram fluentem lacte & melle. Non enim ascendam tecum, † quia populus duræ cervicis es: ne forte disperdam te in via.

4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indutus est cultu suo.

5 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israël: Populus duræ cervicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.

6 Deposuerunt ergo filii Israël ornatum suum à monte Horeb.

7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque nomen ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæstionem, egrediebatur ad tabernaculum fœderis, extra castra.

† Gen. 12.7. Supra 32.34. Iof. 24.11. Deut. 7.22. † Sup. 32.9. Deut. 9.13.

8 Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.

9 Ingresso autem illo tabernaculum fœderis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturque cum Moyse,

10 Cernentibus universis quod columna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi, & adorabant per fores tabernaculorum suorum.

11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumq; ille reverteretur in castra, minister ejus Iosue filius Nun, puer, non recedebat de tabernaculo.

12 Dixit autem Moyses ad Dominum: Præcipis ut educam populum istum: & non indicas mihi quem missurus es mecum præsertim cum dixeris: Novi te ex nomine, & invenisti gratiam coram me.

13 Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, & inveniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc.

14 Dixitque Dominus: Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.

15 Et ait Moyses: Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto.

16 In quo enim scire poterimus ego & populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram?

17 Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod locutus es, faciam: invenisti enim gratiam coram me, & teipsum novi ex nomine.

18 Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.

19 Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te: & † miserebor cui voluero, & clemens ero in quem mihi placuerit.

20 Rursumq; ait: Non poteris videre faciẽ meã: non enim videbit me homo, & vivet.

21 Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, & stabis supra petram.

22 Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea, donec transeam:

23 Tollamque manum meam, & videbis posteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

† Rom. 9.15.

CAPUT XXXIV.

Moyses novis paratis tabulis redit in montem, ubi tergum Dei videt: prohibitaque Gentium societate & idololatria, datisque, præceptis de primogenitis, sabbato, azymis, ceterisque festis, post 40. dierum jejunium cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur.

1 Ac deinceps, Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, & scribam super eas verba, quæ habuerunt tabulæ quas fregisti.

2 Esto paratus mane, ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis.

Deut. 10. 1.

3 Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem: boves quoque & oves non pascantur econtrà.

4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: & de nocte consurgens ascendit in montem Sinaï, sicut præceperat ei Dominus, portans secum tabulas.

5 Cumque descendisset Dñs per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomē Dñi.

6 Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, misericors & clemens, patiens & multæ miserationis, ac verax.

† Psal. 142. 2. 7 Qui † custodis misericordiam in millia, qui aufers iniquitatem, & scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est. † Qui reddis iniquitatem patrū filiis ac nepotibus, in tertiam & quartam progeniē.

† Ier. 32. 18. † Deut. 5. 9. Ier. 32. 18.

8 Festinusque Moyses, curvatus est pronus in terram, & adorans,

9 Ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo Domine, obsecro ut gradiaris nobiscum (populus enim duræ cervicis est) & auferas iniquitates nostras atque peccata, nosque possideas.

† Deut. 5. 2. 10 Respondit Dñs: † Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam quæ numquam visa sunt super terrā, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cujus es medio, opus Dñi terribile quod facturus sū.

11 Observa cuncta quæ hodie mando tibi: ego ipse ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & Hethæum, Pherezæum quoque, & Hevæum, & Iebusæum.

12 Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:

13 Sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide.

14 Noli adorare Deum alienum. Dominus Zelotes nomen ejus, Deus est æmulator.

† Deut. 7. 2. 15 † Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, & adoraverint simulachra eorum, vocet te quispiam ut comedas de immolatis.

† 3 Reg. 11. 2. 16 † Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in deos suos.

17 Deos conflatiles non facies tibi.

18 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus vesceris azymis, sicut præcepi tibi, in tempore mensis novorum: mense enim verni temporis egressus es de Ægypto.

† Supr. 13. 2. 22. 29. 19 † Omne quod aperit vulvæ generis masculini, meum erit, de cunctis animantibus, tam de bobus, quā de ovibus, meū erit.

20 Primogenitum asini redimes ove: sin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum meorum redimes: nec apparebis in cōspectu meo vacuus.

21 Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare & metere.

† Supr. 23. 15. Deut. 16. 10. 22 † Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticeæ, & solemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

Eccli. 35. 6. 23 Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israël.

24 Cum enim tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Dñi Dei tui ter in anno.

† Sup. 23. 18. 19. 25 † Non immolabis super fermento sanguinem hostiæ meæ: neque residebit mane de victima solemnitatis Phase.

† Deut. 14. 21. 26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. † Non coques hœdum in lacte matris suæ.

27 Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum & cum Israël † pepigi fœdus.

† Supr. 24. 18. † Deut. 9. 9. 18. 28 Fuit ergo ibi cum Domino † quadraginta dies & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam non bibit, & scripsit in tabulis † verba fœderis decem.

† Deut. 4. 13. 29 Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.

30 Videntes autem Aaron & filii Israël cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere.

31 Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron quam principes synagogæ. Et postquam locutus est ad eos,

32 Venerunt ad eum etiam omnes filii Israël: quibus præcepit cuncta quæ audierat à Domino in monte Sinai.

† 2. Cor. 3. 13. 33 Impletisque sermonibus, † posuit velamen super faciem suam.

34 Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo, auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israël omnia quæ sibi fuerant imperata,

35 Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur sabbatum, petuntur primitiæ & donaria ac artifices ad construenda omnia quæ dicta sunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beseleel & Ooliab.

1 Igitur congregata omni turba filiorum Israël, dixit ad eos: Hæc sunt quæ jussit Dominus fieri.

2 Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3 Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

4 Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israël: Iste est sermo quem præcepit Dominus, dicens:

† Supr. 25. 2. 5 Separate apud vos primitias Domino. † Omnis voluntarius & prono animo offerat eas Domino: aurum & argentum, & æs,

6 Hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

7 Pellesque arietum rubricatas, & ianthinas, ligna setim,

8 Et oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama suavissimum,

9 Lapides onychinos, & gemnas ad ornatum superhumeralis & rationalis.

10 Quibus vestrum sapiens est, veniat, & faciat quod Dominus imperavit:

11 Taber

11 Tabernaculum scilicet, & tectum ejus, atque operimentum, annulos, & tabulata cum vectibus, paxillos & bases:
12 Arcam & vectes, propitiatorium, & velum quod ante illud oppanditur:
13 Mensam cum vectibus & vasis, & propositionis panibus:
14 Candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:
15 Altare thymiamatis, & vectes, & oleum unctionis & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi:
16 Altare holocausti, & craticulam ejus æneam cum vectibus & vasis suis: labrum & basim ejus:
17 Cortinas atrii cum columnis & basibus, tentorium in foribus vestibuli.
18 Paxillos tabernaculi & atrii cum funiculis suis:
19 Vestimenta, quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis ac filiorũ ejus, ut sacerdotio fungãtur mihi.
20 Egressaque omnis multitudo filiorum Israël de conspectu Moysi,
21 Obtulerunt mente promptissima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum & ad vestes sanctas necessariũ erat,
22 Viri cũ mulieribus præbuerunt, armillas & inaures, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Dñi separatum est.
23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byssum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & ianthinas,
24 Argenti ærisque metalla, obtulerunt Domino, lignaque setim in varios usus.
25 Sed & mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byssum,
26 Et pilos caprarum, sponte propria cuncta tribuentes.
27 Principes vero obtulerunt lapides onychinos & gemmas ad superhumerale & rationale,
28 Aromataque & oleum ad luminaria concinnanda, & ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum.
29 Omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ jusserat Dñs per manum Moysi. Cuncti filii Israël voluntaria Domino dedicaverunt.
30 Dixitque Moyses ad filios Israël: † Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Vri filii Hur de tribu Iuda.
† *Supr. 31. 2.*
31 Implevitq; eum spiritu Dei, sapientia & intelligẽtia, & scientia & omni doctrina,
32 Ad excogitandum, & faciendum opus in auro & argento, & ære,
33 Sculpendisque lapidibus, & opere carpentario, quidquid fabrè adinveniri potest.
34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan:
35 Ambos erudivit sapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii, de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, & bysso, & texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPUT XXXVI.

Oblatis plusquam opus esset donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes suas, nempe cortinas, saga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

1 FEcit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam & intellectum, ut scirent fabrè operari quæ in usus Sanctuarii necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus.
Supr. 26. 1.
2 Cumque vocasset eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus sapientiam, & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus,
1. Par. 21. 29.
3 Tradidit eis universa donaria filiorum Israël. Qui cum instarent operi, quotidie mane vota populus offerebat.
4 Vnde artifices venire compulsi,
5 Dixerunt Moysi: Plus offert populus quam necessarium est.
6 Iussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultra in opere Sanctuarii. Sicque cessatum est à muneribus offerendis,
7 Eo quod oblata sufficerent & superabundarent.
8 Feceruntque omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de bysso retorta, & hiacintho, & purpura, coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymita:
9 Quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, & in latitudine quatuor una mensura erat omnium cortinarũ.
10 Conjunxitq; cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinq; sibi invicẽ copulavit.
11 Fecit & ansas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius similiter,
12 Vt contra se invicem venirent ansæ, & mutuo jungerentur.
13 Vnde & quinquaginta fudit circulos aureos, qui morderent cortinarum ansas, & fieret unum tabernaculum.
14 Fecit & saga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:
15 Vnum sagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor: unius mensuræ erant omnia saga:
16 Quorum quinque junxit seorsum, & sex alia separatim.
17 Fecitque ansas quinquaginta in ora sagi unius, & quinquaginta in ora sagi alterius, ut sibi invicem jungerentur.
18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus sagis fieret.
19 Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque desuper velamentum de pellibus ianthinis.
20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis setim stantes.
21 Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius: & unum ac semis cubitum latitudo retinebat.
22 Binæ incastraturæ erant per singulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.
23 E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra austrum,

24 Cum

24 Cum quadraginta basibus argenteis. Duæ bases sub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incastraturæ laterum in angelis terminantur.

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ respicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 Cum quadraginta basibus argenteis, duas bases per singulas tabulas.

27 Contra occidentem vero, id est, ad eam partem tabernaculi, quæ mare respicit, fecit sex tabulas,

28 Et duas alias per singulos angulos tabernaculi retro:

29 Quæ junctæ erant à deorsum usque sursum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30 Ut octo essent simul tabulæ, & haberent bases argenteas sedecim, binas scilicet bases sub singulis tabulis.

31 Fecit & vectes de lignis setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas, & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33 Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo usque ad angulum perveniret.

34 Ipsa autem tabulata deauravit, fusis basibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci possent: quos & ipsos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac bysso retorta: opere polymitario, varium atque distinctum:

36 Et quatuor columnas de lignis setim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii:

38 Et columnas quinque cum capitibus suis, quas operuit, auro, basesque earum fudit æneas.

CAPUT XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, mensa, candelabrum, lucerna, altare thymiamatis, pro quo thymiama componitur.

1 Fecit autem Beseleel & arcam de lignis setim, habentem duos semis cubitos in longitudine, & cubitum ac semissem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidii: vestivitque eam auro purissimo intus ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrũ,

3 Conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4 Vectes quoque fecit de lignis setim, quos vestivit auro,

5 Et quos misit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id est, oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum & dimidii in longitudine, & cubiti ac semis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii:

8 Cherub unum in summitate unius partis, & Cherub alterum in summitate partis alterius: duos Cherubim in singulis summitatibus propitiatorii:

9 Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, seque mutuo & illud respicientes.

10 Fecit & mensam de lignis setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac semissem.

11 Circumdeditque eam auro mundissimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 Ipsique labio coronam auream interrasilem quatuor digitorum, & super eamdem, alteram coronam auream.

13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos posuit in quatuor angulis per singulos pedes mensæ.

14 Contra coronam: misitque in eos vectes, ut possit mensa portari.

15 Ipsos quoque vectes fecit de lignis setim, & circumdedit eos auro.

16 Et vasa ad diversos usus mẽsæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundissimo. De cujus vecte calami, scyphi, sphærulæque ac lilia procedebant:

18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19 Tres scyphi in nucis modum per calamos singulos, sphærulæque simul & lilia: & tres scyphi instar nucis in calamo altero, sphærulæque simul & lilia. Æquum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri.

20 In ipso autem vecte erant quatuor scyphi in nucis modum, sphærulæque per singulos simul & lilia:

21 Et sphærulæ sub duobus calamis per loca tria: qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno.

22 Et sphærulæ igitur, & calami ex ipso erant, universa ductilia ex auro purissimo.

23 Fecit & lucernas septem cum emunctoriis suis, & vasa ubi ea quæ emuncta sunt extinguantur, de auro mundissimo.

24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis setim, per quadrum singulos habens cubitos, & in altitudine duos: è cujus angulis procedebant cornua.

26 Vestivitque illud auro purissimo, cum craticula ac parietibus & cornibus.

27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, & possit altare portari.

28 Ipsos autem vectes fecit de lignis setim, & operuit laminis aureis.

29 Composuit & oleum ad sanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundissimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocaustorum cum labio aneo, & atrio, oblataque donaria recensentur.

1 Fecit & altare holocausti de lignis setim, quinque cubitorum per quadrum, & trium in altitudine: 2. Par. 1. 5.

Cujus

2 Cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis.

3 Et in usus ejus paravit ex ære vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, & ignium receptacula.

4 Craticulamq;ejus in modum retis fecit æneã,& subter eam in altaris medio arulã,

5 Fusis quatuor annulis per totidem retiaculi summitates, ad immittendos vectes ad portandum.

6 Quos & ipsos fecit de lignis setim, & operuit laminis æneis:

7 † Induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum, sed cavum ex tabulis, & intus vacuum.

† Supr. 27.8.

8 Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.

9 Fecit & atrium, in cujus australi plaga erant tentoria de bysso retorta, cubitorum centum,

10 Columnæ æneæ viginti cum basibus suis, capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

11 Æque ad septentrionalem plagam tentoria, columnæ, basesque & capita columnarum ejusdem mensuræ, & operis ac metalli, erant.

12 In ea vero plaga, quæ ad occidentem respicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum basibus suis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

13 Porro contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria:

14 E quibus quindecim cubitos columnarum trium, cum basibus suis, unum tenebat latus:

15 Et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & bases totidem.

16 Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat.

17 Bases columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis suis argentea: sed & ipsas columnas atrii vestivit argento.

18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho,purpura,vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo vero quinque cubitorum erat, juxta mensuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingressu fuere quatuor cum basibus æneis, capitaque earum & cælaturæ argenteæ.

20 Paxillos quoque tabernaculi & atrii per gyrum fecit æneos.

21 Hæc sunt instrumenta tabernaculi testimonii, quæ enumerata sunt juxta præceptum Moysi in ceremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis:

22 Quæ Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Iuda, Domino per Moysen jubente, compleverat.

23 Iuncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui & ipse artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo & bysso.

24 Omne aurum quod expensum est in opere Sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, viginti novem talentorum fuit, & septingentorum trigenta siclorum, ad mensuram Sanctuarii.

25 Oblatum est autem ab his qui transierunt ad numerum à viginti annis & supra, de sexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum.

26 Fuerunt præterea centum talenta argenti, è quibus conflatæ sunt bases Sanctuarii, & introitus ubi velum pendet.

27 Centum bases factæ sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis.

28 De mille autem septingentis & septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.

29 Æris quoq;oblata sunt talenta septuaginta duo millia,& quadringenti supra sicli,

30 Ex quibus fusæ sunt bases in introitu tabernaculi testimonii, & altare æneum cum craticula sua, omniaque vasa quæ ad usum ejus pertinent,

31 Et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu ejus, & paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia sacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyses populo.

1 DE hyacinto vero & purpura,vermiculo ac bysso,fecit vestes, quibus indueretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut præcepit Dominus Moysi.

Supra 28.6.

2 Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta,

3 Opere polymitario,inciditque bracteas aureas,& extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmine,

4 Duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum,

5 Et balteum ex eisdem coloribus, sicut præceperat Dominus Moysi.

6 Paravit & duos lapides onychinos, astrictos & inclusos auro, & sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israël:

7 Posuitque eos in lateribus superhumeralis, in monimentum filiorum Israël, sicut præceperat Dominus Moysi.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura,coccoq;bis tincto, & bysso retorta:

9 Quadrangulum duplex,mensuræ palmi.

10 Et posuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus.

11 In secundo, carbunculus, sapphirus, & jaspis.

12 In tertio, ligurius, achates, & amethystus.

13 In quarto, chrysolithus, onychinus, & beryllus, circumdati & inclusi auro per ordines suos.

14 Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israël, singuli per nomina singulorum.

15 Fece

15 Fecerunt in rationali & catenulas sibi invicem cohærentes, de auro purissimo:

16 Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis,

17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.

18 Hæc & ante & retro ita conveniebant sibi, ut superhumerale & rationale mutuo necterentur.

19 Stricta ad balteum, & annulis fortius copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moysi.

20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

21 Et capitium in superiori parte contra medium, oramq; per gyrum capitii textilem.

22 Deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta:

23 Et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum:

24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur, sicut præceperat Dominus Moysi.

25 Fecerunt & tunicas byssinas opere textili Aaron & filiis ejus:

26 Et mitras cum coronulis suis ex bysso:

27 Feminalia quoque linea, byssina:

28 Cingulũ vero de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, sicut præceperat Dominus Moysi.

29 Fecerunt & laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini:

30 Et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præceperat Dñs Moysi.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi & tecti testimonii: feceruntque filii Israël cuncta quæ præceperat Dñs Moysi.

32 Et obtulerunt tabernaculum & tectum & universam supellectilem, annulos, tabulas, vectes columnas ac bases,

33 Opertoriũ de pellibus arietũ rubricatis, & aliud operimẽtũ de ianthinis pellibus,

34 Velum, arcam, vectes, propitiatorium,

35 Mensam cum vasis suis & propositionis panibus:

36 Candelabrum, lucernas, & utensilia earum cum oleo:

37 Altare aureum, & unguentum, & thymiama ex aromatibus:

38 Et tentorium in introitu tabernaculi:

39 Altare æneum, retiaculum, vectes, & vasa ejus omnia: labrum cum basi sua tentoria atrii, & columnas cum basibus suis:

40 Tentorium in introitu atrii, funiculosque illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit, quæ in ministerium tabernaculi, & in tectum fœderis jussa sunt fieri.

41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sãctuario, Aaron scilicet & filii ejus,

42 Obtulerunt filii Israël, sicut præceperat Dominus.

43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo mense tabernaculum erigendum: & consecrandum præcipitur; quo facto, majestate Dei repletur, nube tabernaculum continuo operiente, nisi dum esset proficiscendum.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii,

3 Et pones in eo arcam, dimittesque ante illam velum:

4 Et illata mensa, pones super eam quæ rite præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis,

5 Et altare aureum in quo adoletur incensum, coram arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones,

6 Et ante illud altare holocausti:

7 Labrum inter altare & tabernaculum, quod implebis aqua.

8 Circumdabisque atrium tentoriis, & ingressum ejus.

9 Et assũpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur;

10 Altare holocausti & omnia vasa ejus:

11 Labrum cum basi sua: omnia unctionis oleo consecrabis, ut sint Sancta Sãctorum.

12 Applicabisque Aaron & filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, & lotos aqua.

13 Indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, & unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

14 Fecitque Moyses omnia quæ præceperat Dominus.

15 Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis, collocatum est tabernaculum

16 † Erexitque Moyses illud & posuit tabulas ac bases & vectes, statuitq; columnas,

† Num. 7. 1.

17 Et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat.

18 Posuit & testimonium in arca, subditis infra vectibus, & oraculum desuper.

19 Cumque intulisset arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini jussionem.

20 Posuit & mẽsã in tabernaculo testimonii ad plagam Septentrionalẽ extra velum,

21 Ordinatis coram propositionis panibus, sicut præceperat Dominus Moysi.

22 Posuit & cãdelabrũ in tabernaculo testimonii è regione mensæ in parte australi,

23 Locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.

24 Posuit & altare aureum sub tecto testimonii contra velum,

25 Et adolevit super eo incensum aromatum, sicut jusserat Dominus Moysi.

26 Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonii,

27 Et altare holocausti in vestibulo testimonii, offerens in eo holocaustum, & sacrificia, ut Dominus imperaverat.

28 Labrum quoq; statuit inter tabernaculum testimonii & altare, implẽs illud aqua.

29 Laveruntque Moyses & Aaron ac filii ejus manus suas & pedes,

30 Cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, sicut præceperat Dominus Moysi.

31 Erexit

31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Poſtquam omnia perfecta ſunt,

† Num. 9. 15. 3. Reg. 8. 10.

32 † Operuit nubes tabernaculum teſtimonii, & gloria Domini implevit illud.

33 Nec poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majeſtate Domini coruſcante, quia cuncta nubes operuerat.

34 Si quando nubes tabernaculum deſerebat, proficiſcebantur filii Iſraël per turmas ſuas:

35 Si pendebat deſuper, manebant in eodem loco.

36 Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Iſraël per cunctas manſiones ſuas.

LIBER LEVITICVS, Hebraice VAICRA.

CAPVT PRIMVM.

Varius ritus ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendorum in holocauſtum.

1 VOcavit autem Moyſen, & locutus eſt ei Dominus de tabernaculo teſtimonii, dicens:

2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus, id eſt, de bobus & ovibus offerens victimas,

† Exod. 29. 10.

3 † Si holocauſtum fuerit ejus oblatio, ac de armento; maſculum immaculatum offeret ad oſtium tabernaculi teſtimonii, ad placandum ſibi Dominum:

4 Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.

5 Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ejus fundentes per altaris circuitum, quod eſt ante oſtium tabernaculi.

6 Detractaque pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident,

7 Et ſubjicient in altari ignem, ſtrue lignorum ante compoſita:

8 Et membra quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent jecori,

9 Inteſtinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuavem odorem Domino.

10 Quod ſi de pecoribus oblatio eſt, de ovibus ſive de capris holocauſtum, maſculum abſque macula offeret:

11 Immolabitque ad latus altaris, quod reſpicit ad aquilonem, coram Domino: ſanguinem vero illius fundent ſuper altare filii Aaron per circuitum:

12 Dividentque membra, caput, & omnia quæ adhærent jecori: & ponent ſuper ligna, quibus ſubjiciendus eſt ignis:

13 Inteſtina vero & pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare, in holocauſtum & odorem ſuaviſſimum Domino.

14 Si autem de avibus, holocauſti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ,

15 Offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris:

16 Veſiculam vero gutturis, & plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi ſolent,

17 Confringetque aſcellas ejus, & non ſecabit, neque ferro dividet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtũ eſt & oblatio ſuaviſſimi odoris Dño.

CAPVT II.

Ritus oblationis ſacrificiorum, ſimilæ oleo conſperſæ, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento, nec melle.

1 ANima cum obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio, fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus,

2 Ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorũ unus tollet pugillum plenum ſimilæ & olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper altare in odorem ſuaviſſimum Dño.

† Eccli. 7. 34.

3 † Quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

4 Cum autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita:

5 Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo & abſque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes ſuper eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit ſacrificium, æque ſimila oleo conſpergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus ſacerdotis.

9 Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino:

10 Quidquid autem reliquum eſt, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, nec quidquam fermẽti ac mellis adolebitur in ſacrificio Dño.

12 Primitias tantum eorum offeretis ac munera: ſuper altare vero non imponentur in odorem ſuavitatis.

Matt. 9. 48.

13 Quidquid obtuleris ſacrificii, ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino,

15 Fundens ſupra oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt.

16 De qua adolebit ſacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hostiæ pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem & sanguinem sibi deposcit Deus, eorumque vetatur esus.

1 QVod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hostia pacificorum in oblatione Dño, † adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus: † Ex. 29. 13.

4 Duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

5 Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito: in oblationem suavissimi odoris Domino.

6 Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio & pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum suam super caput victimæ suæ: quæ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem & caudam totam.

10 Cum renibus, & pinguedinem quæ operit ventrem atque universa vitalia, & utrumq; renunculũ cum adipe qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.

14 Tollentque ex ea in pastum ignis Dominici, adipem qui operit ventrem, & qui tegit universa vitalia:

15 Duos renunculos cum reticulo, quod est super eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebitque ea super altare sacerdos, in alimoniam ignis, & suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit.

17 Iure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hostias pro peccato sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiã commisso.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quidpiam fecerit:

3 Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Dño.

4 Et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Dño, ponetque manum super caput ejus, & immolabit eum Dño.

5 Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii.

6 Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum Sanctuarii.

7 Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Dño, quod est in tabernaculo testimonii. Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia quæ intrinsecus sunt:

9 Duos renunculos, & reticulum quod est super eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut aufertur de vitulo hostiæ pacificorũ: & adolebit ea super altare holocausti:

11 Pellem vero & omnes carnes, cum capite & pedibus & intestinis & fimo,

12 Et reliquo corpore, efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur.

13 Quod si omnis turba Israël ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est,

14 Et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi.

15 Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini,

16 Inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii,

17 Tincto digito aspergens septies contra velum.

18 Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Dño in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorũ, quod est in ostio tabernaculi testimonii.

19 Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit super altare:

20 Sic faciens & de hoc vitulo quo modo fecit & prius: & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipsum autem vitulum efferet extra castra, atque comburet sicut & priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23 Et postea intellexerit peccatum suum; offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24 Ponetque manum suam super caput ejus: cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est,

25 Tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, & reliquũ fundẽs ad basim ejus.

26 Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei

27 Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam

quam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat.

28 Et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam.

29 Ponetque manum super caput hostiæ quæ pro peccato est, & immolabit eam in loco holocausti.

30 Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo: & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

31 Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.

32 Sin autẽ de pecoribus obtulerit victimã pro peccato, ovem scilicet immaculatã;

33 Ponet manum super caput ejus, & immolabit eam in loco ubi solent cædi holocaustorum hostiæ.

34 Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis; cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hostiis pro peccatis ex silentio veritatis, immunditia, errore, juramento, sacrorum abusu atque ignorantia.

1 SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam.

2 Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deliquit:

3 Et si tetigerit quidquam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, & idipsum juramento & sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictũ suum,

5 Agat pœnitentiam pro peccato, &

6 Offerat de gregibus agnam sive capram, orabitque pro ea sacerdos & pro peccato ejus:

7 Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat † duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, & alterum in holocaustum,

† Infra 12. 8. Luca 2. 24.

8 Dabitque eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.

9 Et asperget de sanguine ejus parietem altaris, quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est.

10 Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11 Quod si non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos colũbarũ offeret pro peccato suo similæ partem ephi decimam, nõ mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.

12 Tradetque eam sacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare, in monimentum ejus qui obtulerit.

13 Rogans pro illo & expians, reliquam vero partem ipse habebit in munere.

14 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicẽs:

15 Anima, si prævaricans ceremonias, per errorem, in his quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta põdus Sanctuarii;

16 Ipsumque quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

17 Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam.

18 Offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei,

19 Quia per errorem deliquit in Dñm.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commisso: leges holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum, & oblationum sacerdotis in die unctionis suæ; & in genere de hostia pro peccato: quive & quando his vesci possint.

1 LOcutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo suo depositum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit,

3 Sive rem perditam invenerit, & inficians insuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines,

Num. 5. 6.

4 Convicta delicti, reddet.

5 Omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & quintam insuper partem domino cui damnum intulerat.

6 Pro peccato autẽ suo offeret arietẽ immaculatũ de grege, & dabit eum sacerdoti, juxta æstimationem mensuramque delicti:

7 Qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis quæ faciendo peccavit.

8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

9 Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque mane: ignis ex eodem altari erit.

10 Vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, & ponens juxta altare,

11 Spoliabitur prioribus vestimẽtis, indutusq; aliis, efferet eos extra castra, & in loco mundissimo usq; ad favillam cõsumi faciet.

12 Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies, & imposito holocausto, desuper adolebit adipes pacificorum.

13 Ignis est iste perpetuus: qui numquam deficiet in altari.

14 Hæc est lex sacrificii, & libamentorum

quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tollet sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, & totum thus, quod super similam positum est: adolebitque illud in altari, in monimentum odoris suavissimi Domino:

16 Reliquam autem partẽ similæ comedet Aaron cum filiis suis, absque fermento: & comedet in loco sancto atrii tabernaculi.

17 Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Dñi offertur incensum. Sanctũ sanctorũ erit, sicut pro peccato atq; delicto.

18 Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini: omnis qui tetigerit illa, sanctificabitur.

19 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicẽs:

20 Hæc est oblatio Aaron, & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis suæ. Decimam partem ephi offerent similæ in sacrificio sempiterno, medium ejus mane, & medium ejus vespere:

21 Quæ in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum Domino,

22 Sacerdos, qui jure patri successerit, & tota cremabitur in altari.

23 Omne enim sacrificium sacerdotũ igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo.

24 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

25 Loquere Aaron & filiis ejus: Ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino Sanctum sanctorum est.

26 Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta est, confringetur, quod si vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.

30 Hostia enim quæ cæditur pro peccato, † cujus sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

† Heb. 13. 11. Sup. 4. 3.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: adeps & sanguis in universum comedi prohibentur.

1 Hæc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est:

2 Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia.

4 Duos renunculos, & pinguedinem quæ juxta ilia est reticulumque jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto:

6 Omnis masculus de sacerdotali genere, in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.

7 Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto: utriusq; hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8 Sacerdos qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne sacrificium similæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in sartagine præparatur ejus erit sacerdotis à quo offertur:

10 Sive oleo conspersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura æqua per singulos dividetur.

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento conspersos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque similam, & collyridas olei admistione conspersas:

13 Panes quoque fermentatos, cũ hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit sacerdotis qui fundet hostiæ sanguinem.

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquã usque mane.

16 Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed & si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est:

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.

19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.

20 Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.

21 Et quæ tetigerit immundiciam hominis, vel jumenti, sive omnis rei, quæ polluere potest, & comederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

22 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:

23 Loquere filiis Israël: Adipem ovis, & bovis, & capræ, non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis quod à bestia captum est, habebitis in varios usus,

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.

26 Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus quam de pecoribus,

27 Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis.

28 Locutusque est Dominus ad Moysen dicens:

29 Loquere filiis Israël, dicens: Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul & sacrificium, id est, libamenta ejus.

30 Tenebit manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti.

31 Qui adolebit adipem super altare, pe-

œusculum autem erit Aaron & filiorũ ejus.

32 Armus quoque dexter de pacificorum hostiis cedet in primitias sacerdotis.

33 Qui obtulerit sanguinem & adipem, filiorum Aaron, ipse habebit & armum dextrum in portione sua.

34 Pectusculum enim elevationis, & armum separationis, tuli à filis Israël de hostiis eorum pacificis, & dedi Aaron sacerdoti & filiis ejus lege perpetua, ab omni populo Israël.

35 Hæc est unctio Aaron & filiorum ejus in ceremoniis Domini, die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur,

36 Et quæ præcepit eis dari Dominus à filiis Israël religione perpetua, in generationibus suis.

37 Ista est lex holocausti, & sacrificii pro peccato atque delicto, & pro consecratione & pacificorum victimis:

38 Quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israël ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

C A P U T VIII.

Aaronis ad Pontificem, & filiorum ejus in Sacerdotes consecratio; ac tabernaculi supellectilisque ejus unctio per Moysen,

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis,

3 Et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi,

4 Fecit Moyses ut Dominus imperaverat, Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,

5 Ait: iste est sermo, quem jussit Dominus fieri.

6 Statimque obtulit Aaron & filios ejus. Cumque lavisset eos,

7 Vestivit Pontificem subucula linea accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit,

8 Quod adstringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput: & super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus.

10 Tulit & unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni supellectili sua.

11 Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, & omnia vasa ejus, labrumque cũ basi sua sanctificavit oleo.

12 † Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, & consecravit:

† Eccli. 45.18.

13 Filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, & cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jusserat Dominus.

14 Obtulit & vitulum pro peccato. Cumque super caput ejus posuisset Aaron, & filii ejus, manus suas,

15 Immolavit eum: hauriens sanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato & sanctificato, fudit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus.

16 Adipem vero qui erat super vitalia, & reticulum jecoris, duosque renunculos cum arvinulis suis, adolevit super altare:

17 Vitulum cũ pelle & carnibus, & fimo, cremans extra castra, sicut præceperat Dñs.

18 Obtulit & arietem in holocaustum: super cujus caput cum imposuissent Aaron & filii ejus manus suas,

19 Immolavit eum, & fudit sanguinem ejus per circuitum altaris.

20 Ipsumque arietem in frusta concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,

21 Lotis prius intestinis & pedibus, totumque simul arietem incendit super altare, eo quod esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præceperat ei.

22 Obtulit & arietem secundum, in consecratione sacerdotum: posueruntque super caput ejus Aaron & filii ejus manus suas.

23 Quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, similiter & pedis.

24 Obtulit & filios Aaron, cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum:

25 Adipem vero, & caudam, omnemque pinguedinem quæ operit intestina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus suis & armo dextro separavit.

26 Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, & collyridam conspersam oleo, laganumque, posuit super adipes, & armum dextrum.

27 Tradens simul omnia Aaron & filiis ejus. Qui postquã levaverunt ea corã Dño,

28 Rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis, sacrificii Domino.

29 Tulitque pectusculum, elevans illud coram Domino, de ariete consecrationis in partem suam, sicut præceperat ei Dñs.

30 Assumensque unguentum, & sanguinem qui erat in altari, aspersit super Aaron & vestimenta ejus & super filios illius ac vestes eorum.

31 Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dñs, dicens: † Aaron & filii ejus comedent eos:

† Exod. 29.32. Inf. 24. 9.

32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis absumet.

33 De ostio quoq; tabernaculi nõ exibitis septem diebus, usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestræ, septem enim diebus finitur consecratio:

34 Sicut & impræsentiarum factum est: ut ritus sacrificii compleretur.

35 Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est.

36 Feceruntque Aaron & filii ejus cuncta quæ locutus est Dominus per manũ Moysi

C A P U T IX.

Inducitur Aaron consecratus, ac primitiis sacrificiorum pro seipso ac populo Deo redditis, Aaron

populo benedixit: & gloria Domini apparuit, ignisque holocaustum devoravit.

1 Facto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron & filios ejus, ac majores natus Israël, dixitque ad Aaron.

2 † Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocaustum, utrumque immaculatū, & offer illos coram Domino.

† Exod. 29.12.

3 Et ad filios Israël loquēris. Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos & fine macula, in holocaustum,

4 Bovem & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similam conspersam oleo offerentes: hodie enim Dñs apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta quæ jusserat Moyses ad ostium tabernaculi, ubi cum omnis multitudo astaret,

6 Ait Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo, offer holocaustum, & deprecare pro te & pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut pæcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo:

9 Cujus sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit residuum ad basim ejus.

10 Adipemque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dñs Moysi:

11 Carnes vero & pellem ejus extra castra combussit igni.

12 Immolavit & holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum.

13 Ipsam etiam hostiam in frusta concisam, cum capite & membris singulis obtulerunt, quæ omnia super altare cremavit igni,

14 Lotis aqua prius intestinis & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari,

16 Fecit holocaustum,

17 Addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini.

18 Immolavit & bovem atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum.

19 Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, & reticulm jecoris.

20 Posuerunt super pectora, cumque cremati essent adipes super altare,

21 Pectora eorum, & armos dextros separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses,

22 Et extendēs manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, & holocaustis, & pacificis, descendit.

23 Ingressi autem Moyses & Aaron in tabernaculum testimonii, & deinceps egressi benedixerunt populo. † Apparuitque gloria Domini omni multitudini:

† 2. Machab. 2.10.

24 Et ecce egressus ignis à Domino, devoravit holocaustum, & adipes qui erant super altare. Quod cum vidissent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

CAPUT X.

Nadab & Abiu thurificantes igni profano, igne cælesti consumpti planguntur à populo, non à sacerdotibus: vini usu & sicera sacerdotibus interdicto, præcipitur ut residuum oblationis comedant.

1 Arreptisque Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, † posuerunt ignem, & incensum desuper, offerentes coram Dño ignem alienū: quod eis præceptū non erat.

† Num. 3. 4. 26.61. 1. Par. 24. 2.

2 Egressusque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.

3 Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, & in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyses Misaële & Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres vestros de conspectu Sanctuarii, & asportate extra castra.

5 Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestitos lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum.

6 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus: Capita vestra nolite nudare, & vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, & super omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres vestri & omnis domus Israël, plangant incendium quod Dominus suscitavit:

7 Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moysi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9 Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.

10 Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum:

11 Doceatisque filios Israël omnia legitima mea quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.

12 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar & Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium quod remansit de oblatione Domini, & comedite illud absque fermento juxta altare, quia sanctum sanctorum est.

13 Comedetis autem in loco sancto: quod datum est tibi & filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi.

14 Pectusculum quoque quod oblatum est, & armum qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu & filii tui, & filiæ tuæ tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israël:

15 Eo quod armum & pectus, & adipes qui cremantur in altari elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus.

16 † Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quæreret Moyses, exustum reperit: iratusque contra Eleazar & Ithamar

† 2. Machab. 2.11.

Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait:

17 Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, & data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini,

18 Præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi?

19 Respondit Aaron: Oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum coram Domino: mihi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam, aut placere Dño in ceremoniis mente lugubri.

20 Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis separatio, eorumque usus, ut sancti sint filii Israël, sicut & Dominus.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

† Deut. 14. 3.

2 Dicite filiis Israël: † Hæc sunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ:

3 Omne quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam sed non dividit eam, sicut camelus & cetera non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est.

6 Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed ungulam non dividit.

† 2. Mach. 6. 18.

7 † Et sus: qui cum ungulam dividat, non ruminat.

8 Horum carnibus non vescemini, nec cadavera cõtingetis, quia immũda sunt vobis.

9 Hæc sunt quæ gignuntur in aquis, & vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas & squamas tam in mari quam in fluminibus & stagnis, comedetis.

10 Quidquid autem pinnulas & squamas non habet, eorum quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis.

11 Execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12 Cuncta quæ non habent pinnulas & squamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc sunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum,

14 Et milvum ac vulturem juxta genus suum.

15 Et omne corvini generis in similitudinem suam,

16 Struthionem, & noctuam, & larum, & accipitrem juxta genus suum:

17 Bubonem, & mergulum, & ibin,

18 Et cygnum, & onocrotalum, & porphyrionem,

19 Herodionẽ & charadrion juxta genus suum, upupam quoque, & vespertilionem.

20 Omne de volucrib⁹ quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram,

22 Comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, & attacus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum.

23 Quidquid autẽ ex volucribus quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis:

24 Et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus usque ad vesperum:

25 Et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad occasum solis.

26 Omne animal quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod ambulat super manus, ex cunctis animantibus quæ incedunt quadrupedia, immundum erit, qui tetigerit morticina eorum: polluetur usque ad vesperum.

28 Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum, quia omnia hæc immunda sunt vobis.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his quæ moventur in terra, mustela & mus & crocodilus, singula juxta genus suum,

30 Mygale chamæleon, & stellio, & lacerta, & talpa:

31 Omnia hæc immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum:

32 Et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur tam vas ligneum & vestimentum, quam pelles & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt usque ad vesperum, & sic postea mundabuntur:

33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum est.

34 Omnis cibus quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit: & omne liquens quod bibitur de universo vase, immundum erit.

35 Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive clibani, sive chytropodes, destruentur, & immundi erunt.

36 Fontes vero & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.

37 Si ceciderit super sementem, non polluet eam.

38 Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum:

40 Et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

41 Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.

42 Quidquid super pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est.

43 Nolite, cõtaminare animas vestras, nec

tangatis quidquam eorum, ne immūdi sitis.

44 Ego enim sum Dominus Deus vester: † sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili quod movetur super terram.

† 1. Pet. 1. 16.

45 Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum,

46 Ista est lex animantium ac volucrum, & omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra,

47 Ut differentias noveritis mundi & immundi, & sciatis quid comedere & quid respuere debeatis.

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen: dicens,

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: † Mulier; si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ.

† Luc. 2. 22

3 † Et die octavo circūcidetur infantulus:

† Joan. 7. 22. Luc. 2. 21.

4 Ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ.

5 Sin autem feminam pepererit immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

6 Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pullum columbæ sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti.

7 Qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur à profluvio sanguinis sui, ista est lex parientis masculum aut fœminam.

8 Quod si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet † duos turtures vel duos pullos columbarū, unum in holocaustum, & alterum pro peccato: orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

† Supr. 5. 11. Luc. 2. 24.

CAPUT XIII.

Lex, & cognitio lepræ Sacerdotibus commissa in homine, & vestimento, quæ præcipiantur leproso.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Homo, in cujus cute & carne ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3 Qui cum viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ est, & ad arbitrium ejus separabitur.

4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septē dieb⁹,

5 Et considerabit die septimo: & siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursum recludet eum septem diebus aliis.

6 Et die septimo contemplabitur: si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, & mundus erit.

7 Quod si postquam à sacerdote visus est, & redditus munditiæ, iterum lepra creverit, adducetur ad eum,

8 Et immunditiæ condemnabitur.

9 Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem,

10 Et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, & capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit:

11 Lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, & non recludet, quia perspicuæ immunditiæ est.

12 Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit,

13 Considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima judicabit: eo quod omnis in candorem versa sit, & idcirco homo mundus erit.

14 Quando vero caro vivens in eo apparuerit,

15 Tunc sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur, caro enim viva si lepra aspergitur, immunda est.

16 Quod si rursum versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,

17 Considerabit eum sacerdos, & mundum esse decernet.

18 Caro autem & cutis in qua ulcus natum est & sanatum,

19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:

20 Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.

21 Quod si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.

22 Et si quidem creverit, adjudicabit eum lepræ.

23 Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, & homo mundus erit.

24 Caro autem & cutis quam ignis exusserit, & sanata albam sive rufam habuerit cicatricem,

25 Considerabit eam sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.

26 Quod si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepræ species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus:

27 Et die septimo contemplabitur: si creverit in cute lepra, contaminabit eum.

28 Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, & idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusturæ.

29 Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos.

30 Et si quidem humilior fuerit locus carne

ne reliqua, & capillus flavus, solitoque subtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ est.

31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum septem diebus,

32 Et die septimo intuebitur. Si non creverit macula, & capillus sui coloris est, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33 Radetur homo absque loco maculæ, & includetur septem diebus aliis.

34 Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit.

35 Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute,

36 Non quæret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est.

37 Porro si steterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, & confidenter eum pronunciet mundum.

38 Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit,

39 Intuebitur eos sacerdos, si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus & mundus est:

41 Et si à fronte ceciderint pili, recalvaster & mundus est.

42 Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,

43 Et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitriũ sacerdotis,

45 Habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit.

46 Omni tempore, quo leprosus est & immundus, solus habitabit extra castra.

47 Vestis lanea sive linea, quæ lepram habuerit,

48 In stamine atque subtegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est,

49 Si alba vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti.

50 Qui consideratã recludet septẽ diebus.

51 Et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum judicabit vestimentum, & omne in quo fuerit inventa:

52 Et idcirco comburetur flammis:

53 Quod si eam viderit non crevisse,

54 Præcipiet, & lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis.

55 Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, & igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti, vel per totum, lepra.

56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, & à solido dividet.

57 Quod si ultrà apparuerit in his locis, quæ prius immaculata erant, lepra volatilis & vaga, debet igne comburi.

58 Si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, & munda erunt.

59 Ista est lex lepræ vestimenti lanei & linei, staminis, atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepra expiandæ sacrificia pro homine, domo & ac vestimento, lepra jam curata: ratio lepræ domorum investigandæ, curandæ, purificandæ.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: † Adducetur ad sacerdotem:

3 Qui egressus de castris, cum invenerit lepram esse mundatam,

4 Præcipiet ei qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se, quibus vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque & hyssopum.

5 Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes:

6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco & hyssopo, tinget in sanguine passeris immolati,

7 Quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur: & dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet.

8 Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificatusque ingredietur castra, ita duntaxat ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus,

9 Et die septimo radet capillos capitis, barbamque & supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus & corpore.

10 Die octavo assumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam absque macula, & tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, & seorsum olei sextariũ.

11 Cumque sacerdos purificans hominem, statuerit eum, & hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii,

12 Tollet agnum, & offeret eum pro delicto, oleique sextarium, & oblatis ante Dominum omnibus,

13 Immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est.

14 Assumensque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet & super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & super pollices manus dextræ & pedis:

15 Et de olei sextario mittet in manum suam sinistram,

16 Tingetque digitum dextrum in eo, & asperget coram Domino septies.

17 Quod autem reliquum est olei in læva manu, fundet super extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, & super pollices manus ac pedis dextri, & super sanguinem qui effusus est pro delicto,

18 Et super caput ejus.

19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet sacrificium pro peccato, tunc immolabit holocaustum,

† Matt. 8. 4. Marc. 1. 44. Luc. 5. 14.

20 Et ponet illud in altari cum libamentis ſuis, & homo rite mundabitur.

21 Quod ſi pauper eſt, & non poteſt manus ejus invenire quæ dicta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo ſacerdos, decimamque partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,

† Supr. 5. 7. 11. & 12. 2. Luc. 2. 24.

22 † Duoſque turtures ſive duos pullos columbæ, quorum unus ſit pro peccato, & alter in holocauſtum:

23 Offeretque ea die Octavo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino.

24 Qui ſuſcipiens agnum pro delicto & ſextarium olei, levabit ſimul:

25 Immolatoque agno, de ſanguine ejus ponet ſuper extremum auriculæ dextræ illius qui mundatur, & ſuper pollices manus ejus ac pedis dextri:

26 Olei vero partem mittet in manum ſuam ſiniſtram,

27 In quo tingens digitum dextræ manus aſperget ſepties coram Domino:

28 Tangetque extremum dextræ auriculæ illius qui mundatur, & pollices manus ac pedis dextri, in loco ſanguinis qui effuſus eſt pro delicto:

29 Reliquam autem partem olei, quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 Et turturem ſive pullum columbæ offeret.

31 Unum pro delicto, & alterum in holocauſtum cum libamentis ſuis.

32 Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emundationem ſui.

33 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

34 Cum ingreſſi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 Ibit cujus eſt domus, nuncians ſacerdoti, & dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe in domo mea.

36 At ille præcipiet ut efferant univerſa de domo, priuſquam ingrediatur eam, & videat utrum leproſa ſit, ne immunda fiant omnia quæ in domo ſunt. Intrabitque poſtea ut conſideret lepram domus:

37 Et cum viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore ſive rubore deformes, & humiliores ſuperficie reliqua,

38 Egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus:

39 Reverſuſque die ſeptimo, conſiderabit eam. ſi invenerit creviſſe lepram,

40 Iubebit erui lapides in quibus lepra eſt, & projici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipſam radi intrinſecus per circuitum, & ſpargi pulverem raſuræ extra urbem in locum immundum,

42 Lapideſque alios reponi pro his qui ablati fuerint; & luto alio liniri domum.

43 Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides, & pulvis eraſus, & alia terra lita.

44 Ingreſſus ſacerdos viderit reverſam lepram, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt perſeverans, & immunda domus;

45 Quam ſtatim deſtruent, & lapides ejus ac ligna, atque univerſum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum quando clauſa eſt, immundus erit uſque ad veſperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit veſtimenta ſua.

48 Quod ſi introiens ſacerdos viderit lepram non creviſſe in domo, poſtquã denuo lita fuerit, purificabit eam reddita ſanitate;

49 Et in purificationem ejus ſumet duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum atque hyſſopum:

50 Et immolato uno paſſere in vaſe fictili ſuper aquas vivas,

51 Tollet lignum cedrinum, & hyſſopum, & coccum, & paſſerem vivum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris immolati, atque in aquis viventibus, & aſperget domũ ſepties,

52 Purificabitque eam tam in ſanguine paſſeris quam in aquis viventibus, & in paſſere vivo, lignoque cedrino & hyſſopo atque vermiculo.

53 Cumque dimiſerit paſſerem avolare in agrum libere, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54 Iſta eſt lex omnis lepræ & percuſſuræ,

55 Lepræ veſtium & domorum,

56 Cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias ſpecies, coloribus immutatis,

57 Vt poſſit ſciri quo tempore mundum quid, vel immundum ſit.

CAPUT XV.

Seminiflui viri, concubantium, menſtruoſa mulieris & hæmorrhoidis expiatio ac purificatio.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2 Loquimini filiis Iſraël, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio ſubjacere, cum per ſingula momenta adhæſerit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.

4 Omne ſtratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque ſederit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

6 Si ſederit ubi ille ſederat, & ipſe lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

8 Si ſalivam hujuſcemodi homo jecerit ſuper eum qui mundus eſt, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

9 Sagma, ſuper quo ſederit immundũ erit:

10 Et quidquid ſub eo fuerit qui fluxum ſeminis patitur, pollutum erit uſque ad veſperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

11 Omnis, quem tetigerit qui talis eſt, non lotis ante manibus, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

12 Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si ſanatus fuerit qui hujuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, & veniet in conſpectum Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, dabitque eos ſacerdoti.

15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocauſtum: rogabitque pro eo corã Dño, ut emundetur à fluxu ſeminis ſui.

16 Vir de quo egreditur ſemen coitus, lavabit aqua omne corpus ſuum: & immundus erit uſque ad veſperum.

17 Veſtem & pellem, quam habuerit, lavabit aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

19 Mulier, quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptẽ diebus ſeparabitur.

20 Omnis qui tetigerit eam, immundus erit uſque ad veſperum:

21 Et in quo dormierit vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

23 Omne vas ſuper quo illa ſederit, quiſquis attigerit, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit uſque ad veſperum.

24 Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in quo dormierit, polluetur.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſubjacet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit in tempore menſtruo.

26 Omne ſtratum in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

28 Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſaverit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:

29 Et die octavo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum, ad oſtium tabernaculi teſtimonii:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram Dño, & pro fluxu immunditiæ ejus.

31 Docebitis ergo filios Iſraël ut caveant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cum polluerint tabernaculum meum quod eſt inter eos.

32 Iſta eſt lex ejus, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu,

33 Et quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ jugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando & quomodo ſacerdos ingredi debeat ſanctuarium, ipſumque expiare unà cum tabernaculo & altari, emiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

1 Locutuſq; eſt Dñs ad Moyſen † poſt mortem duorum filiorum Aaron, quãdo offerẽtes ignẽ alienũ interfecti ſunt:

† Supr. 10. 1.

2 Et præcepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, † ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculum)

† Exod. 30. 10. Hebr. 9. 7.

3 Niſi hæc antè fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocauſtum.

4 Tunica linea veſtietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim veſtimenta ſunt ſancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur.

5 Suſcipietque ab univerſa multitudine filiorum Iſraël duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocauſtum.

6 Cumque obtulerit vitulum, & oraverit pro ſe & pro domo ſua,

7 Duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii:

8 Mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino, & alteram capro emiſſario.

9 Cujus exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato:

10 Cujus autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Dño, ut fundat preces ſuper eo, & emittat eũ in ſolitudinẽ.

11 His rite celebratis, offeret vitulũ, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eũ:

12 aſſumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compoſitum thymiama in incenſum, ultra velum intrabit in ſancta:

13 Ut poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimoniũ, & non moriatur.

14 Tollet quoque de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties contra propitiatorium ad orientem.

15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet ſanguinem ejus intra velum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, ut aſpergat è regione oraculi,

16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Iſraël, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonii, quod fixum eſt inter eos in medio ſordium habitationis eorum.

17 † Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro ſe & pro domo ſua, & pro univerſo cœtu Iſraël, donec egrediatur.

† Luc. 1. 10.

18 Cum autem exierit ad altare quod coram Domino eſt, oret pro ſe, & ſumptum ſanguinem vituli atque hirci fundat ſuper cornua ejus per gyrum:

19 Aſpergenſque digito ſepties, expiet, & ſãctificet illud ab immũditiis filiorũ Iſraël.

20 Poſtquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:

21 Et poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſraël, & univerſa delicta atq; peccata

eorum

eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in desertum.

22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, & dimissus fuerit in deserto,

23 Revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, & depositis vestibus, quibus prius indutus erat cum intraret Sanctuarium, relictisque ibi,

24 Lavabit carnem suam in loco sancto, induetúrque vestibus suis. Et postquā egressus obtulerit holocaustum suum, ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo:

25 Et adipem, qui oblatus est pro peccatis, adolebit super altare.

26 Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua & corpus aqua, & sic ingredietur in castra.

27 Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, † & comburent igni tam pelles quam carnes eorum ac fimum;

† Hebr. 13.11.

28 Et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua & carnem aqua, & sic ingredietur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: † Mense septimo, decima die mensis, affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena qui peregrinatur inter vos.

† Infr. 23.27. 28.

30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini.

31 Sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religione perpetua.

32 Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ sunt ut sacerdotio fungatur pro patre suo: induetúrque stola linea & vestibus sanctis.

33 Et expiabit sanctuarium & tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque & universum populum.

34 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israël, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut præceperat Dominus Moysi:

CAPVT XVII.

Jubentur Hebræi soli Deo sacrificare, non dæmoni, nec usquam nisi ad ostium tabernaculi; atque à sanguinis & morticini esu abstinendum.

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere Aaron & filiis ejus & cunctis filiis Israël, dicens ad eos: Iste est sermo quem mandavit dominus, dicens:

3 Homo quilibet de domo Israël, si occiderit bovem aut ovem, sive capram, in castris vel extra castra,

4 Et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui.

5 Ideo sacerdoti offerre debent filii Israël hostias suas, quas occident in agro; ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, & immolent eas hostias pacificas Domino.

6 Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, & adolebit adipem in odorem suavitatis Domino:

7 Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas dæmonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis & posteris eorum.

8 Et ad ipsos dices: Homo de domo Israël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam,

9 Et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

10 Homo quilibet de domo Israël, & de advenis qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo.

11 Quia anima carnis in sanguine est: & ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit.

12 Idcirco dixit filiis Israël: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos.

13 Homo quicumque de filiis Israël, & de advenis qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra.

14 † Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israël: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicumque comederit illum, interibit.

† Gen. 9.4. Supr. 7. 26.

15 Anima, quæ comederit morticinum, vel captum à bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua & semetipsum aqua, & contaminatus erit usque ad vesperum: & hoc ordine mundus fiet.

16 Quod si non laverit vestimenta sua & corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPVT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad Gentium & Chananæorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 LOcutus est Dñs ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Ego Dominus Deus vester.

3 Juxta consuetudinem terræ Ægypti, in qua habitastis, non facietis: & juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & præcepta mea servabitis, & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester.

5 † Custodite leges meas atque judicia, quę faciēs homo, vivet in eis. Ego Dominus.

† Ezec. 20. 11. Rom. 10. 5. Galat. 3. 12.

6 Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7 Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ, non discooperies: mater tua est; non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudo enim patris tui est.

9 Turpitudinem sororis tuæ ex patre, sive ex matre, quæ domi vel foris genita est, non revelabis.

10 Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia nō revelabis: quia turpitudo tua est.

11 Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & est soror tua, non revelabis.

12 Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui.

13 Turpitudinem sororis matris tuæ non revelabis, eo quod caro sit matris tuæ.

14 Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui est.

17 Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius sunt, & talis coitus incestus est.

18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem quæ patitur menstrua, non accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commistione maculaberis.

21 † De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch, nec polluies nomen Dei tui. Ego Dominus.

† Infr. 20. 2.

22 Cum masculo non commiscearis coitu femineo, quia abominatio est.

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet jumento, nec miscebitur ei: quia scelus est.

† Infr. 20. 16.

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt universę gentes, quas ego ejiciam ante conspectum vestrum,

25 Et quibus polluta est terra: cujus ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos.

26 Custodite legitima mea atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena quam colonus qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim execrationes istas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo ne & vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui.

30 Custodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dn̄s Deus vester.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia & ceremonialia ante recensita rursus inculcantur, additis de novo aliis.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad omnem cœtum filiorum Israël, & dices ad eos: † Sancti estote, quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester.

† 1 Pe. 1. 16. Sup. 11. 44.

3 Unusquisque patrem suum, & matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester.

4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dn̄s Deus vester.

5 Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis,

6 Eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem residuū fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

8 Portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo suo.

9 † Cum messueris segetes terræ tuæ, non tondebis usque ad solum superficiem terræ: nec remanentes spicas colliges.

† Infr. 23. 22.

10 Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, sed pauperibus & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester.

11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

12 † Non perjurabis in nomine meo, nec polluies nomen Dei tui. Ego Dominus.

13 † Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. † Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane.

14 Non maledices surdo, nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus.

15 Non facies quod iniquum est, nec injuste judicabis † Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Juste judica proximo tuo.

16 Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego Dominus.

17 † Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum.

18 † Nō quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. † Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego Dominus.

† Exod. 20. 7. † Eccli. 10. 6. † Deut. 24. 14. Tob. 4. 15. † Deut. 1. 17. & 16. 19. † 1. Joan. 2. 11. & 3. 15. Eccli. 13. † Luca 17. 3. † Matt. 5. 43. 22. 40. Rom. 13. 9.

19 Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cū alterius generis animātibus. Agrum tuū nō seres diverso semine. Veste, quæ ex duobus texta est, non indueris.

20 Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quæ sit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

21 Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem:

22 Orabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimittetúrque peccatum.

23 Quando ingressi fueritis terrā, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.

25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. Ego Dominus Deus vester.

26 Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini, nec observabitis somnia.

27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

28 Et super mortuo non incidetis carnem

nem vestram, neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis; ego Dominus.

29 Ne prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea custodite, & Sanctuarium meum metuite; ego Dominus.

Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester.

32 Coram cano capite consurge, & honora personam senis: & time Dominum Deum tuum; ego sum Dominus.

† Exod. 22.21.

33 † Si habitaverit advena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:

34 Sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim & vos advenæ in terra Ægypti; ego Dominus Deus vester.

35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in mensura.

36 Statera justa, & æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius; ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Ægypti.

37 Custodite omnia præcepta mea, & universa judicia, & facite ea; ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plectendi sunt qui de semine suo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos consulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hæc loqueris filiis Israël: Homo de filiis Israël, & de advenis qui habitant in Israël, † si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum.

† Supr. 18.21.

3 Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.

4 Quod si negligens populus terræ, & quasi parvipendens imperium meum, dimiserit hominem qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere:

5 Ponam faciem meam super hominem illum, & super cognationem ejus, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui.

6 Anima, quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.

† 1. Pe. 1. 16.

7 † Sanctificamini & estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester.

8 Custodite præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus qui sanctifico vos.

† Exo. 21.17. Matth. 15. 4. Marc. 7. 10.

9 † Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum.

† Ioan. 8. 5. Deut. 22.22.

10 † Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi sui, morte moriantur & mœchus & adultera.

11 Qui dormierit cum noverca sua, & revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos.

12 Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos.

13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.

14 Qui supra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.

15 Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.

† Supr. 18.23.

16 † Mulier, quæ succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo, sanguis eorum sit super eos.

17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, vel filiam matris suæ, & viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint, & portabunt iniquitatem suam.

18 Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.

19 Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam.

20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi sui, & revelaverit ignominiam cognationis suæ, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.

21 Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.

22 Custodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra quam intraturi estis & habitaturi.

23 Nolite ambulare in legitimis nationũ, quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus sum eas.

24 Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hæreditatem, terram fluentẽ lacte, & melle, ego Dñs Deus vester, qui separavi vos à ceteris populis.

25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, & avibus: & cunctis quæ moventur in terra, & quæ vobis ostendi esse polluta.

26 † Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à ceteris populis, ut essetis mei,

† 1. Petr. 1. 16. † Deut. 18. 11. 1. Reg. 28. 7.

27 † Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur; lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

CAPUT XXI.

Quibus funeribus interesse possint sacerdotes, & quales ducere uxores; quive inepti sint ad sacerdotium: & de filia sacerdotis fornicante.

1 Dixit quoque Dominus ad Moysen. Loquere ad sacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum.

2 Nisi tantum in consanguineis, ac propinquis

pinquis, id est, super patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,

3 Et sorore virgine quæ nō est nupta viro:

4 Sed nec in principe populi sui contaminabitur.

† Supra 19.27. Ezech. 44.20.

5 † Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras.

6 Sancti erunt Deo suo, & non pollluent nomen ejus: incensum enim Domini,& panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

7 Scortum & vile prostibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repudiata est à marito: quia consecrati sunt Deo suo,

8 Et panes propositionis offerunt. Sint ergo sancti, quia & ego sanctus sum, Dominus, qui sanctifico eos.

9 Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cujus caput fusum est unctionis oleum, & cujus manus in sacerdotio consecratæ sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet.

11 Et ad omnem mortuum non ingredietur omnino; super patre quoque suo & matre non contaminabitur.

12 Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctæ unctionis Dei sui super eum est; ego Dñs.

Ezech. 44.22.

13 † Virginem ducet uxorem;

14 Viduam autem & repudiatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo:

15 Ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ: quia ego Dominus qui sanctifico eum.

16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

17 Loquere ad Aaron: Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo,

18 Nec accedet ad ministerium ejus: si cæcus fuerit, si claudus si parvo vel grandi vel torto naso.

19 Si fracto pede, si manu,

20 Si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

21 Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo:

22 Vescetur tamen panibus qui offeruntur in Sanctuario,

23 Ita duntaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos.

24 Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Israël, cuncta quæ fuerant sibi imperata.

CAPUT XXII.

Ab esu sanctificatorum seu victimarum alienigenæ & immundi abstinere debent; describuntur maculæ seu vitia quibus victimæ carere debeant, & quæ debeant offerri.

1 Locutus quoque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad Aaron & ad filios ejus,ut caveāt ab his quæ consecrata sunt filiorum Israël,& nō contaminent nomen ē sanctificatorum mihi,quæ ipsi offerunt;ego Dominus.

3 Dic ad eos,& ad posteros eorū: Omnis homo,qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt,& quæ obtulerunt filii Israël Domino,in quo est immunditia,peribit coram Domino, ego sum Dominus.

4 Homo de semine Aaron, qui fuerit leprosus,aut patiens fluxū seminis,non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi,donec sanetur. Qui tetigerit immūdum super mortuo & ex quo egreditur semen quasi coitus,

5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus est sordidus,

6 Immundus erit usque ad vesperum, & non vescetur his quæ sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua,

7 Et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est.

† Supr. 17.15. Ezech. 44.31. Deut. 14.21.

8 † Morticinum & captum à bestia non comedent, nec polluentur in eis; ego sum Dominus.

9 Custodiant præcepta mea, ut non subjaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud; ego Dominus qui sanctifico eos.

10 Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis & mercenarius non vescentur ex eis.

11 Quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit; hi comedent ex eis.

12 Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ sanctificata sunt, & de primitiis non vescetur.

13 Sin autem vidua, vel repudiata, & absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat,aletur cibis patris sui.Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem.

14 Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit sacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israël, quæ offerunt Domino:

16 Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint; ego Dominus qui sanctifico eos.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Loquere ad Aaron & filios ejus & ad omnes filios Israël,dicesque ad eos: Homo de domo Israël, & de advenis qui habitant apud vos,qui obtulerit oblationē suam vel vota solvens,vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini,

19 Ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bob⁹,& ovibus,& ex capris:

20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

† Deut. 15.21. Eccli. 35.14.

21 † Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.

22 Si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetigi-

impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.

23 Bovem & ovem, aure & cauda amputatis, voluntarie offerre potes, votum autem ex eis solvi non potest.

24 Omne animal, quod vel contritis, vel tusis, vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenæ non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen dicens.

27 Bos, ovis, & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus suis.

29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Dño, ut possit esse placabilis.

30 Eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in mane alterius diei; ego Dominus.

31 Custodite mandata mea, & facite ea; ego Dominus.

32 Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum Israël. Ego Dominus qui sanctifico vos,

33 Et eduxi de terra Ægypti, ut essem vobis in Deum; ego Dominus.

CAPUT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paschæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum, & quibus ritibus peragi debeant.

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas.

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus: omne opus non facietis in eo; sabbatũ Domini est in cunctis habitationibus vestris.

4 Hæ sunt ergo feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 † Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:

† *Exod.* 12. 18. *Num.* 28. 16.

6 Et quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:

8 Sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus; dies autem septimus erit celebrior & sanctior: nullumque servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens,

10 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestræ, ad sacerdotem:

11 Qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbati, & sanctificabit illum.

12 Atque in eodem die quo manipulus consecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeretis ex ea Deo vestro. Præceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.

15 † Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas,

† *Deut.* 16. 9.

16 Usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est, quinquaginta dies: & sic offeretis sacrificium novum Domino.

17 Ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos, & erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.

20 Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus.

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus vestris.

22 † Postquam autem messueritis segetem terræ vestræ, non secabitis eam usque ad solum: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus, & peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester.

† *Sup.* 19. 9.

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24 † Loquere filiis Israël: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum:

† *Num.* 29. 1.

25 Omne opus servile non facietis in eo, & offeretis holocaustum Domino.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 † Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino.

† *Supr.* 16. 29. *Num.* 29. 7.

28 Omne opus servile non facietis in tẽpore diei hujus: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester.

29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis:

30 Et quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo.

31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus vestris.

32 Sabbatum requietionis est, & affligetis animas vestras die nono mensis: A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.

33 Et

33 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

34 Loquere filiis Israël: A quintodecimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino.

35 Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo:

36 Et septem diebus offeretis holocausta Domino; dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, & offeretis holocaustum Domino: est enim cœtus atque collectæ: omne opus servile non facietis in eo.

37 Hæ sunt feriæ Dñi, quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta & libamenta juxta ritum uniuscujusque diei:

38 Exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribueritis Domino.

39 A quintodecimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus, die primo & die octavo erit sabbatum, id est requies.

40 Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo vestro.

41 Celebrabitisque solemnitatem ejus septem diebus per annum, legitimum sempiternum erit, in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis,

42 Et habitabitis in umbraculis septem diebus, omnis qui de genere est Israël, manebit in tabernaculis:

43 Ut discant posteri vestri, quod in tabernaculis habitare fecerim filios Israël, cum educerem eos de terra Ægypti. Ego Dominus Deus vester.

44 Locutusque est Moyses super solemnitatibus Domini ad filios Israël.

CAPUT XXIV.

Ritus & tempus concinnandarum lucernarum, panum propositionis; pœna blasphemorum ac talionis.

1 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israël, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,

3 Extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron à vespere usque ad mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris.

4 Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.

5 Accipies quoque similam, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas:

6 Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues:

7 Et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monimentum oblationis Dñi.

8 Per singula sabbata mutabuntur coram Domino suscepti à filiis Israël fœdere sempiterno:

9 Eruntque Aaron & filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo.

10 Ecce autem egressus filius mulieris Israëlitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israël, jurgatus est in castris cum viro Israëlita.

11 Cumque blasphemasset nomen, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)

12 Miseruntque eum in carcerem, donec nossent quid juberet Dominus.

13 Qui locutus est ad Moysen,

14 Dicens: Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus.

15 Et ad filios Israël loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum:

16 Et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

17 † Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur.

† *Exod.* 21.12.

18 Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima.

19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei:

20 † Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur.

† *Mat.* 5.38. *Exod.* 21.24. *Deut.* 19.21.

21 Qui percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur.

22 Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Moyses ad filios Israël: & eduxerũt eum, qui blasphemaverat extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntq; filii Israël sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XXV.

Septimi, id est, Sabbatici, & quinquagesimi anni, id est, Jubilæi lex: non sumenda à fratribus usura, nec ipsi servitute perpetua opprimendi sunt, sed magis ab advenis potentibus redimendi.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen in monte Sinai, dicens:

2 Loquere filiis Israël, & dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, † sabbatizes sabbatum Domini.

† *Exod.* 23.10.

3 Sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus:

4 Septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, & vineam non putabis.

5 Quæ sponte gignet humus, non metes: & uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:

6 Sed erunt vobis in cibum, tibi & servo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ qui peregrinantur apud te:

7 Jumentis tuis & pecoribus, omnia quæ nascuntur præbebunt cibum:

8 Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ

ſimul faciunt annos quadraginta novem :

9 Et clanges buccina menſe ſeptimo, decima die menſis, propitiationis tempore in univerſa terra veſtra.

10 Sanctificabiſque annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ tuæ : ipſe eſt enim jubileus. Revertetur homo ad poſſeſſionem ſuam, & unuſquiſque rediet ad familiam priſtinam :

11 Quia jubileus eſt & quinquageſimus annus. Non ſeretis, neque metetis ſponte in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12 Ob ſanctificationem jubilei, ſed ſtatim oblata comedetis.

13 Anno jubilei redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed juxta numerum annorum jubilei emes ab eo.

15 Et juxta ſupputationem frugum vendet tibi.

16 Quanto plures anni remanſerint poſt jubileum, tanto creſcet & pretium : & quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris & emptio conſtabit ; tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules veſtros, ſed timeat unuſquiſque Deum ſuum ; quia ego Dominus Deus veſter.

18 Facite præcepta mea, & judicia cuſtodite, & implete ea, ut habitare poſſitis in terra abſque ullo pavore,

19 Et gignat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini uſque ad ſaturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quod ſi dixeritis : Quid comedemus anno ſeptimo, ſi non ſeverimus, neque collegerimus fruges noſtras ?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum :

22 Seretiſque anno octavo, & comedetis veteres fruges uſque ad nonum annum : donec nova naſcantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum : quia mea eſt, & vos advenæ & coloni mei eſtis.

24 Vnde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam ſuam, & voluerit propinquus ejus, poteſt redimere quod ille vendiderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, & ipſe pretium ad redimendum potuerit invenire :

27 Computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit : & quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam.

28 Quod ſi non invenerit manus ejus ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, uſque ad annum jubileum. In ipſo enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor poſſidebit eam, & poſteri ejus in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in jubileo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur ; ſi ante redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad dominum.

32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt ſemper poſſunt redimi :

33 Si redemptæ non fuerint, in jubileo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro poſſeſſionibus ſunt inter filios Iſraël.

34 Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi advenam & peregrinum, & vixerit tecum,

36 Ne accipias uſuras ab eo, nec amplius quam dediſti. Time Deum tuum, ut vivere poſſit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad uſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges.

38 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut darem vobis terram Chanaam, & eſſem veſter Deus.

39 Si paupertate compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes ſervitute famulorum,

40 Sed quaſi mercenarius & colonus erit : uſque ad annum jubileum operabitur apud te,

41 Et poſtea egredietur cum liberis ſuis, & revertetur ad cognationem & ad poſſeſionem patrum ſuorum.

42 Mei enim ſervi ſunt, & ego eduxi eos de terra Ægypti ; non veneant conditione ſervorum.

43 Ne affligas eum per potentiam, ſed metuito Deum tuum.

44 Servus & ancilla ſint vobis de nationibus quæ in circuitu veſtro ſunt

45 Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos :

46 Et hereditario jure tranſmittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in æternum ; fratres autem veſtros filios Iſraël ne opprimatis per potentiam.

47 Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe ejus :

48 Poſt venditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis, redimet eum,

49 Et patruus, & patruelis, & conſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe potuerit, redimet ſe,

50 Supputatis dumtaxat annis à tempore venditionis ſuæ uſque ad annum jubileum : & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum & rationem mercenarii ſupputata.

51 Si plures fuerint anni qui remanent uſque ad jubileum, ſecundum hos reddet & pretium.

52 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta

ta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum est annorum,

53 Quibus ante servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.

54 Quod si per hæc redimi non potuerit, anno jubileo egredietur cum liberis suis.

55 Mei enim sunt servi, filii Israël, quos eduxi de terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta servantibus bona promittuntur, non servantibus vero plurima mala.

† Exod. 20. 4. Deut. 5. 8. Psal. 96. 7.

1 EGo Dominus Deus vester: † Non facietis vobis idolum & sculptile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester.

2 Custodite sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum. Ego Dominus.

† Deut. 28. 1.

3 † Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis.

4 Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendet messium tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra.

6 Dabo pacem in finibus vestris: dormietis & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: & gladius non transibit terminos vestros.

7 Persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis.

8 Persequentur quinque de vestris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro.

9 Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum.

10 Comedetis vetustissima veterum, & vetera novis supervenientibus projicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abjiciet vos anima mea.

12 Ambulabo inter vos, & ero Deus vester, vosque eritis populus meus.

13 Ego Dominus Deus vester: quid eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne servietis eis, & qui confregi catenas cervicum vestrarum, ut incederetis erecti.

† Deut. 28. 15. Thren. 2. 17. Malac. 2. 2.

14 † Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea.

15 Si spreveritis leges meas, & judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum:

16 Ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur.

17 Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subjiciemini his qui oderunt vos; fugietis, nemine persequente.

18 Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra.

19 Et conteram superbiam duritiæ vestræ. Daboque vobis cœlum desuper sicut ferrum, & terram æneam.

20 Consumetur incassum labor vester, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra:

22 Immittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ.

23 Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi:

24 Ego quoque contra vos adversus incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra.

25 Inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini in manibus hostium,

26 Postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non saturabimini.

27 Sin autem nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me:

28 Et ego incedam adversus vos in furore contrario, & corripiam vos septem plagis propter peccata vestra,

29 Ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum & filiarum vestrarum.

30 Destruam excelsa vestra, & simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abominabitur vos anima mea,

31 In tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam Sãctuaria vestra, nec recipiã ultra odorem suavissimũ.

32 Disperdamque terram vestram, & stupebunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint.

33 Vos autem dispergam in Gentes, & evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, & civitates vestræ dirutæ.

34 Tunc placebunt terræ sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis,

35 In terra hostili, sabbatizabit, & requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea.

36 Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente,

37 Et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicis audebit resistere.

38 Peribitis inter Gentes, & hostilis vos terra consumet.

39 Quod si & de iis aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum & sua affligentur:

40 Donec confiteantur iniquitates suas, & majorum suorum, quibus prævaricati sunt in me, & ambulaverunt ex adverso mihi.

41 Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircumciſa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus ſuis,

42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Iacob, & Iſaac, & Abraham, Terræ quoque memor ero:

43 Quæ cum relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi vero rogabunt pro peccatis ſuis, eo quod abjecerint judicia mea, & leges meas deſpexerint.

44 Et tamen etiam cum eſſent in terra hoſtili, non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi ut conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorum,

45 Et recordabor fœderis mei priſtini, quando eduxi eos de terra Ægypti in conſpectu Gentium, ut eſſem Deus eorum; ego Dominus. Hæc ſunt judicia atque præcepta & leges: quas dedit Dominus inter ſe & filios Iſraël in monte Sinai per manum Moyſi.

CAPUT XXVII.

Variæ ſanciuntur leges de votis ſeu rebus per votum oblatis Deo; & de illorum ac decimarum perſolutione.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos: Homo qui votum fecerit, & ſpoponderit Deo animam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium.

3 Si fuerit maſculus à vigeſimo anno uſque ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſuram Sanctuarii.

4 Si mulier, triginta.

5 A quinto autem anno uſque ad vigeſimum, maſculus dabit viginti ſiclos: femina decem.

6 Ab uno menſe uſque ad annum quintum, pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro femina, tres.

7 Sexagenarius & ultra maſculus dabit quindecim ſiclos: femina decem.

8 Si pauper fuerit, & æſtimationem reddere non valebit, ſtabit coram ſacerdote: & quantum ille æſtimaverit, & viderit eum poſſe reddere, tantum dabit.

9 Animal autem, quod immolari poteſt Domino, ſi quis voverit, ſanctum erit.

10 Et mutari non poterit, id eſt, nec melius malo, nec pejus bono, quod ſi mutaverit: & ipſum quod mutatum eſt, & illud pro quo mutatum eſt, cõſecratum erit Domino.

11 Animal immundum, quod immolari Domino non poteſt, ſi quis voverit, adducetur ante ſacerdotem.

12 Qui judicans utrum bonum an malum ſit, ſtatuet pretium.

13 Quod ſi dare voluerit is qui offert, addet ſupra æſtimationem quintam partem.

14 Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino, conſiderabit eam ſacerdos utrum bona an mala ſit, & juxta pretium, quod ab eo fuerit conſtitutum venundabitur:

15 Sin autem, ille qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis ſupra, & habebit domum.

16 Quod ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino, juxta menſuram ſementis æſtimabitur pretium; ſi triginta modiis hordei ſeritur terra, quinquaginta ſiclis venundetur argenti.

17 Si ſtatim ab anno incipientis jubilei voverit agrum, quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur.

18 Sin autem poſt aliquantum temporis: ſupputabit ſacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui ſunt, numerum uſque ad jubileum, & detrahetur ex pretio.

19 Quod ſi voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum.

20 Sin autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venundatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit:

21 Quia cum jubilei venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum.

22 Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione majorum ſãctificatus fuerit Domino,

23 Supputabit ſacerdos juxta annorum numerum uſque ad jubileum, pretium: & dabit ille qui voverat eum, Domino.

24 In jubileo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in ſorte poſſeſſionis ſuæ.

25 Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarii ponderabitur. † Siclus viginti obolos habet.

26 Primogenita quæ ad Dominum pertinent, nemo ſanctificare poterit & vovere: ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt.

27 Quod ſi immundum eſt animal, redimet qui obtulit, juxta æſtimationem tuam, & addet quintam partem pretii; ſi redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque à te fuerit æſtimatum.

28 † Omne quod Domino conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino.

† Exod. 30.13. Num. 3.47. Ezech. 45.12.

† Ioſ. 6.17.25.

29 Et omnis conſecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur.

30 Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.

31 Si quis autem voluerit redimere decimas ſuas, addet quintam partem earum.

32 Omnium decimarum bovis & ovis & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino.

33 Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur; ſi quis mutaverit, & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.

34 Hæc ſunt præcepta quæ mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſraël in monte Sinai.

LIBER NVMERI, Hebraice VAIEDABBER.

CAPVT PRIMVM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum instituuntur.

1 LOcutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex Ægypto, dicens:

† Exod. 30.12.

2 † Tollite summam universæ congregationis filiorum Israël per cognationes & domos suas, & nomina singulorum, quidquid sexus est masculini.

3 A vigesimo anno & supra, omnium virorum fortium ex Israël & numerabitis eos per turmas suas, tu & Aaron.

4 Eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis,

5 Quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Sedeur.

6 De Simeon, Salamiel filius Surisaddai.

7 De Iuda, Nahasson filius Aminadab.

8 De Isachar, Nathanael filius Suar.

9 De Zabulon, Eliab filius Helon.

10 Filiorum autem Ioseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud, de Manasse, Gamaliel filius Phadassur.

11 De Benjamin, Abidam filius Gedeonis.

12 De Dan, Ahiezer filius Ammisaddai,

13 De Aser, Phegiel filius Ochran.

14 De Gad, Eliasaph filius Duel.

15 De Nephthali, Ahira filius Enan.

16 Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas, & capita exercitus Israël:

17 Quos tulerunt Moyses & Aaron cum omni vulgi multitudine:

18 Et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, & domos ac familias, & capita, & nomina singulorum, à vigesimo anno & supra,

19 Sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.

20 De Ruben primogenito Israëlis per generationes & familias ac domos suas, & nomina capitum singulorum, omne quod sexus est masculini à vigesimo anno & supra, procedentium ad bellum.

21 Quadraginta sex millia quingenti.

22 De filiis Simeon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recẽsiti sunt per nomina & capita singulorũ, omne quod sexus est masculini à vigesimo anno & supra, procedentiũ ad bellum.

23 Quinquaginta novem millia trecenti,

24 De filiis Gad per generationes & familias ac domos cognationũ suarum recensiti sunt per nomina singulorũ à viginti annis & supra, omnes qui ad bella procederent,

25 Quadraginta quinque, millia sexcenti quinquaginta.

26 De filiis Iuda per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterãt ad bella procedere,

27 Recensiti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti.

28 De filiis Issachar, per generationes & familias ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui ad bella procederent,

29 Recensiti sunt quinquaginta quatuor millia quadringenti.

30 De filiis Zabulon per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

31 Quinquaginta septem millia quadringenti.

32 De filiis Ioseph, filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

33 Quadraginta millia quingenti.

34 Porro filiorum Manasse per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vinginti annis & supra, omnes qui poterant ad bella procedere.

35 Triginta duo millia ducenti.

36 De filiis Benjamin per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

37 Triginta quinque millia quadringenti.

38 De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

39 Sexaginta duo millia septingenti.

40 De filiis Aser per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

41 Quadraginta millia & mille quingẽti.

42 De filiis Nephthali per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno & supra, omnes qui poterant ad bella procedere,

43 Quinquaginta tria millia quadringenti.

44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses & Aaron, & duodecim principes Israël, singulos per domos cognationum suarum.

45 Fueruntque omnis numerus filiorum Israël, per domos & familias suas à vigesimo anno & supra, qui poterãt ad bella procedere,

46 Sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

47 Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.

48 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

49 Tribum Levi noli numerare, neque pones summam eorum cum filiis Israël:

50 Sed constitue eos super tabernaculum